

Casa

Gab.

Est.

Tab.

N.º

B

10

16

5 R. W. 4649

Pa a lab. B. Cia. C. sa.

Liber iste pertinet ad usum laureato domini
gloriosa domina excelsa supra sidera

S. K. W., m.º 4035

emoz
deliget
solu

Deuoti doctoris Sancti Bernardi abbatis clareuallis:
ordinis cisterciensis principis: ad humane conditionis co-
gnitionem meditationes deuotissime. . C. I.

Multi multa sciunt & seipso nesciunt. Alios in-
spiciunt & semetipso deserunt. Deum querunt
per ista exteriora deserentes sua interiora: quibus
interior est deus. Idcirco ab exterioribus redeant
ad interiora: & ab interioribus ad superiora ascen-
dant ut possim cognoscere unde uenio: aut quo
uado: quid sim & unum sim: & ita per cognitionem
mei ualeant peruenire ad cognitionem dei. Quan-
to namque in cognitione mei proficio tanto ad cognitionem dei
accedo. secundum interiorem hominem: tria in mente mea inue-
nio per que deum recolo: conspicio: & concupisco. Sunt autem hec
tria memoria: intelligentia: uoluntas siue amor. per memoriam re-
miniscor: per intelligentiam intueor: per uoluntatem amplector. Cum
dei reminiscor in memoria mea inuenio eum: & in ea de eo & in eo
delector: secundum quod ipse mihi donare dignatur: intelligentia in-
tueor quid sit deus in seipso: quid in angelis: quid in sanctis: quid
in omnibus: quid in creaturis. In seipso est incomprehensibilis
quia principium & finis. Principium sine principio: finis sine fine:
Ex me intelligo quam incomprehensibilis sit deus: quando meipsum
intelligere non possum quem ipse fecit: In angelis est desiderabilis:
quia in eum desiderant prospicere. in sanctis est delectabilis: quia in
eo felices assidue letantur. in creaturis est admirabilis: quia omnia
potenter creat sapienter gubernat: benigne dispensat. In omnibus
est amabilis: quia eorum deus est. & ipsi sunt populus eius. Ipse
in eis habitat tanquam in templo suo: & ipsi sunt templum eius: Non
dedignatur singulos neque uniuersos. Quisquis eius meminit: eumque
intelligit ac diligit cum illo est: Diligere eum debemus quoniam
ipse prior dilexit nos: & ad imaginem & similitudinem suam nos
fecit quod nulli alii creature donare uoluit: ad imaginem dei fa-
cti sumus. hoc est ad intellectum & noticiam filii per quem intelligimus
& cognoscimus patrem & accessum habemus ad eum. Tanta co-
gnatio est inter nos & dei filium: quod ipse imago dei est: & nos ad

omnia
intelligentia
uoluntas

imaginem eius facti sumus. Quam cognationem etiam ipsa simi-
litudo testatur quoniam non solum ad imaginem sed etiam ad si-
militudinem eius facti sumus. Oportet itaque id quod ad imagi-
nem est: cum imagine conuenire: & non in uacuum nomen
imaginis participare: Representemus ergo imaginem eius in no-
bis in appetitu pacis: in intuitu ueritatis: & in amore caritatis.
Teneamus eum in memoria: portemus in conscientia: Et ubique
presentem ueneremur: Mens siquidem nostra eo ipso eius imago est: quo
eius capax est. eiusque particeps esse potest. Non propterea eius imago est:
quia sui mens meminit seque intelligit ac diligit: sed quia potest me-
minisse: intelligere: ac diligere eum a quo facta est quod cum facit sapiens
ipsa fit. Nihil enim tam simile est illi summe sapientie quam mens ratio-
nalis: que per memoriam: intelligentiam: ac uoluntatem in illa trinitate ineffa-
bili consistit: Consistere autem in illa non potest nisi eius meminerit: eum
que intelligat ac diligit: Meminerit itaque dei sui ad cuius imaginem
facta est: cumque intelligat diligit atque colat: cum quo semper potest esse
beata: Beata anima apud quam deus requiem inuenit: & in cuius taberna-
culo regescit. Beata que dicitur potest: Et qui creauit me requieuit in ta-
bernaculo meo: Negare siquidem requiem celi ei non poterit. Cur
ergo nos ipsos deserimus: & in his exterioribus deum querimus qui
apud nos est: si nos uelimus esse apud eum. Reuera nobiscum est: & in
nobis. sed adhuc per fidem donec mereamur uidere per speciem. No-
uimus inquit apostolus christum habitare per fidem in cordibus nostris
quia christus infide: fides in mente. mens in corde. cor in peccatore: Per
fidem recolo deum creatorem: adoro redemptorem: expecto saluatorem:
credo uidere eum in omnibus creaturis: habere in meipso: & quod his
omnibus ineffabiliter iocundius atque beatius est: cognoscere in
seipso. Patrem namque & filium cum sancto spiritu cognoscere: est
uita eterna: beatitudo perfecta: summa uoluptas: Oculus non uidit:
nec auris audiuit: nec in cor hominis ascendit: quanta claritas: quan-
ta suauitas: & quanta maneat in illa uisione iocunditas quando deum
facie ad faciem uidebimus: qui est lux illuminatorum: reges exercita-
torum: patria redeuntium: uita uiuentium. corona uincetium: Itaque in me-
te mea imaginem illius summe trinitatis reperio: ad quam sum-
mam trinitatem recolendam: inspiendam: & diligendam: ut eius
recorder: ea delecter: & eam contempler: totum id quod uiuo de
deo referre. Mens imago dei est: in qua sunt hec tria memoria:

Sapientia
xxiii.

apostolus
per fidem

fides est
dicitur id quod
uideere ualig
non credere
non possunt
uidere. per
et h. ioh. d.
et e. ut tu
placet si om
fiat per dicit
t. primum
placitum
uero. si in
dus & hanc
hic & fides

intelligentia : & uoluntas siue amor : Memorie tribuimus omne quod scimus etiam si non inde cogitamus . Intelligentie tribuimus omne quod uerum cogitando inuenimus : quod etiam memorie commendamus . Per memoriam patri similes sumus : per intelligentiam filio : per uoluntatem spiritu sancto : Nihil in nobis tam simile est q̄ uoluntas uel amor siue dilectio . que excellentior uoluntas est . Dilectio donum dei est : ita quod nullum donum dei est hoc excellentius dilectio namq; que ex deo est . & deus est . & proprie spiritus sanctus dicitur . per que caritas dei diffusa est in cordibus nostris : per quam tota trinitas in nobis habitat .

De miseria uite presentis . C-11-

Secundum exteriorem hominem de parentibus illis uenio : qui me ante fecerunt damnatum quam natum . Peccatores peccatorem in peccato suo genuerunt . & de peccato nutriuerunt : miseri miserum in hanc lucis miseriam induxerunt : Nihil ex eis habeo nisi miseriam : & peccatum . & corruptibile hoc corpus quod gesto . Ad illos uero festino qui morte corporis hinc exierunt cum eorum sepulcra respicio non inuenio in eis nisi cinerem & uermem fetorem & horrorem . Quod ego sum fuerunt ipsi : & quod ipsi sunt ego ero . Quid sum ego : homo de humore liquido . fui enim in moneta conceptionis de humano semine conceptus : deinde spuma illa coagulata modicum crescendo caro facta est : & postea plorans & eiulans traditus sum huius mundi exilio : & ecce iam morior plenus iniquitatibus & abominationibus . Iam iam representabor ante districtum iudicem de meis operibus rationem redditurus . Ve mihi misero : cum uenerit dies illa iudicii & aperti fuerint libri in quibus omnes mei conatus & cogitationes domino presente recitabuntur . Tunc demisso capite pre confusione male conscientie : in iudicio coram domino stabo trepidus & anxius : ut pote commemorans scelerum commissam meorum & cum dicef de me : ecce homo & opera eius . Tunc reducam ante oculos meos omnia peccata mea

Xpus

& delicta. Quadam namq; ui diuina fiet: ut cuiq; sua opera bōa
uel mala: cuncta in memoriā reuocentur: & mentis intuitu mi
ra celeritate cernantur: ut accuset uel excuset scientia conscientia:
atq; ita simul: & singuli & omnes iudicentur. Iudicium faciet ge
storum quisq; suoru: Cunctaq; cunctorum cunctis arcana pate
bunt. Quod enim nunc cōfiteri erubescimus: tunc omnibus māi
festabitur. Et quicquid hic dissimulando palpamus. tunc illic uin
dex flamma comburet. Ignis ubiq; ferox ruptis regnabit ha
benis.

Quantoq; diutius deus nos expectat ut emedemus:
tanto districtius iudicabit si neglexerimus: Cur ergo tantopere
uitam istam desideramus: in qua quanto amplius uiuimus:
tanto plus peccamus: Quanto enim uita est longior: tanto
culpa numerosior: Quotidie namq; crescunt mala: & subtrahun
tur bona. Assidue uariae homo per prospera & aduersa: & igno
rat quando moriatur: sicut enim in celo stella coruscans currit ue
lociter & repente deficit: & sicut sintilla ignis subito extinguitur
& i cinerem redigitur: sic cito finitam datur istam cernere uitam:
dum enim libenter ac iocundissime moratur homo in mūdo isto
diuq; se uicturum arbitratur: ac multa in longa tempora dispo
nit agenda subito rapitur in mortem: & ex improviso anima au
fertur a corpore: Verum tamen cum magno metu magnisq; do
loribus: anima separatur a corpore: Veniunt enim angeli assu
mere illam: ut perducant eam ante tribunal iudicis metuendi: &
tunc illa memorans opera sua mala & pessima que die nocteq;
gessit contremiscit & querit illa fugere: induciasq; petere dicens:
date mihi uel unius hore spatium: Tuncq; quasi loquentia simul
eius opera dicent tu nos egisti opera tua sumus: nō te deseremus:
sed semper tecum erimus: tecum pergemus ad iudicium. Vitia
quoq; multis & multiplicibus criminibus eam accusabunt: mul
taq; falsa testimonia aduersus eam inuenient quāquā uera ad dā
nationem eius possent satis sufficere: demones uero terribili uul
tu & horribili aspectu eam terrebunt ingenti furore eam perse
quentur & comprehendent eam tam terribiliter quam horribili
ter: uolentes eam retinere & possidere nisi sit qui eripiat: Tunc
anima inueniens oculos clausos & os aliosq; corporis sensus p
quos solebat egredi & delectari in his exterioribus reuertetur ad
se: & uidens se solam & nudam ingenti horrore cōcussam despe

De
iudicium

Xosus

Hand

70

culd

ratione deficiet in se & cadet sub se: Et quia amore mundi & carnis uoluptate: dei amorem derelinquitur derelinquetur a deo misera in hora tante necessitatis atque demonibus tradetur in inferno crucianda: Sic anima peccatoris in die qua ignorat & hora qua nescit rapitur a morte & segregatur a corpore: pergitque miseris plena tremens ac dolens. Et cum nullam excusationem habeat quam pro peccatis suis possit ostendere: contabescit & praemescit ante deum apparere: ingenti horrori concutitur: & multiplicibus cogitationum estibus agitur: cum ingrue[n]te solutione carnis & subductis e medio omnibus: se & illum terminum considerat cui appropinquat: & post paululum hoc inuenit quod imperpetuum mutari non poterit: Considerat plane quam districtius ueniat eternus iudex & ante seueritatem tante iusticie quas rationes uite sue ponat. Sic enim cuncta opera que intelligere potuit euitauit: uentura tamen coram districto iudice illa magis que in semetipsa non intelligit pertimescit: crescit pauor cum cogitat quod uiam uite huius nequaquam sine culpa transire potuit: nec hoc quidem quod laudabiliter uixit sine aliquo reatu est si remota pietate iudicetur. Quis enim considerare ualeat quanta mala per momenta temporum perpetramus: & quanta bona facere negligimus: Sicut enim peccatum est perpetratio mali: sic delictum est desertio boni: Grauis siquidem iactura est cum nec bona facimus: nec bona cogitamus: sed cor nostrum per uana & inutilia finimus uagari. Nimis tamen difficile est cor tenere: & ab illicita cogitatione seruare. Nimis etiam difficile est terrenas occupationes absque peccatis ministrare. Quapropter nullus semetipsum & comprehendere perfecte potest & diiudicare. Sed multis cogitationibus occupatus sibi metipsum aliquo modo manet incognitus ut omnino quod tolerat nesciat. Quapropter urgente exitu subtiliori terretur metu: quia & si illa que sciuit nunquam se pretermisisse meminit: formidat tamen ea que scit.

De nobilitate anime & actu h. u. p. c.

Anima dei insignita imagine: decorata similitudine: desponsata fide: dotata spiritu: redempta sanguine: deputata cum angelis: capax beatitudinis: heres bonitatis: rationis particeps: quid tibi cum carne: unde ista pateris: propter carnem aliena peccata tibi imputantur: & tue iusticie quasi pannus menstruatus reputantur: atque tu ipsa ad nihilum

es redacta : & quasi nihilum & inane reputata: Nihil aliud est ca-
ro cum qua tanta est tibi societas: nisi spuma caro facta : fragili
uestita decore. Sed erit quidem cadauer miserum & putridum &
cibus uermium: Nam quantūcūq; excolatur semper caro est. Si
diligenter cōsideres quid per os & nares ceterosq; corporis mea-
tus egrediatur uilius sterquilinum nunq; uidisti: si singulas eius
miserias enumerare uelis : quam sit onerata peccatis. irretita ui-
tus: pruriens concupiscentiis: occupata passionibus : polluta illu-
sionibus: prona semper in malum: & in omne uicium procliuis:
plena omni confusione & ingnominia inuenies. Propter carnem
homo uanitati similis factus est: quia ex illa uicium concupiscē-
tię traxit: quo captiuus tenetur: & curuatur ut diligat uanitatē:
& iniquitatem operetur. Attende homo quid fuisti ante ortum:
& quid es ab ortu usq; ad occasum: atq; quid eris post hanc uitā
profecto fuisti quod non eras postea de uili materia factus: & i-
uulissimo pāno inuolutus: mēstruali sanguine in utero materno
fuiſti nutritus: tunica tua fuit pellis secundina: sic indutus & or-
natus uenisti ad nos: nec memor es q̄ sit uilis origo tui. Forma:
fauor populi : feruor iuuenilis opesq; . Subripuere tibi noscere
quid sit homo. Nihil enim aliud est homo quam sperma fetidū:
saccus stercorum. & cibus uermium: Post hominem uermis: post
uermen fetor & horror . Sic in non hominem uertitur omnis
homo. Vnde superbit homo cuius conceptio culpa. Nasci pena:
labor uita necesse mori. Cur ergo superbis homo? Attende quod
fuiſti uile semē & sanguis coagulatus in utero matris deinde mi-
seriis huius uite expositus & peccato postea uermis & cibus uer-
mium futurus in tumulo : Quid superbis puluis & cinis: cuius
conceptus culpa: nasci miseria: uiuere pena: mori angustia: Cur
carnem tuam pretiosis rebus impinguas & adornas quam post
paucos dies uermes deuoraturi sunt ī sepulchro: Animam uero
tuā nō adornas bonis operibus, quę deo & angelis eius presentā
da est in celis: Quare animam tuam uilipendis & ei carnem pre-
ponis: dominam ancillari: & ancillam dominari : magna abusio
est. Totus siquidem iste mūdus ad unius anime precium estima-
ri non potest. Non enim pro toto mundo deus animam suam da-
re uoluit quam pro anima humana dedit . Sublimius ergo est
anime precium que non nisi sanguinē christi redimi potuit. Quā

ergo cōmutatiōem dabis pro anima tua. qui pro nihilo das illā.
Nōne dei filius cum esset in sinu patris: a regalibus sedibus pro
ea descēdit ut eam liberaret a potestate dyaboli: Quam cum ui
disset peccatorum funibus irretitam iamq; demōibus tradēdam
ut morte perpetua dānaretur fleuit super illam quę flere se nescie
bat: nec solum fleuit: sed etiā occidi se permisit ut sui preciosi san
guinis precio eam redimeret. **A**spice mortalis pro te datur hostia
talis. Agnosce homo quam nobilis est anima tua: & quā grauiā
fuerint eius uulnera: pro quibus necesse fuit christum dominum
uulnerari. Si non essent hęc ad mortem: & mortem sempiternā:
nunquam pro eorum remedio dei filius moreretur. Noli ergo ui
lipendere animę tuę passionem. **C**ui a tanta maiestate: te tantam
uides exhiberi compassionem. fudit ipse lacrimas pro te: laua &
tu per singulas noctes lectum tuum cordis compunctione: & la
crimarum assiduitate: fudit ipse sanguinem suum. fūde tu & tuū
cotidiana corporis afflictōne: **Q**uem si semel ponere pro christo
non potes. saltem pro minori quodam sed lōgiori martyrio po
ne. Noli attendere quid caro uelit: sed qui spiritus poseit. Tunc
enim gloriosus erit: cum ad dominum suum redierit. Ita tamen
si de corpore secum tulerit: & deterferit omne sordidum: Si uero
dicas durus est hic sermo: non possum mundum spernere & carnē
meam odio habere: **D**ic mihi ubi sunt amatores mundi qui ante
pauca tempora nobiscum erant: nihil ex eis remansit nisi cineres
& uermes. Attende diligenter quid sunt. uel quid fuerunt homi
nes: fuerunt sicut tu comederunt: biberunt: riserunt: dixerunt in
bonis dies suos: & in puncto ad inferna descenderunt. Hic caro
eorum uermibus & illic animę ignibus deputantur: donec rur
sus infelici collegio colligati sempiternis inuoluantur incendiis
qui loci fuerunt in uitis. **V**na namq; pena implicat: quos unus
amor in crimine ligat. **Q**uid profuit illis inanis gloria: breuis le
ticia: mūdi potētia: carnis uoluptas: falsę diuitie: magna familia:
& mala concupiscentia. **U**bi risus: ubi iocus: ubi iactantia: ubi ar
rogantia: de tanta leticia quanta tristitia: post tantam uolupta
tem tam grauis miseria: de illa exultatione ceciderūt in magnam
miseriam: in grandem ruinam. & in magna tormenta. **Q**ucquid
illis accidit tibi accidere potest. quia homo es. **H**omo de humo:
limus de limo. de terra es: de terra uenisti: & in terram reuerteris.

quando uenerit dies illa ultima: que subito ueniet & forsitan ho-
die erit. Certum est quod morieris: sed incertum quando: aut quo
modo: aut ubi quoniam mors ubiq; te expectat. Tu quoq; si sa-
piens fueris ubiq; eam expectabis: si carnem sequeris punieris
in carne: si in carne delectaris cruciaberis in carne: si curiosas uestes
requiris pro ornatu uestium subter te sternetur tinea & operime-
tum tuum erunt uermes: Iusticia dei aliud iudicare non potest:
nisi quid merentur opera nostra. Qui enim plus diligit mundū
q̄ deum: seculum quam claustrum: gulam quam abstinentiam
luxuriam quam castitatem: sequitur dyabolum & ibit cum eo in
supplicium eternum. Quis putas tunc meror erit. quis luctus.
que tristitia: cum separabuntur iniusti a consortio iustorum. &
a uisione dei: & tradentur in potestatem demonum: & ibunt cū
ipsis in ignem eternum: ibiq; semper erunt sine fine in luctu & ge-
mitu: procul quippe a beata paradisi patria exulati: cruciabūtur
in gehenna perpetua: nunquam lucem uisuri: nunquam refrige-
rium adepturi: Sed per millia millium annorum in inferno cru-
ciandi: nec inde unquam liberandi ut nec qui torquent aliquan-
do fatigentur nec qui torquentur aliquando moriantur. Sic enī
ignis ibi consumit ut semper reseruet sic tormenta aguntur ut
semper renouentur. iuxta uero qualitatem culpe: penam sustine-
bit unusquisq; gehenne: & similis culpe rei suis similibus iungen-
tur cruciandi. Nihil aliud ibi audietur nisi fletus ac plāctus: gēmi-
tus & ululatus: merores atq; stridores dentium. Nihilq; ibi uide-
bitur nisi uermes & laruales facies tortorum atq; teterrima mon-
stra demoniorum: Vermes crudeles mordebunt intima cordis
hinc dolor inde pavor: gemitus stupor. & timor horrens. Arde-
buntq; miseri in igne eterno in eternum & ultra: in carne crucia-
buntur per ignem: in spiritu per conscientie uermē: ibi erit dolor
intolerabilis. Timor horribilis. fetor incomparabilis. mors ani-
me & corporis sine spe uenie & misericordie: Sic tamen morien-
tur ut semper uiuant: & sic uiuent ut semper moriantur. Ita ani-
ma peccatoris aut in inferno pro peccatis cruciatur aut in para-
diso pro bonis meritis collocatur. Nunc ergo alterum e duobus
eligamus. aut semper cruciari cum impiis: aut semper letari cum
sanctis. Bonum siquidem & malum uita & mors ante nos sunt
posita: ut ad quod uoluerimus manum extendamus: Si tormēta

Yosus.
laruales
laruales
morsus
conteret

Sapientia

non terrent nos: saltem iuvent premia.

De premio patrie celestis. c. 4.

Remium est uidere deum. uiuere cū deo. uiuere de deo
ec cū deo eē i deo q erit oīa i oīb: hīc deum qui ē sū
mum bonū & ubi est summū bonū ibi est summa fe
licitas: sūma iocunditas: uera libertas: pfecta caritas:
eterna securitas: & secūra eternitas: ibi est uera leticia
plena scientia: oīs pulchritudo: & omnis beatitudo: Est ibi pax
pictas: bonitas. lux: uirtus: honestas: gaudia: leticie: dulcedo: uita
pennis: gloria laus: requies uidebit cum ad uoluntatem: habebit
ad uoluptatē: fruetur ad iocunditatem: i eternitate uigebit: in ue
ritate fulgebit: i bonitate gaudebit: sicut habebit pmanendi eter
nitatē: sic cognoscēdi facilitatē. & regescēdi felicitatē Cuius si qdē
erit illi? facte ciuitatis: cui? āgeli ciues sūt: de? p̄r tēplū: fili? ei? splē
dor: spiritus sanctus karitas. O ciuitas celestis mātio secūra: patria
fertilis & ampla: totū cōtinēs q̄ delectat: populus sine murmure
i cole quieti: homines nullā idigentia habentes Quā gloriosa di
cta sunt de te ciuitas dei: sicut letantiū omnium habitatio ē in te.
Omnes letantur in leticia & exultatione: omnes delectantur de
deo: cuius aspect? pulcher: facies decora: eloquiū dulce: delectabi
lis est ad uidendum suauis ad habendum: dulcis ad perfruen
dum. ipse per se placet & per se sufficit ad meritum: sufficit ad p̄
mium. Nec extra illum quicq; queritur: quia totum in illo inue
nitur: quicquid desideratur: semper libet eum aspicere: semper
habere: semper in illo delectari & illo perfrui. in illo clarificatur
intellectus & purificatur affect? ad cognoscendā & diligendā ue
ritatē. Et hoc ē totū bonū hōinis nosse. s. & amare creatorē suū.
Que ergo nos angit uesania uiciorū sitire absintium. huius mun
di sequi naufragium: uite labentis pati infortuniū. Impie tyranni
dis ferre dominium: & non magis conuolare ad sanctorum feli
citatem ad angelorum societatem ad solemnitatem superne leti
cie & ad iocunditatem contemplatiue uite ut possumus inira
re in potentias domini & uidere superabundantes diuitias illas
bonitatis eius: Ibi uacabimus & uidebimus quam dulcis est
dominus & quam magna multitudo dulcedinis eius. Videbi

ofus

uirtus p

uirtus

delecto.

miserino

est.

uirtute

ad motū

ad fru

ad fru

ad fru

ad fru

ad fru

ad fru

ad fru

mus glorie decorē: sanctorū splendorē: & regie potestatis honorē:
cognoscemus patris potētā: filii sapiētā: spiritus sancti benignis-
simā clemētā: & ita habebimus noticiā illius summe trinitatis.
nūc corpora p̄ corpus uidemus: imagines etiā corporum spiritu
cernimus: tunc uero ipsam ueritatem puro mētis intuitu uidebi-
mus. O beata uisio uidere deū in seipso: uidere ī nobis, & nos ī eo
felici iocunditate: & iocunda felicitate. Quicquid desiderabimus
totū hēbimus. Nihil amplius desiderātes: & quicquid uidebimus
amabim⁹: ipso amor beati, dulcedine amoris: & suauitate cōtēpla-
tōis: Hec erit sūma illi⁹ cōtēplatiōis: hec erit sūma felicitatis qm̄ ītel-
liget ī suo puro eē sincera diuinitas: cōphēdet ī eo icōphēsibilis
trinitas. Patebūt arcana diuinitatis: uidebitur & amabit⁹ de⁹: &
hec uisio & delectatio totū cor hominis implens & satians tota
erit illius beatitudinis cōsumatio. Vna erit omnium lingua: iubi-
latio īdefessa: unus affectus: amor eternus patebit ueritas: implebit
karitas: & erit ītegra corporis & aīe: societas fulgebit sicut sol hu-
manitatis glorificata. Quieta erit & concors carnis & spiritus sa-
nitas angelorum & hominum: unum erit gaudium: unum collo-
quium unū cōuiuuium: non languebit amor: nec liquefiet dilectio
presentibus omnibus bonis: nulla erit dilationis afflictio: quo-
niam beatifica diuine maiestatis presentia omnibus erūt omnia:
& erit communis omnium omnipotētia: sapientia: pax & iusti-
cia: & intelligentia. Non erit ī illa pace diuersitas linguarum: sed
pacifica & concors cōcordia morum & affectuum: In torrente il-
lius uoluptatis nihil ultra appetet cumulata satietas: tanta erit
felicitas Ibi siquidem erit cumulus felicitatis: supereminens gloria
& superabundans leticia. Sed ad hec quis idoneus: profecto ue-
rus penitens: bonus obediens: amabilis socius. fidelis seruus: **V**e-
rus penitens: semper est in labore: & dolore: dolet de preteritis.
laborat pro futuris cauendis. Vera siquidem penitentia est sine
temporis intermissione de peccatis dolere: Sic plangit commissis
ne committat plagenda: irrisor namq; est & non uerus penitens
qui adhuc agit qd̄ peniteat. Si ergo uis uerus penitens esse cessa-
a peccato & noli amplius peccare quoniam inanis est penitentia
quam sequens coinquat culpa: **B**on⁹ obediēs dat suū uelle & suū
nolle: ut possit dicere paratum cor meum de⁹: paratū cor meum:
Paratum. **Q**uicquid preceperis facere. paratum ad nutum nutu

x. v
pax &
libertas
a pacto
post
dezo
pax ne
cipit. fe-
dus in
mille

ps.

citius obedire. paratum tibi uacare: proximis ministrare meipsum
custodire & in celestium contemplatione requiescere. Amabilis so-
cius omnibus est officiosus & nulli onerosus: deuotus ad deum:
benignus ad proximum sobrius ad mundum: diu seruus: proxi-
mi socius: mundi dominus. Superiora habet ad gaudium: equalia ad
confortium: inferiora ad seruitium nulli est onerosus sed inferiora
redigit ad utilitatem mediorem: & ad honorem superiorum: supe-
riora sequens inferiora trahens. ab illis possessus ista possidens: fi-
delis seruus est in contemplatione dei & custodia sui. Custodie in-
telligens nunquam posse sufficere ad te custodiendum tua industria:
diuinam implora clementiam. itaque ad contemplandam in te crea-
toris tui uoluntatem bonam & bene placentem: atque perfectam: angelicam
exora tutelam patrociniisque omnium cum christo regnantium super te roga:
curre per singulos supplica singulis: & simul omnibus clama & dic mi-
seremini mei: miseremini mei saltem uos amici mei: & recipite fugi-
tium uestrum: sed fratruel: sed consanguineum in sanguine redemptoris.
En pauper stat ad hostium clamor & pulsio: aperite pulsanti: & con-
ducite eum usque ad regem ut prostretur coram eo: indicet ei omnes miseras: & omnes
necessitates quas patior. Ad extremum uero plato tuo: cor tuum cum
omni progenie consigna: nullum in eo remaneat peccatum: quod non pura con-
fessione deleat: Iesum christum etiam super cor tuum: sicut signaculum
pone: Cum enim christus cordis hostium custodit & est cordis hostiarum:
ut per illum ingrediatur & egrediantur omnes familie cordis: consequen-
ter adsunt milia militum angelorum ad fores exteriorum sensuum excu-
bantium: nec audet alienigena irrumperet terribiles illas acies propter
hostiarum reuerentiam & angelorum custodiam.

Quomodo homo debet se examinare. c. 9.

Integritatis tue curiosus explorator uitam tuam quoti-
diana discussione examina: Attende diligenter quantum
proficias uel quantum deficias: qualis sis in moribus & qua-
lis in affectibus: quod si similis sis deo uel quam dissimilis: quod si procul
quam longe: non locorum interuallis: sed morum affectibus. Stude cognosce-
re te quia multo melior & laudabilior es si te cognoscis quam si te negle-
cto cognosceres cursu siderum: uires herbarum: complexionem hominum:
naturas animalium: & haberes omnium celestium & terrestrium scientiam.

Redde ergo te tibi: & si n̄ semp uel sepe: saltē iterdū. Rege tuos af-
fectus: dirige actus: corrige gressus: ī te nihil remāeat īdiscipliatū
pone oēs trāsgressiōes tuas añ oculos tuos. Statue te añ te tanq̄
ante aliū & sic. temetiḗm plāge. plora iniquitates & peccata qbus
deū offēdisti: īdica ei misērias tuas ostende malicias aduersariōrū
tuorū: Cūq; corā eo ī lacrimis te maceraueris p̄cor te ut memor
sis mei. Ego. n. ex quo cognoui te ī christo diligo te & illuc mētio-
nem tui defero: ubi & illicita cogitatio supplicium: & honesto
promeret premium: Ad altare namq; dei cum peccator sto: sed sa-
cerdos tua me comitatur memoria. Tu uero mihi uicem reddes
si me amaueris: & orationum tuarum participem feceris: ibi re-
cordatione tecum esse presens desidero: ubi pro te & tuis familia-
ribus deuotas preces coram deo fundis. Nec mireris si dixi pre-
sens: quoniam si me amas ideo amas: quia imago dei sum: ita tibi
presens sum ut tu ipse tibi. Quicquid enim tu es substantialiter:
hoc ego sum. Imago enim dei est omnis anima rationalis: pro-
inde quoniam qui in se imaginem dei querit: tam proximum
quam se querit. Et qui illam in se querendo inuenerit: in om-
ni homine eam cognoscit. Visio enim anime intellectus est.
Si ergo te uides me uides: quia nihil aliud sum q̄ tu: & si deum
diligis me imaginem dei diligis: & ego te diligendo: deum dili-
go in te. Et ita dum unum querimus & ad unum tendimus:
semper inuicem presentes sumus: sed in deo in quo nos di-
ligimus.

Quod homo debet esse intentus in oratione. c. 6.

Quoniam ad orādum siue ad psallendū in ecclesiā intraueris
fluctuantū cogitationū tumultus exterius relique curā
q̄ exteriorū penitus obliuiscere ut soli deo possis uacāre.
Fieri enim nō pōt ut aliquādo cū deo loquē: qui cū toto
mundo etiā tacēs fabulā. Intende ergo illi qui intēdit tibi: audi
illum loquentē tibi: ut ipse exaudiat te loquentē sibi: ita fiet si di-
uinis laudibus soluēdis debita reuerentia & sollicitudine assistas
si singula uerba diuine scripturę diligenter attendas. Non quod
ego ista factam que dico: sed quod facere uellem: & non fecisse pe-
nitet: & nō facere piget. Tu uero cui maior gratia concessa est: uo-

pulch
fmo.

uenerit
Vnde dicitur
dat. t. defici
a uacuo de
tu. q. n. u
cū t. e. a. c
oply m. b
if. n. uac
i. opa. dat. u. d. u.
il. uac.

tis & precibus pias aures domini ad te flecte lacrimis & suspiriis
& pro tuis excessibus illum clementer exora. atq; canticis spiritua
libus in operibus suis illum lauda & glorifica. Nil enim magis
supernis ciuibus spectare libet: nil regi summo iocundius exhibe
tur: sicut ipse testatur. Sacrificiū laudis honorificabis me: O quā
felix esses si spiritualibus oculis semel intueri posses: quomodo
conueniunt principes coniuncti psallentibus in medio iuuentu
larum tympanistiarum: Videres proculdubio qua cura: quoue
tripudio intersunt cantantibus: assistunt orantibus: adfunt me
ditantibus: supersunt quiescentibus: prouidentibus atq; procurā
tibus presunt. Diligunt quidem suos conciuēs superne potesta
tes. Et quod hic qui hereditatem capiunt salutis sollicitē congau
dent & cōfortāt: instrūt: protegūt prouidētq; oībus oēs: Ipsī enī
desiderant aduentum nostrum: quoniā ipsī de nobis expectant
ciuitatis suę ruinas restaurari. Diligenter querūt & libēter audiūt
bona de nobis solliciti discurrūt mediū inter nos & deū: nostros
gemitus fideliter ad eum portantes. Non dedignabuntē esse socii
nostri qui iam facti sūt ministri nostri. Exultare eos fecimus quā
do cōuersi sumus ad penitentiā. Festinemus ergo de nobis eorū
lecticiam adimplere. Ve tibi quicūq; es qui desideras redire ad uo
mitū reuerti ad lutum. Putas ne placatos habebis eos in iudicio
quos tāto & tam diu sperato priuare uis gaudio? Exultauerunt
quando uenimus ad religionē tanquā super his quos ab ipsa in
ferni porta cernerent reuocatos. Quid uero tunc erit si ab ipsa ia
nua paradisi uiderūt redire & retrorsū abire eos qui iā alterū pe
dē hñt ī celo: Nā si corpa habem? īferius sed corda sursum habea
mus: Curramus ergo non passibus corpis: sed affectibus: sed desi
deriis: sed suspiriis: quoniā nō solū angeli sed angelorum creator
nos expectat. Expectat nos deus pater tanq; filios & heredes: ut
cōstituat nos super oīa bona sua. expectat nos dei filius tanquā
fratres & coheredes ut fructū sue natiuitatis & p̄tium sui sangui
nis deo patri offerat. Expectat nos spiritus sanctus. Ipse siquidē
ē bōitas & benignitas ī qua ab eterno predestinati sumus nec du
biū quin predestinationem suam ad impleri uelit. Ergo quia oīs
celestis curia expectat nos & desiderat: desideremus eam quanto
possumus desiderio. Cum magna nāq; confusiōe & rubore ad eā
ueniet quisquis uidere eam uehementer non desiderat: Quicūq;

¶ uero iugi oratione & assidua cogitatione in illa conuersatur :
& securus hinc egreditur : & cum magna leticia recipietur in illa :

Quod ubiq; possumus orare. c. 7.

Vbiq; ergo fueris : infra te ipsum ora . Si longe fueris ab oratorio : noli querere locum quoniam tu ipse locus es : si fueris in lecto aut in alio loco ora & ubi est templum frequenter orandum : & flexo corpore mēs ē erigenda ad deū : Sicut . n . nullū ē momētū quo homo nō utat̄ uel fruat̄ dei bonitate & misericordia : sic nullū debet eē momētū quo eū p̄ntē n̄ habeat ī mēoria . Sed dicis ego quotidie oro & orōnis meę nullū fructū uideo : sed sicut accedo ad illā sic & re deo : nemo mihi respōdet : nemo loquit̄ : nemo quidpiā donat : sed īcassū laborasse uideor . sic loq̄t̄ hūana stulticia : n̄ attēdes qđ īde ueritas promittat dicēs . Amen dico uobis : quia quicq; orantes petitis credite qđ accipietis & fiet uobis : noli ergo uilipendere orōnē tuā qm̄ ille ad quē oras nō uilipēdit eam : sed anteq; egrediaē de ore tuo : ip̄e scribi eā iubet ī libro suo . Et unū e duob' īdubitāter sperare debemus : qm̄ aut dabit nobis qđ petim' : aut qđ uidet esse utilius . Cogita igiē de deo quicqđ melius potes : & de te quicquid deterius uales . de te uero & de illo amplius credere debes quā cogitare potes . Omne tempus in quo de deo nō cogitas : hoc te computes perdidisse . Omnis siquidem res aliena est a nobis tempus autem tantum nostrum est . Vaca ergo deo & ubiq; fueris ibi totus esto . Nolite rebus tradere sed commendare . Quocunq; loco consistis cogitationes tuas tracta : & aliquid salutare in animo tuo uersa . Omnis siquidem locus ad meditando congruus est : Tota ergo felicitate animum colligens libere tecum habita & in latitudine cordis tui deambulans : ibidem cenaculum grāde stratum christo exhibe . Mens nāq; sapientis semper est apud deum . Illum semp ante oculos habere debemus : p̄ quē sumus : uiuimus : & sapimus : ipsum namq; ut essemus habem' auctorem : ipsum aut̄ ut sapiētes simus : debemus habere doctōrē : & ut beati simus ī terne suauitatis largitorē . Et ī hoc imaginē eius hoc ē illius summe trinitatis ī nobis cognoscimus . Nam sicut ille & sapiēs ē : & bonus ē : sic & nos p̄ modulo n̄ro & sumus & nos

*Modulo n̄ro
dulcedo : suauitatis
1107.*

esse scimus & idem esse & nosse diligimus: Vtere igitur teipso
uelut dei templo: propter illud quod in te est simile deo. honor si
quidem deo summus est: illum uenerari & imitari. Imitaris si pius
es. Templum enim sanctum est deo: mens pia: & altare optimum
cor eius. corpus ueneraris si misericors es: sicut ipse omnibus mise-
ricors est. Hostia siquidem acceptabilis est deo: fac bonum omni-
bus pro deo: fac omnia sicut filius dei. ut dignus sis eo qui te dignatus
es filium uocare. In omnibus uero que agis deum esse presentem co-
gnosce. Caue ergo ne in eo quod male delectat: uel uisio tua uel
cogitatio tua remoretur: nec dicas neque facias quod non licet: etiam si li-
bet: nec aliquo facto uel signo deum offendas qui ubique presens cer-
nit quicquid facis: Magna custodia tibi necessaria est: quoniam
omnia magis ante oculos iudicis cuncta cernentis: Cum illo tamen
es securus: si talem te preparaueris: ut tecum adesse dignetur. Si te
cum non est per gratiam: adest tamen per uindictam: Sediue tibi si ita
tecum est: Immo ue tibi si ita tecum non adest: Illi namque irascitur deus
quem peccantem non flagellat: nam quem flagellando non emen-
dat in futuro damnat.

Mortis consideratio. c. 8.

Certum est quoniam mors ubique minatur tibi: dyabolus in-
fidiat ut rapiat animam tuam quando egredieris de corpo-
re: tu uero noli timere quando deus in te habitat: si tamen
habitat eripiet te: a morte & a demone. Fidelis enim
socius est nec deserit sperantes in se nisi ipse prior deseratur: Deseri-
tur cum cor per prauas & inutiles cogitationes uaga mente discurrit.
Idcirco omni sollicitudine & custodia illum tenere debes ut in illo de-
quiescere possit. In omni namque creatura que sub sole mundi ua-
nitatibus occupatur nihil humano corde sublimius: nihil no-
bilius: nihil deo similius reperitur. Quapropter nihil aliud querens
a te nisi cor tuum. Munda ergo illud per puram confessionem &
assiduam orationem: ut mundo corde deum uidere possis per con-
tinuam dei circumspectionem. In omni loco esto ei subiectus & in-
tentus: componere mores tuos ut sit in te placatus. dilige omnes ho-
mines: & omnibus te amabilem exhibe: ut sis pacificus & dei filius.
Sic eris bonus monachus & sanctus: humilis & rectus: & cum

talis fueris memento mei: Ve mihi qui ista dico & ista non facio:
& si facio aliquādiu nō pseuero: Ista habeo in memoria & non
seruo in uita: habeo in sermonibus & non in moribus. Legem in
corde & in ore tota die rumino: & contraria legi ago: lego de reli
gione mea & plus diligo lectionem quā orationem: uerūtamen
nil aliud me docet diuina scriptura nisi religionem amare: uerita
tem seruare: caritatem habere. Ego autem miser & miserabilis ci
tius curro ad lectionem: quam ad orationem: libentius uolo lege
re: quā missas auscultare. Expectat me aliquis uolens de necessi
tate sua mihi loqui: ego uero librū aliquē accipio quē ille uel ille
uellet habere: lego ī eo & legendo amitto fructus caritatis: cōpu
tionis fletus: missarū utilitatem: celestium cōtemplationem: Nil
tamen in hac uita dulcius sentitur: nihil auidius sumitur: nil ita
mentem ab amore mundi separat: nil sic animum contra tempta
tiones roborat: nil hominem ita excitat & adiuuat ad omne op^o
bonum & ad omnem laborem: *De uia contemplationis.*

De instabilitate humani cordis. c. 9.

Diferere mei deus quoniam ibi plus pecco: peccata mea
emendare debeo. In monasterio namq; sepe dum oro
non atendo quod dico: oro quidem ore: sed mente fo
ris uagante: orationis fructu priuor: corpore sum in
terius: sed corde exterius: & ideo perdo qđ dico: parū
enim pdest sola uoce cantare: sine cordis intentione: Ppterea ma
gna pueritas: imo magna insania est quādo cum domino maiesta
tis loqui in oratione psumimus & insensati aures auertimus: &
nescio ad quas ineptias conuertimus cor. Magna quoq; insania
& grauitur uindicanda cum uilissimus puluis: loquentē ad se au
dire dedignatur creatorē uniuersitatis: Ineffabilis uero est digna
tio diuine bonitatis que quotidie cōspicit nos ifelices: aures auer
tentes: obdurantes corda nihilominus clamat ad nos dicens. Re
dite preuaricatores ad cor. uacate & uidete quoniā ego sū deus.
Loquitur mihi deus in psalmo: & ego illi: nec tamen cum psalmū
dico: attendo cuius psalmus sit: Idcirco magnam iniuriam deo fa
cio: cum illum precor ut meā precem exaudiat quā qui fundo nō
audio. Deprecor illū ut mihi intendat: ego uero nec mihi nec illi

itēdo sed quod deterius ē imūda & inutilia ī corde uersādo : se-
torem horribilē eius aspectibus ingero. Nihil ē in me corde meo
fugacius: quotiens me deserit & p̄ prauas cogitatōnes defluit: to-
tiēs deum offendit: cor: meū ē cor uanum: uagū & īstabile dum
suo duciē arbitrio: & diuino caret cōsilio: ī seipso nō p̄t cōsistere
sed omni mobili mobilius p̄ īfinita distrahiē: & hac atq; illac p̄
īnumera discurret: & dū per diuersa requiē querit & nō iuēit: sed
in labore miserū ac requie uacuū manet sibi non concordat: a se
disonat: a se resilit: uolūtates alternat: consilia mutat: edificat no-
ua: destruit uetera: destructa redificat: eadē iterum atq; iterum
alio & alio modo mutat: & ordinat q̄a uult & nō uult. & nūquā
ī eodē statu permanet. Sicut enī molēdiniū uelociter uoluitur &
nihil respuit sed quicquid imponitur molit: si autē nihil apponi-
tur seip̄sū cōsumit cor meū instabile semper ē ī motu & nunquā
requiescit. Sed siue dormiā siue uigilē: somniat & cogitat qcquid
ei occurrit. Et sicut molendinum arenā si imponatur exterminat
pix inquinat: palea occupat: sic cor meum cogitatio amara tur-
bat: immunda maculat: uana inquietat & fatigat ita cor meum
dum futurum non curat gaudium nec diuinum querit auxilium
ab amore celestium elongatur & ī amorē terrestrium occupatur.
Cumq; elabatur ab illis & inuoluitur in istis. Vanitas illud reci-
pit: curiositas deducit: cupiditas allicit: uoluptas seducit: luxuria
polluit: torquet inuidia: turbat iracūdia: cruciat tristitia: sicq; mi-
seris casibus submergitur omnibus uiciis: quoniam unum deum
qui ei sufficere poterat dimisit. Per multa dispargitur & huc illuc
q; querit ubi requiescere possit & nihil inuenit quod ei sufficiat
donec ad ipsum redeat. Acogitatione in cogitationem ducitur &
per uarias occupationes & affectiones uariatur ut saltem uarie-
tate ipsarum rerum impleatur: quarum qualitate satari non
potest. Sic labitur cordis miseria subtracta diuina gratia.
Cumq; ad se reuertitur & discutit quod cogitauit nil reperit
quia non opus fuit: Sed importuna cogitatio que componit mul-
ta de nihilo: sic deniq; decipit imaginatio quasi demonum illu-
sio: imperat mihi deus ut prebeam illi cor meum: & quia impe-
ranti deo non sum obediens & subditus: mihi sum rebellis & cō-
trarius. Vnde mihi subiugari non potero donec illi non fuero
subiectus: mihiq; seruiam nolens: qui ei nolo seruire uolens. Id

circo plura machinatur cor meum uno momento: quam omnes
homines perficere possent uno anno. Cum deo non sum unitus:
& ideo cum me ipso sum diuisus. Cum illo uniri non possum ni
si per caritatem: nec subiici nisi per humilitatem: nec uere humi
lis esse nisi per ueritatem: Expediit ergo ut in ueritate me discutiā:
& cognoscam quam uilis: quam fragilis: & quam labilis sum. De
inde cum omnes miseras meas cognouero necesse est ut illi iher
eam per quem sum: sine quo nihil sum. & nihil facere possum. Et
quia a deo peccando recessi: nisi p ueram confessionem ad illum
redire non possum. Fateri ergo oportet quod fatendum est quia
nunquam eo modo aut ea intentione qua peccaui peccata confes
sus su. nec omnium recordatus su. aut pp uetustate: aut pp multitu
dine: Si aut confessus sum n pure confessus sum pp turpitudine
confessionem etiam meam diuisi ut diuersis sacerdotibus diuersa
manifestarem: & ita uenia carni: ad qua p partes peruenire puta
ui: Execranda namq fictio est peccatum diuidere & superficere
nus radere: non intrinsecus eradicare. Non enim utilis est confes
sio in nisi oris ueritate & cordis puritate. Et tres sint qui testimo
nium nobis dicant in celo: pater filius & spiritus sanctus. Adda
mus testes sacerdotes cordi nostro & ori: ut in ore duorum uel
trium testium stet omne uerbum: sed dicis sufficit mihi soli deo
confiteri: quia sacerdos sine eo a peccatis me absoluer non potest.
Ad quod ego sed beatus Iacobus respondet dicens. Confitemini
alterutrum peccata uestra: Conueniens namq est ut nos qui pec
cando deo contumaces fuimus penitendo supplices sacerdotibus
& ministris eius simus: & homo qui ad gratiam conseruandam
mediatore non eguit iam eam recuperare non nisi per mediato
rem hominem possit. Gemat ergo & suspiret & anxius pro pecca
to timeat & expauescat: sollicitus discurrat: auxiliares & inter
cessores querat prosternat se humiliter homini: qui humiliter
astare noluit creatori. Nam & hoc saluberrimum est ut homo
corde peniteat & ore delictum suum confiteatur: quatenus deus
qui pius adest per gratiam cor per penitentiam compungat: dein
de adsit ut confitenti peccatorum ueniam tribuat. Quod si forte
peccator uere peniteat. sed intercurrente articulo necessitatis ad
confessionem peruenire non possit: confidenter credere debemus
q sum sacerdos cōplet i eo q mortalis nō potuit. Et iā apd deū

factum constat quod homo quidem uere uoluit: sed non ualuit
adimplere quia confessionem non contentus exclusit sed impedi
uit necessitas.

De peccato non excusando. C. 10.

N capitulo ubi peccata mea emendare debui peccatis
peccata addidi. Cum de illis clamatus fui: aut aliquo
modo excusauit: aut ex toto negauit: aut quod deterius est
defendi: & impatienter respondi: cum nullum sit pec
catum a quo non sim contaminatus aut contamina
ri non possim. Iustum est ut omni occasione remota emendatio
nem promittam undecunque aut a quocunque clamer: quatenus
sic liberari ualeam a peccato perpetrato uel perpetrando.

Quam sit malum alios non corrigere. C. 11.

Ultitudinem iniquitatum mearum expauescens alio
rum transgressiones reprehendere timui: & ideo mor
tis auctor extiti: quia uirtus quod clamando expelle
re potui non expuli: indignatus sum aduersus alios
qui me de uiciis reprehendebant: & quos amare de
bui odiui: illa que mihi nocebant uel displicebant desiderauit ut
non essent. Sciebam tamen quod in natura sua erant bona &
a bono factore facta: sed ideo mihi nocebant quia malus eram: & ma
le illis utebar. Nihil enim mihi contrarium nisi ego ipse: meum est quicquid
mihi nocere potest: & ego ipse mihi sarcina sum. Optaui enim ut deus pec
cata nesciret aut punire nollet aut non posset: & ita uolui deum esse
insipientem: iniustum & impotentem: quod si esset: deus non esset. Non est su
perbia super superbiam meam. propterea longe a salute mea uer
ba dilectorum meorum. Suspecta est siquidem deo superbia: nec fieri
potest ut cum eo in gratiam reuertatur. Diuersum utriusque hospi
tium: nec in eodem cohabitant animo: quibus non licuit cohabitare in celo.
In celo nata est: sed uelut in memor qua uia inde cecidit: illuc postea
redire non potuit. Cum autem pluuia uel nimio frigore aut calore tur
batum fui: contra deum inique murmurauit. Omnia namque que ad usum uite accepi
mus ad usum culpe conuertimus: quapropter iustum est ut qui
in cunctis peccauimus. in cunctis feriamur.

Epe ad factū mysterium uocem meam fregi: ut dulci⁹
cantarem: magis delectabar in uocis modulatione. q̄
in cordis compunctiōe. Deus uero cui non abscondi
tur quicquid illicitum perpetratur: non querit uocis
leuitatem: sed cordis puritatem. Nam dū cantor mulcet populū
uocibus: deum irritat prauis moribus: licentiam loquendi uel ali
quid faciendi sepe nimia importunitate uel calliditate a prelatis
meis extorsit. non attēdēs miser quoniam ille se decipit qui occul
te uel aperte fatagit: ut hoc ei pater spiritualis iniungat quod ip
se desiderat. Acum uel cultellum uel aliquid uile multotiens ni
mium desiderari nec confessus sum quia peccatum non estimabā
propter rei uilitatē. Verumtamen nō multū distat quecūq; sub
stātia uilis uel preciosa requirāc dū equaliter sit corrupt⁹ affectus.
Nō enī cultellus ī uiciū ē sed cultelli appetit⁹. neq; aurū in uiciū
ē sed auri cupiditas. In labore nō laboraui quantū debui. & quā
tū potui. In silētiō ēt fui ociosus: q̄ ē maximū peccatū. In silētiō
nāq; nemo sic debet esse ociosus: ut ī eodē silētiō utilitatē nō co
gitet pximi: nec sic actuosus ut contemplationē nō requirat dei:
parū. n. pficit q̄ alteri cū pōt non pdest. De uiciis me iactaui: pu
tās eē insigne uirtutis: ubi erat lapsus criminis. De uirtutibus ēt ui
cia feci. Iusticia nāq; dū suū modū excedit crudelitatis uicium gi
gnit. Et nimia pietas dissolutionē discipliē parturit: sic sepe uiciū
ē q̄ uirtus putāc. Sicut remissa segnicies māfuetudo creditur: &
pigricie uicium quietis uirtutem imitatur. Finxi me esse quod nō
erā dixi me uelle quod nolebā: uel nolle quod uolebā aliud ore di
cebā & aliud corde uolebam: & ita sub ouina pelle uulpinam cō
fictiā conseruabā. Vulpina plane cōfictiā est tepida conuersatio:
& animalis cogitatio: ficta confessio: breuis & rara cōpunctio:
obedientia sine deuotione: oratio sine intentione: lectio sine edifi
catione. sermo sine circumspectione: O quā dura mihi sūt ista que
loquor: quoniam me ipsum loquendo ferio. Verumtamen quia
me peccatorem non nego. sed peccatum meum cognosco erit for
tasse apud deum pium iudicem: ip̄a cognitio culpe impetratio ue
nie: dicam ergo dicam miseriam meam: si forte sua pietas moueat
illum dicam peccatum meum: quoniam noticia peccati initium
est salutis. Magnam porto coronam & uestem rotundam: regu
lam seruo ieiuniorum: staturis psallo horis: sed cor meum

longe est a deo meo: Exteriores superficiem intuens: salua mihi omnia arbitror non sentiens uermem interiore[m] qui interiora corrodit: unde osce: comederunt alie[i] robur meum & ignorauit: & ideo totus pergens in ea que foris sunt & ignarus interiorum meorum: sicut aqua effusus sum. & ad nihilum redactus sum: p[re]teritorum obliuiscens: presentium negligens: futura non preuidens: ingratus sum ad beneficia: pronus ad mala: & tardus ad bona.

Quomodo se debet unusquisque considerare. C. 12.

SI me non inspicio nescio meipsum: si autem me inspicio tolerare me non possum: quia tanta inuenio in me que digna sunt reprehensione & confusione, & quanto me subtilius & sepius discutio: tanto plures abhominatōes in angulis cordis mei inuenio: Ex quo namque peccare ceppi nunquam unum diem sine peccato transire potui: nec adhuc peccare cesso. sed de die in diem peccata peccatis addo: & ea pre oculis habeo nec gemo erubescenda uideo nec erubesco: dolenda intueor nec doleo: quod est mortis signum & damnationis indicium. Membrum enim quod dolorem non sentit mortuum est: & morbus insensibilis: est incurabilis. Leuis sum & dissolutus nec me corrigo: sed ad peccata que commisissus sum quotidie redeo: nec caueo foueam in qua uel ego cecidi: uel alium cadere uidi. Cumque plorare & orare deberem pro malis que feci: & pro bonis que neglexi: proh dolor uersum est mihi in contrarium. Nam tepui & frigui a feruore orationis: & iam sine sensu frigidus remansi: & ideo flere meipsum non possum: quoniam gratia lacrimarum recessit a me.

De presentia conscientie ubique. C. 14.

DE peccata mea celare non possum quoniam quocumque uado conscientia mea mecum est secum portans quicquid in ea posui: siue bonum siue malum: seruat uiuo: restituet defuncto: depositum que seruandum accepit si male facio adest illa: si autem bene facerem uideor: & inde extollor: adest illa: adest uiuo: sequitur mortuum. ubique mihi confusio est inseparabilis pro qualitate depositi. Sic sic in domo propria & a propria familia habeo accusatores: testes: iudices: & tortores, Accusat me conscientia

restis est memoria. ratio iudex: uoluptas carcer: timor tormentor: ob
lectamentum tormentum. quotquot namque fuerunt oblectamenta ma
la tot erunt tormenta: nam inde punimur unde delectamur.

De tribus inimicis hominis. C. 19.

Adiuuā me domine deus meus quoniam inimici mei ani
mā meam circundederunt: corpus. scilicet mundus: & dyabo
lus: a corpore fugere non possum: nec ipsum a me fugare.
Circūferre illud necesse est: quoniam alligatum est mihi pime
re non licet: sustentare cogor: & cum illud impinguo: hostem meum
aduersum me nutrio. Si enim satis comedero & id robustum fuerit: sani
tas & fortitudo eius mihi aduersantur: Mundus uero circumcinxit & ob
sedat me undique: & per quinque portas uidelicet per quinque corporis se
sus. scilicet uisus: auditus: gustus: odoratus: & tactus: sagittis suis me
uulnerat: & mors intrat per fenestras meas in animam meam. Respicit
oculus & mentis sensum auertit. Audit auris & intentionem cor
dis inflectit. Odoratus cogitationem impedit: os loquitur & fallit: per
tactum ardor libidinis pro aliqua parua occasione excitatur: & ni
si illico respiciatur expuatur subito totum corpus occupat & exstuat:
urit & incendit: prius carnem modicum titillat: deinde delectatione tur
pi mentem maculat: & ad extremum per consensum prauitatis men
tem subiugat. Porro dyabolus quem uidere non possum: & ideo
minus ab eo mihi cauere: terrendum arcum suum: & in eo parauit sa
gittas suas ut sagittet me narrauit contra me ut absconderet laque
os suos & dixit. Quis uidebit eos? Laqueum posuit in auro: & ar
gēto & in omnibus quibus abutimur: cum illis male delectamur: & il
laquamur. Nec solum laqueum posuit: sed & uiscum: Viscum est amor pos
sessionis: affectus cognationis: cupiditas honoris: & carnis uoluptas: quibus
anima iuiscaetur & irretitur: ne penis contemplationis per plateas superne
syon uolare possit: Sagitte dyaboli sunt: ira inuidia: luxuria: & cete
ra quibus anima uulneratur: Et quod est ille qui iacula eius ignea extinguer
possit: Proh dolor his telis superatur sepe anima fidelis. Heu mi
hi quia undique bella mihi uideo: undique tela uolant: undique tem
peramenta: undique pericula: quocumque me uertam nulla securitas est:
& que mulcet & que tristat uel molestat omnia timeo & exuries: & re
sectio sonus: & uigilie: labor & ges pugnatur contra me. Non minus sus

Ex
hoc
sensu

laque
visu
timor

Sagitte
dyaboli

peccatus est mihi locus quam ira: multos siquidem iocando scandaliza-
ui. Nec minus prospera uereor quam aduersa. prospera namque suauita-
te sua me incautum decipiunt. Aduersa uero quia aliquid amaritudi-
nis habent uelut potiones amare me suspectum & timidum faciunt. Ma-
gis timeo malum quod facio in abscondito quam quod in aperto. Malum
namque quod nemo uidet nullus reprehendit & ubi non timeat reprehensor: secu-
rus accedit temptator: & facilius peccat iniquitas. Nimirum utrobique
bellum: utrobique periculum: utrobique timendum. Et sicut in hostili regione
uersatibus hac illacque circumspectandum est: & ad omnem strepitum circun-
agenda est ceruix. sic caro suggerit mihi mollia: mundus uana: dya-
bolus amara: Quia quoties carnalis cogitatio mentem meam in portu
ne pulsat de cibo & potu de somno de ceterisque sensibus ad carnis
curam pertinentibus: caro mihi loquitur. Cum de ambitione seculi: de iactan-
tia: de arrogancia cogitatio uana in corde uersat: de mundo est. Quan-
do autem ad iram: & iracundiam: & amaritudinem animi puocor: dyaboli-
ca suggestio est cui non aliter quam ipsi dyabolo resistendum est. nec aliter
ab ea cauendum quam ab ipsa damnatione. Demonum officium est suggesti-
ones malas ingerere: nostrum est illis non consentire: Nam quoties resistimus
dyabolum superamus: angelos letificamus: deum honorificamus. Ipse ei nos
hortatur ut pugnemus: adiuuat ut uincamus. Certantes in bello spec-
tat: deficientes subleuat: uincentes coronat.

Caro hominis unde sit & quid pariat. C. 16.

Caro mea de luto est: & ideo lutasas & uoluptuosas co-
gitaciones ad illa habeo: uanas & curiosas a mundo: a dya-
bolo malas & maliciosas. Isti tres inimici me impu-
gnant & persequuntur: nunc quidem aperte: nunc uero occulte: semper
autem maliciose. Dyabolus namque plus confidit in adiutorio
carnis: quoniam magis nocet domesticus hostis. Illa uero ad subuer-
sionem meam cum illo fedus inuit utpote de peccato nata & in peccato nu-
trita uiciis: corrupta ipsa origine: sed multo amplius uiciata praua con-
suetudine. Hinc est quod tam acriter concupiscit aduersus spiritum: quod as-
sidue murmurat & impatiens est discipline: quia illicita suggerit nec ra-
tionem obtemperat: nec in hibetur ullo timore: huic accedit: hanc ad-
iuuat: hac utitur tortuosus ille serpens hostis humani generis: cui nul-
lum aliud est desiderium: nullum negocium: nullum studium: nisi perdere ani-

mas nostras. Hic ē qui iugiter malum machinatur: argute loquitur: artificiose suggerit: callide decipit. Illicitos motus insufflat: & uenenatas cogitatōes inflāmat: mouet bella: nutrit odia: incitat gulā: mouet libidinē: desideria carnis istigat: & peccati occasiōes parat: & mille nocendi artibus: corda hoīum pulsare nō cessat. Hic ē q̄ baculo n̄ro nos cedit: & manus n̄ras p̄prio cingulo ligat: ut caro que data ē nobis ī adiutoriū: fiat nobis in ruinā & scādalu: Grauis lucta & graue piculū ē aduersus domesticū hostē pugnare: maxie cū nos aduenēsimus & ille ciuis: ille suam inhabitat regionē nos exules sumus pegrini. magnū quoq; discrimē ē aduersus dyabolice fraudis astutiam: tam crebros mō continuos substinere conflictus: quem astutum fecit ita natura subtilis: q̄ longa exercitatio malicie hui?

Deprecatio pro seipso . c 17.

Rripe me de inimicis meis deus me? & ab his q̄ ode-
rūt me: qm̄ cōfortati sūt sup me. Ego uero q̄ usq; ad
hūc diem cōtra me uixi iā iam p̄ tuā gratiā mihi uiue-
re incipiā: sic enī uiuere debemus: ut cū corpus ceperit
a uermibus deuorari ī sepulcro: anima leteē cū s̄ctis ī celo. Illuc
spiritus dirigēdus ē: quo ē iturus: illuc festinare debemus ubi sē-
per uiuamus: & ubi mori āplius nō timeamus: si sic amamus istā
labilē & caducā uitā ubi cū tāto laborē uiuim?: ubi comedēdo: bi-
bēdo: dormiēdo uix carnis necessitatib? satisfacim?: multo magis
amare debemus uitā eternā ubi nullū laborē sustinebimus: ubi
sūma sēper iocūditas: sūma felicitas: felix libertas: & felix beatitu-
do: ubi similes erunt homines angelis dei: & fulgebunt iusti sicut
sol in regno patris eorum. Qualis putas tūc erit splendor anima-
rum quādo solis splendorem habebit lux corporum? Nulla erit
ibi tristitia: nulla angustia: nullus dolor: nullus timor: nullus ibi
labor: nulla mors: sed p̄petua sanitas sēp ibi p̄seuerat. Non sur-
git ibi malicia: nec carnis miseria nulla ē ibi egritudo: nulla omni-
no necessitas. non est ibi fames: nō sitis: non frigus: nō estus: non
lassitudo ieiunii: nec ulla temptatio inimici: nec peccandi uolun-
tas: nec deliquēdi facultas: sed totū leticia: totū exultatio possidet
hoīes quoq; āgelis societati sūt ulla carnis infirmitate ī perpetuū

manebūt: Ibi erit iocūditas īfinita: beatitudo sēpiterna: ī qua q se
mel suscipitur semp teneē: ibi ē requies a laboribus: pax ab hosti
bus: amēitas de nouitate securitas d̄ eternitate suauitas atq; dul
cedo de dei uisiōe. Et q̄s nō illic habitār uehemēter desideret: &
pp pacē & pp amēitatē & pp eternitatē & pp dei uisionē: nullus
ē ibi pegrin⁹: sed q̄cūq; illuc uenire merebūē securi ī ppria patria
manebūt: sp̄ leti. & sp̄ satiati d̄ uisiōe dei. Et quāto plus aliqs hic
deo obediēs fuerit. tāto āpliorē ab eo mercedē ibi recipiet: q̄toq;
āplius deū amabit tāto pprius uidebit quem cernere cupit.

De breui uita hominis . c. 18.

Dies hominis sicut umbra sup terrā & nulla ē mora :
& tūc ppe nihil ē: cū stare uir: Cur ergo thesaurizar
in terra homo: cū sine dilatione transeat: & illud qd̄
colligit: & ipse q colligit. Et tu homo quē fructū ex
pectas ī mūdo cui⁹ fructus ruina est: cui⁹ finis mors
ē. Utinā sapes intelligeres ac nouissima prudenter puideres .
Scio quēdā qui p annos plurimos tecū familiariter uixit: ad mē
sam tuā sedit: cibum de manu tua sumpsit: in sinu tuo dormiuit:
cum uoluit tecum colloquiū habuit: hic iure hereditario seruus
tuus ē: sed quia abineūte etate delicate nutriti eum: & uirge pep
cisti: cōtumax effectus ē: leuauit calcaneū suū sup caput tuū: & te
in seruitutē redegit: & tui crudeliter dominaē. Sed fortasse dices
quis ē hic uetus homo tuus q̄ conculcat spiritum tuum: qui pro
nihilō habet terram desiderabilem: qui sola que carnis sūt sapit:
Homo iste a natiuitate cecus est: & surdus & mutus: inueteratus
dierū malorū: rebellis uirtuti & ueritati: inimic⁹ crucis christi de
ridet innocētē & simpliciter trāseuntē: ambulat ī magnis & ī mi
rabilibus supra se: arrogantia eius est plusq; fortitudo eius: nullū
reuerē: dicit ī īspiētia sua nō ē deus: tabescit bonis & malis pa
scitur alienis: īmūdis cogitatiōib⁹ pascit: nō fatigabit ī illis trāf
grediēs usq; ad finē: dispergit & dissipat propria sicut pdigus: cu
pit & rapit aliena sicut auar⁹: turpitudinē & ignominia congregat
sibi simulās: & callidus puocat irā dei. Homo iste tot⁹ ī pecca
tis natus ē: & sic nutritus amicus iniquitatis: filius mortis: uas ire
in cōtumeliā: aptus ad interitum. Qui cum talis sit enarrat iusti
cias dei & assumit testamētū eius p os suū. Odit disciplinā: pūcit

dñm suum post dorsū suū : cum uidet furē currit cū eo: & cū adul-
teris portionē suā ponit. Aduersus filiū matris suę ponit scanda-
lū: sup te etiam thesaurizat iram in die irę: uult a te hereditatem
tuā tollere: & desup terrā auferre: & tu tantā iniuriā nō uindicas
sed dissimulas nec ei uerbū durū loqueris: nec uultū iratū ostēdis
sed blādiēti tibi arrides: Ludis cū illusore: nescis quia ismael ē q te
cū ludiē: Ludus iste nō ē puericie nec simplicitatis uel innocētię :
sed illusio est anime: sed psecutio: sed mors. Iam te ī foueā quā fe-
cit p̄cipitauit: iam effeminat⁹ es: iā iugo miserrime seruitutis pres-
sus. sub pedibus eius: misere & uiliter conculcaris.

De miseria hoīs . c . 17 .

Miser & miserabilis homo: q̄s te liberabit de uinculo
īproperii hui⁹: Exurgat deus & cadat armat⁹ iste: ca-
dat & cōterat⁹ inimicus. Iniquus homo ē: contentor:
dei cultor sui: amic⁹ mūdi: seruus dyaboli. Quid tibi
uideē: si recte sentis mecū: dices: reus ē mortis. crucifi-
gat⁹. Noli ergo dissimulaŕ: noli differi: noli p̄c̄r: sed festināter au-
dacter: īstāter crucifige hoīem istū. Sed cruce xp̄i ī quo ē sal⁹ &
uita ad quē si ex corde clamaueris: crucifix⁹ tu⁹ audiet te b̄igne
rūdēs: Hodie mecū eris īparadiso. O xp̄i pietas inopinata erat sa-
lus m̄fi. Sed tam gratuita ē & probata ē dilectio dei: tam stūpen-
da dulcedo: tā inopinata dignatio: tā inuicta mansuetudo ut qui
ad eū clamauerit exaudiat illū. qm̄ misericors ē: O q̄ta est miseri-
cordia dei. quā īeffabilis mutatio dextere excelsi: Heri eras inte-
nebris hodie insplendore lucis: heri ī ore leōis: hodie ī manu me-
diatoris: heri ī porta īferni hodie in deliciis paradisi. Sed qd pro-
funt he littere admonitōis nisi deleas de libro cōscientię tue lras
mortis: Quid p̄sunt hec scripta & intellecta: nisi temetip̄m legas
& intelligas: Da ergo operam interne lectioni ut legas īspicias: &
cognoscas teip̄m: ut legas & diligas deū: ut pugnes & uincas mū-
dū & omnē inimicū. quatēus labor tuus cōuertat⁹ ī requiē: luct⁹
ī gaudiū: & post tenebras huius uite uideas ortū surgētis aurōr:
Videas etiā meridianū solē iustitię: ī quo sponsū cū sponsa p̄spi-
cies: unū eūdemq; dñm glorię: q̄ uiuit & regnat p̄ infinita secula. *am*

Finis meditationum.

Deuoti doctoris sancti Bernardi Abbatis Clareuallis
ordinis cisterciensis principis: ad humane uite cognitionem
liber de interiori domo. 1. de conscientia edificanda. .C. 1.

Domus hec in qua habitamus ex omni parte sui
ruinam nobis minatur. Idcirco quia in breui est casu
ra: alia nobis est edificanda. Redeamus ergo ad
nos & discutiamus conscientiam nostram. Nam si
cut corpus nostrum tabernaculum dicitur in quo
militamus: sic conscientia nostra domus uocatur
in qua post militiam requiescemus: & ille recte mi
litat qui pro militia que exercet in corpore domum
edificat conscientie. Diligenter exerce agrum tuum
ait sapiens. ut postea edices domum tuam. Ager iste corpus nostrum
est cuius sensibus & motibus si recte utimur animique imperio eos
subiicientes: ad usum uirtutis inflectimus: dum corpus animo. inde
finiter & animus deo ex toto subicitur. His nimirum modis interior
conscientia edificatur. quam utique bona faciunt preteritorum malorum
condigna satisfactio. & instantium malorum cauta prouidentia: & declinatio.
Condigna satisfactio est mala facta corrigere. & correctam non reite
rare. Conscientia uero perpetua est que nec unquam finitur. sicut nec anima. Que
cum sit immortalis sicut non potest esse non anima: sic nunquam potest esse sine con
scientia. Conscientia namque est inseparabilis gloria. uel confusio
uniuscuiusque pro qualitate depositi.

Conscientiam prius esse mundandam quam edificandam. .C. 11.

Ecce ergo conscientia in qua anima perpetuo mansura est
edificanda est: sed prius mundanda: Et quis ea mundabitur?
profecto deus & homo. homo pro cogitationes & per
affectiones. deus uero pro misericordia & gratia. Cogitationes
& affectiones necessarie sunt in conscientie mundatione. cogita
tiones in uestigatone ueritatis: affectiones exercitacione uirtutis. Porro
misericordia modo delet peccatum: modo dat uirtutem resistendi peccato:
nunc subtrahit peccandi occasionem: nunc immittit amaritudinem
immiscet plerumque sanam affectionem. gratia adiuuat ad bonum
defendit contra malum: erudit ad utrumque discernendum. Ho
mo igitur pro ueritatem stimulatus peccata sua confitetur: deus autem

p misericordiā flexus cōfiteāti miseref. Oīs nāq; spes uenie & mi-
sericordie ī cōfessione est. nec potest quis iustificare a peccato nisi
prius fuerit cōfessus peccatum. Ex eo. n. unūquisq; iustus esse in-
cipit: ex quo sui accusator extiterit. *b. i. omob non omob dōil*

De misericordia & ueritate & de osculo pacis & osculo iusticie. *c. ii*

Melix cōsciētia ī qua misericordia & ueritas obuiaue-
rūt sibi: iusticia & pax osculate sūt. Veritas cōfiteāti
& misericordia miserentis obuiauerūt sibi: qm̄ nō p̄t
illi misericordia deesse q se cognoscit ī ueritate. Oscu-
lū iusticie ē inimicos diligere parētes & ppria queq;
pp deū relinq̄re: illatā iniuriā: patienter ferre: oblatā gl̄iam ubiq;
declinare. Osculū pacis ē odiētes iuitare ad pacē: discordātes ad
cōcordiā reuocare: aduersarios pacifice sustinere: errātes pie & be-
nigne docere: merentes clementer mulcere & cū oībus pacē h̄re.

De statu anime ī christo confirmate. *c. iii*

Eata illa aīa q̄ ī pace christi fūdata ē & ī dei amor so-
lidata q̄ cū exteri? bella patit: pax īterius n̄ turbaē.
In qua q̄cūq; molestie foris pstrepāt: usq; ad silentiū
īterne q̄tis non irrūpūt: qm̄ gustu īterne dulcedinis
tota ē itus p desideriū collocata: nec si iā foris aliqd
euenerit enormiter ī carnis uoluptates dissoluit: qa totū itus pos-
sidet ī quo delectat̄ atq; ita ī semetip̄a pacificata: dū nihil est qd̄
foris appetit: tota p amorē itus req̄scit: & cū tota ad īternū gau-
diū colligit̄: ad imāginē dei reformat̄ q̄ ī se uenerat̄. Talē animā
freq̄nter uisitāt āgeli atq; archāgeli & hononficāt: utpote dei tē-
plū & spūssancti habitaculū. Esto igit̄ tēplū dei & deus excelsus
habitabit ī te. Anima. n. dñi h̄ris ī se templū dei ē ī quo diuina
mysteria celebrantur.

qm̄ Dedignat̄ deus uisitare eā aīam q̄ nō studet ī se cōsistere. *c. v.*

Norro anima que non studet in se consistere: nec in
amore dei desiderium figeī per oculos & aures aliosq;
q; corporis sensus foras egreditur: atq; in his extero-
ribus delectat̄. Sed qd̄ erit cū inuenerit portas istas

clausas & tūc rediēs ad se & uidens se nudā & desolatā inestimabili cōfusione & horrore concutietur. Et quia mūdi cōsolationē q̄siuit. illā q̄ adeo intus in cōsciētia dā nō habebit. Et nō solum eā dedignabit̄ deus uisitare: sed nec ip̄a quidē male sibi cōscia se ip̄am poterit tolerare. requiē ī se nō poterit hēre: qm̄ illū derelictū cū quo hītare & regescere debuit. Cogita ergo ī societate aliorū nūc positus: quia n̄ poteris semp manere cū illis. Et iterū elige tibi sociū illū q̄ cū subtracta tibi fuerint hec oīa: hic tibi fidē suabit qui dilectoribus fidē seruat: nec recedit in t̄pre āgustie deus deus tuus ille est quē eligere debes.

Quod aīa uolēs deū habitare ī se debet ab illicitis cogitatōib⁹ mūdare: scīam & solū deū desiderare. *c. vi.*

Mnes igit̄ cordis distēiones & mētis fluctuationes ī unū collige. & ī solo deo totū desiderīū tuū fige & ut ibi sit cor tuū ubi ē thesaurus tuus desiderabilis multūq; amabil'. Ipse. n. frequēter uisitat: & libēter inhītat trāquillitatē cordis & otīū quiete mētis: qm̄ pax ē ea ī pace locus eius. Propterea talē te p̄para ut tecū adsit deus. sit ī ore: sit ī corde: sēp tecū eat: tecū redeat: nec recedat a te. nūq; ille te dimitet: nisi prior illū dimiseris. Vbicūq; fueris nūq; solus esse poteris si deus tecū erit.

qz Cōscientia mūdada aduētū xpi expectare debem⁹. *c. vii.*

Vnda igit̄ cōsciētīā tuā & semp paratus esto Vt quacūq; hora uenerit dñs & tecū hītare uoluerit: paratā sibi in te īueniat māsiōnē: Ipse nāq; dixit facite mihi factuariū & ego hītabo ī medio ur̄i. Studeamus ergo tēplū deo edificare ī nobis priō qdē ut ī singul' nobis deīde ut oībus simul inhītet: quia nec singulos dedignabitur nec uniuersos: priō igit̄ studeat unusq; ne dissideat ip̄e a se meipso quoniam omne regnum in seipsum diuisum desolabitur & domus supra domū cadet. nec intrabit christus ubi parietes inclinati fuerit & macerie depulse. Vult hēre aīa corpis sui domū integrā. & exire eā necesse ē si fuerit a se inuicē mēbra dispsa: Videat igit̄ & ip̄a si desiderat christū p fidē inhītare ī corde suo. i. ī seip̄a uideat & solicite caueat: ne a se inuicē mēbra ei⁹ dissideāt. i. ratio. uolūtas: & memoria: Dignum habitaculū parat deo cuius nec est ra

tio decepta nec uoluntas puerfa: nec est memoria inquinata: felix illa anima est que ita domum cordis sui sic sunt esse cum filiis hominum qui ad ostium stat & pulsat quacumq; hora intrare uoluerit: receptaculum mundū inueniat: deus enim qui mundicie amator est cor pollutum habitare non potest.

De illuminatione animi. c. viij.

AXterfo igit̃ speculo. & diu diligenter inspecto: incipit ei quedā diuini lumis claritas interlucere: & imensus qdam insolite uisionis radius oculis cordis apparere ex huius lumis uisione animus inflamatus incipit munda cordis acie superna & iterna conspiciere deum diligere: deo inherere: cuncta que adsunt tanq̃ non adsint considerare: cūctis suis affectionibus renūtiat & totus soli incumbit amori: sciens solum illum esse beatum qui deum amat: Porro ad tantam gratiam nunquam pringit mens p̃ ppriam industriam. dei donum ē hoc: non hominis meritū. Sed absq; dubio talem ac tā tam gratiam ille accipit qui deserit curā seculi: & agit curā sui: qui studet se frequēter cogitare. & diligenter agnoscere qd ipse ē. Redi ergo ad cor tuū: & diligenter discute teipsū: considera unde uenis: quo tēdis: quomodo uiuis: quid agis. quid amittis quantū quotidie pficis uel quātū deficis. qbus cogitationibus magis incursaris: quib' affectiōibus frequētius tāgeris: uel qbus tēptationum maculis a maligno spiritu acrius impugnaris: Cū totum interioris exteriorisq; hoīs statū & habitū ī quātū possibile ē plene cognoueris: & nō solū qualis sis uerū etiā qualis eē debueras: de cognitione tui poteris subleuari ad contēplationē dei: Quātū nā q̃ quotidie ī cognitiōe tui pficis: tantū ad altiora semp tendis: Si iam ascendisti: iam ad cor tuū redisti: & ubi stare didicisti ne hoc sufficiat tibi: disce ibi habitare & mansionē facerē: & qualicūq; mētis uagatione inde abstratus fueris. illuc semp festina: Absq; dubio p̃ multū usū qnq; tibi uerteē ī oblectamētū: ī tantū ut absq; ulla laboris difficultate possis ibi assiduus esse: qnimo pena tibi potius sit alibi q̃ ibi morā aliquā facere.

¶ Repelende sunt uane cogitationes a corde. c. 9.

I ergo persenseris desideria tua circa exteriores delectationes affici: & cogitationes tuas igitur in eis occupari: cum magna solitudine compelle eas nec premitas ad cor tuum intrare: sed redi ad cor tuum & ibi intrare & habitare omnimodo stude.

De Dignitate mente Columna sexta. C. X.

Ens. n. que se ad sui considerationem non subleuat: sed ad huc per uaria desideria spargit: & uariis cogitationibus huc illucq; distenditur: non potest seipsam in unum colligere: quia nodum nouit ad seipsam intrare: sed adhuc in imo est cogitatione & conuersatione: Ideoque non potest ad ea que supra ipsam sunt: pena contemplationis euolare: Discat ergo dispersiones cordis congregare: assuescat in internis suis immorari: studeat euagationes mentis restringere. & exteriora omnia obliuisci: assuescat in intimis suis immorari: Discat sola bona interiora amare & illa frequentius cogitare: quod ad celestium contemplationem anhelat: quod in diuino rum noticiam suspirat. Cumque se diligenter attenderit & diutius quesierit. cum tandem inuenerit qualis sit: restat ut reuelatione diuina cognoscat qualis esse debeat: quale mentis edificium deo preparare & quibus obsequiis eum placare oporteat. de peccatorum sordibus studet emundare: & sanctis & iustis operibus adimplere ut in ea non solum angelos uerum etiam dominum angelorum habitare delectet. Munda domo cunctisque malis ab ea exclusis omnibus bonis impleatur: ne sit nobis necessarium aliquid foris querere: quia omnia forinseca relinquimus.

De septem columnis erigendis ad edificandam domum conscientie. C. XI.

Apientia ergo edificet sibi domum: erigat columnas septem quibus tota fabrica iuitatur. Domus est conscientia: columnę sunt bona uoluntas: memoria. scilicet memorie est beneficiorum dei: cor mundum: animus liber: spiritus rectus: mens deuota: ratio illuminata:

De Ereptione prime columnę que est bona uoluntas. C. XII.

Prima igitur columna prior erigatur. Nam inter omnia dei dona que ad salutem hominis spectare uidentur. Primum & principale bonum: bona uoluntas esse cognoscitur: per quam imago similitudinis dei in nobis reparatur.

Primum donum ē quia a bona uoluntate esse bonū ichoatur: pri-
cipale est quā bona uoluntate nihil hominibus utilius dat. Quic-
quid hō facit bonū esse non pōt: nisi ex bona uoluntate procedat.
Sine bona uoluntate omnino saluari quispiam nō potest: cū bo-
na uoluntate nemo perire pōt. Voluntas bona nec dari potest in-
uito: nec auferri nisi uolēti. Voluntas hominis ē potestas dei: uo-
luntas hominis ē quia uelle ī uoluntate hominis est: & ideo totū
meritum ī uoluntate ē quātum uis tantū mereris: quātum crescit uo-
luntas tua bona: tantū crescit meritum tuū. fac igit magnam bo-
nā uoluntatē tuam si uis hēre magnū meritum: Ita deus ut piissi-
mus & misericordissimus pater in eo redētionem nrām posuit: in
quo nullus nisi uelit pōt egere. Amare nāq; homines equaliter
possunt & diuites & pauperes: etiam si pecuniam equaliter dare
nō possūt. Volūtas tamē bona nō ē si nō opatur quā pōt.

De secūda columna quā est memoria beneficiorū dei. c. xiiij.

Recordemur ergo misericordiarū dei: ut sic accēdamur
in eius amorem: reuocemus ad memoriam bona que
tribuit nobis: quomodo ī piculis sepe constitutos cle-
menter nos eripuit: nec unquā peccatis nrīs quominus
miseret uinci potuit oblitos sui de se: admonuit auer-
sos a se reuocauit: uenientes ad se benigne suscepit: penitētibus in-
dulsiuit: pseuerantes custodiuit: stantes tenuit: lapsos erexit: malas
delectationes in amaritudinē conuertit: & rursus salubriter ama-
ricatis: consolationes suas tribuit. Postremo tribulatione purga-
tis quietem & pacē pfectā restituit: qui nec peccantibus unquā defu-
it ut corrigeret: nec iustis ut custodiret. Recogitemus quanta bo-
na deus fecit nobis: non rogantibus neq; desiderantibus: imo recu-
santibus: & quā multa peccata dimisit nobis: & a quātis piculis libera-
uit nos liberator deus. Quā magna dignatio pietatis fuit. quā in-
gratos & in multis cōtrarios: a tā multis peccatis custodiuit nos
dei gratia: in que potuim⁹ cadere sicut in alia multa cecidimus.
Idcirco sicut nullū ē momentum quo non utamur uel fruamur
dei pietate & misericordia: sic nullū debet esse momētum quo eū
p̄sentem non habeamus in memoria.

De tertia columna que ē cor mundum. c. xiiij.

Equitur ut eum a quo tāta beneficia accepimus toto corde diligamus . hoc est tota cogitatione totam affectionē: sine defectione: sic cor rectū ut ei p oia placeat deus: sit rectū rectitudine intentionis : exclusione puer se cogitatōis assiduitate cōtēplationis: sit paratū sequi uoluntatē dei: in quācunq; ptē īclinari eā cognouerit. Sit sursum ad sola celestia & diuina cōtēplāda & desideranda: sit purū ut nihil morari ītra se patiat mali: nec modicū qdē offendiculū tolerabile reputet aut ī cōscientia sua aut ī aliena: sit dulce dulci responsione: sua uī adimonitione: benigna rephensione: moderata correctione. sit mundum ut totius īmūdicie spurcias respuēs cogitationū sicut actionū peccata deploret: defleat: pro sua miseria & aliena. Lugeat nō solum sua delicta sed etiā aliena: cōpungaē p malis que cōmisit & bonis que neglexit.

De animo libero quarta columna . C. XV.

Nim? uero sit liber a mūdi sollicitudinib? : a carnis uoluptatib? : a prauis cogitatōib? : ut possit cū uoluerit aut sibi itēdere: aut utilitati fratrum ministrare: aut ī cōtēplatione celestiuū requiescere: sit firm? ut nulla repēti na pturbatōe cōcutiat . nō capiat illecebris: nō frangaē molestiis: nulla ira: nulla īpatientia: pacē quietēq; animi turbare possit: qm christ? pax est: & in pace requiescit pacis amator & ī perturbato animo habitare non potest. Sit cōsumatus in dei dilectione: hoc enim est diligere deum illi occupare animum : concipere fruendē uisionis eius affectum: habere peccati odium: mundi contemptū diligere proximum quem ipse censuit diligendum .

De recto spiritu columna quinta . C. XVI.

Spiritus aut sit rectus: ab oib? terrenis & presentibus prorsus auersus. & deo inseparabiliter iunctus & uict? pia deuotiōe ascēdat & uisitet supernas sedes & multas que in domo p̄ris sunt mānsiones: hūiliter se pster nēs āte tronū dei & agni: currat p plateas supne syon: audiat illd melos āgelorū. & cū reuerētia supplicet cūctis ordinib? beatorū spiritūū singulis p se: & simul oib? se cōmēdas. Tātā ue

ro grām nō mereſ accipe anim⁹ q̄ ī ſui cogitatiōe diu exercitatus
& plene eruditus nō ē frustra. n. cordis oculū erigit ad uidēdum
deū. q̄ nōdū idone⁹ ē ad uidēdū ſeipſū. Prius. n. ē ut cognoſcas ī
uiſibilia ſp̄s tui: q̄ poſſis eē idone⁹ ad cognoſcenda iuiſibilia dei:
Et ſi n̄ potes cognoſceſ te: n̄ p̄ſunas apphēdere ea q̄ ſūt ſupra te.

Q Rationalis animus ſpeculum eſt ad uidendum deum. *C. XVII*

Recipuū & p̄ncipale ſpeculū ē ad uidēdū deū. anim⁹
rōnalis iueniēs ſeipm: Si. n. iuiſibilia dei p̄ ea q̄ facta
ſūt itellecta conſpiciunt: ubi queſo q̄ in eius imagine
cognitiōis eius ueſtigia exp̄ſſius ip̄ſſa repiūt? Tergat
ergo ſpeculū ſuū: mūdet ſp̄m ſuū: q̄ſquis ſitit uidere
deū ſuū. Beati mūdo corde qm̄ ipſi deū uidebunt. Hoc ſpeculū ue
rus penitens non ceſſat quotidie iſpicere. tergeſ tenere & cuſtodi
re: Inſpicere ſi aliqd ī eo repiat q̄ deo diſpliceat. Tergere nō ſolū
peccata actiōnū uerū etiā cogitationū: ut nihil in eo remāeat q̄
deū offendat. Tenere ne deorſum corruens terre p̄ amorē ihereat
& ne inaniū cogitationū puluere ſordefcat. Cuſtodire ut ille cui⁹
tabernaculū ē cū hoībus cuius delicia.

Q Post cogitationes cor eleuatur ſupra ſe. *C. XVIIII*

Vi ita euagationes mētis iunū colligit: & oēs cordis
motus in uno eternitatis deſiderio figit: perfectō iam
ad cor ſuū rediit. & iam ibi libenter moratur ac mira
biliter delectatur: Et cū ſeipſum p̄re gaudio iam cape
re nō poſſit: ſupra ſeipſū duciſ: & p̄ exceſſum mētis in
ſūma eleuat: atq; ita p̄ ſeipſū ſupra ſemetipm̄ p̄ cognitionē ſui ad
cognitionē dei aſcendit: ut diſcat ſolū deum amare & ipſum i deſi
nenter cogitare & ī eo delectabiliter requieſcere.

De mente deuota: q̄ eſt ſexta colūna. C. XIX.

Vm ſic amor chriſti totum abſorbuerit affectum ho
minis. ut negligens & immemor ſui non niſi ieſū chri
ſtum & ea que ſunt ieſu chriſti ſentiat: tunc demum
ut arbitror perfectā eſt in eo caritas. huic itaq; qui
ſic affectus eſt non eſt oneroſa paupertas: iſte non
ſentit iniurias: ridet obprobria: contēnit dāna: mortem lucrū re
putat: imo nec mori ſe putat cū magis de morte ad uitam tranſi

re se sciāt: Quē sic amor dei intrinsecus ligatum tenet nec ad modicum
quidem exire exterius ualet: sed interius in eius desiderio flagrat tan-
to amplius: quanto familiarius & eo uehementius quo frequētus?

De raptu cordis & quid in eo raptu uideat. *C. XX.*

Qui sic in amore dei iugiter delectat: frequenter mentis
excessus patrie ab omnibus presentibus & terrenis raptus cor-
ra deo presentat: & dum pulchritudinem eius considerat
magnitudinem pulchritudinis eius attonit: totus in
eius admiracione suspendit. Miratur regis gloriam: regni
magnificentiam: superne ciuitatis nobilitatem: & ciuium felicitatem: con-
templatur etiam glorie decorem: dei bonitatem: eterne suauitatis dul-
cedinem: & eterne quietis tranquillitatem: Meditat patris potentiam
filii sapientiam: spiritus sancti benignitatem: & angelice nature beati-
tudinem: delectat de deo in deum: dum eius pietatem miratur: & deco-
rem contemplatur. O quam iocundum sentitur. si non esset tam modicum
raptum rapitur: dum sola celestia contemplatur: & contemplando iocun-
datur. Sed cum ibi stare diutius conatur: subito labitur. & rediens ad
se: nulli potest intimare quod uidit supra se: sed agnitione suauita-
tis illectus gustate dulcedinis suauitatem. & illam celestem infusionem le-
ticie spiritualis intra semetipsum miratur. Reuoluit etiam in corde suo
tacita mente in corpore lucis claritatem & intime satietatis saporem.
& illud interne quietis secretum: & summe tranquillitatis arcanum: In
huius contemplatione contemplationisque dulcedine mens delectabiliter
afficit: & mirabiliter delectatur. Volet ergo & non deficiat: uolet
donec ante regem perueniat ibique ploret & suspiret: mactetque se in la-
crimis. deprecetur ueniam: postulet gratiam: nec inde recedat: quousque deum
quem nimium offederat placatum sciat: & ab eo consolationem recipiat.

Q. S. II Illuminata ratio columna septima. *C. XXI.*

Quia ratio per mentis excessum in contemplationem
sublimium subleuata: & in diuine contemplationis
arcanum rapta atque ibi illuminata ad cognitionem
ueritatis & ueri luminis inflammata: ad desiderium
bonitatis omnes illicitas uoluptates affectio

nes & uagas mēorie cogitatiōes: cordis dispsiones: aī fluctuatōes
spiritus euagationes: & mētis distractiōes iunū colligit: atq; ī il
lo felicitatis fonte totū suū desiderū figit. locū supiorē rō semper
obtineat: nullusq; mot⁹ aduersus eū sit rebellis: sed oīa ei obtēpe
rēt: sicut & ipsa obtēpat deo: Si uero aliquē motū ad id q̄ nō de
bet: uel quō nō debet moueri senserit: nō consentiat sed illico resi
stat. Nā solus cōsensus reos nos facit: etiā si aliqd̄ ipediat. ne opa
subsequatur: Tūc. n. aīa mori sicut scriptū ē dī: cū ip̄a rō ad pecca
tū p̄ cōsensum curuaē. Anima. n. que peccauerit ipsa moriet̄. Re
sistat ergo ne moriaē: pugnet ut coroneē: Molesta ē lucta sed fru
ctuosa: qa si habet penā: adhibet & coronā. Nō nocet sensus ubi
nō ē cōsensus: imo quod resistētē fatigat uincētē coronat.

Quomodo edificatur bona conscientia. C-XXII

Sic nimirum. sic edificatur bona conscientia: bona con
scientia est que peccata preterita punit: & puniēda
committere refugit: que si peccatum sentiat: peccato
non consentit: quam si cogitatio inq̄at. ratio lauat.

Recta conscientia est enim peccatum displicet & alieno non
consentit: nec propter hoc peccatorem dimittit: nec eius pecca
tum dissimulat: & cum corripit non insultat. Tranquilla est qa
omnibus est dulcis & nulli grauis utēs amico ad grām: inico ad
patientia: cūctis ad bēiuolentiā: & quibus potest ad beneficentiā.
Talibus. n. domus anime edificaē: q̄ si forte fieri solet fur ad hāc
uenerit: qui non uenit nisi ut furetur & mactet & pdat: si inq; fur
uenerit. i. uel cordis elatio ītrīsecus oriens uel appetitus humāg
laudis extrīsecus adueniēs: seu aliqua quelibet pestis: que domū
istā machineē pfodere: tunc ratio: ista quasi canis thesaurū custo
diēs euigilet: latret: mordeat: & uigilet: irruens in hostes nemini
parcat. Nullū intrare pmittat: sed clamet & excitet intus habitan
tes ad arma capefcenda. Vndecunq; uiciū siue clam siue palā no
cere tēptauerit: pcul illud arceat: ut sit secura conscientia. Secura
ē q̄n̄ accusationē non patit̄ uel pro corpore boni uel p̄ sumptiōe
mali: Mūda ē & bene sibi cōscia: cum nec de p̄terito iuste accusaē:
nec de presenti iuste delectatur: pura ē cui de⁹ nec sua peccata pu
rat quia nō fecit: nec aliena quia nō approbauit: nec negligētiā
quia non tacuit: nec supbiam quia ī ueritate pmanit.

*f. sic
f. sic*

Sec

Mud

pur

Uti querūt scientiam: pauci uero cōscientiam. Si uero tāto studio & solitudine q̄rere cōsc̄ia: q̄to q̄ritur secularis & uana sciētia: & citius apphēderetur & utilius retinere. Cogitare nāq; de cōsc̄ia sc̄sus ē cōsumatus. & qui custodit illā sēper erit securus. Salua reuerentia sapiētiē: utilius ē currere ad cōsc̄iētiā q̄ ad sapiētiā nisi sapientia illa sit q̄ edificet cōsc̄iam. Tūc. n. se intelligit aīa: tunc illustratur cōsc̄iētia: tunc implet cor sc̄ia cū in se deū & ī deo mutua reuelatione seīpam recepit imago creata. Creatrix imago ī imagine creata nihil aliud ē nisi sapiētia in anima nisi gloria in cōsc̄iētia: nisi s̄ctificatō ī arca. O quā ineffabil' ē pietas dei: quē tantam maiestātē īclinat ad tantā humilitatē qui creauit nos creat' in nobis. Et quasi parū esset nos deum patrem habere: uult etiā nos fieri sibi & matrē. Quicūq; inquit fecerit uoluntatē patris mei qui ī celis ē: ipse meus frater & mater est: frater obediendo: mater generādo. Frater p̄ hereditatis p̄ticipatōnē: mater p̄ aliorū instructiōnē. O fidelis aīa expande sinus: dilata effectus: ne angustieris ī uisceribus tuis cōcipe quē totus orbis nō potuit cōprehendere: donec uirgo beata illum fide concepit. Fide namq; christus cōcipiē: uerbi predicatiōe nascitur: deuotione nutriē: amore teneē. Sit ergo conscientia pura: ut deū cōducat ad hospitium n̄m: sit sollicita circa fidele obsequiū: ne tāta maiestas recuset cordis gremiū: sit deuota ut soli deo placeat: soli deo itendat: nec recedat ab eo. Talis conscientia letificat animam: & exhibet se deo gratam: & hominib' & angelis reuerēdā & sibi metipsi placata & q̄ta existit.

Quid sit conscientie fructus. c. xxiiii

Cōsc̄iētia ē cordis sciētia: q̄ dupl'r itelligiē uidelicet illa q̄ se nouit p̄ se uel illa q̄ p̄ter se ēt alia nouit ex se. Cor. n. & se nouit sua sc̄ia: & mltā alia: q̄n nouit se appellat' sc̄ia: q̄n p̄ter se alia nominaē sciētia. Cōsc̄iētia bōa titul' ē religiōis: tēplū Salomōis: ager b̄ndictiōis ortus delit' iarum: aureum reclinatorium: gaudium angelorum: arca federis: thesaurus regis: aula dei: habitaculum spiritus

sancti: liber signatus & clausus: & in die iudicii aperiendus. Nihil est
iocundius: nihil tutius: nihil dicitur bona conscientia: premit corpus:
trahat mundus: terreat dyabolus: & illa erit secunda: Bona conscientia
secura erit cum corpus morietur: secunda cum anima coram deo presentabitur.
secura cum utroque in die iudicii ante tribunal terrificum iusti iudicis
statuetur. Future beatitudinis non est utilius remedium: nec certius te
stimonium bona conscientia: cum mundus omni uolubilitate circumrotes: plo
ret: rideat: pereat: transeat: nunquam marcescit bona conscientia: Subiciatur
corpus in pena: in ieiuniis maceretur: uerberibus lanietur: eculeo disten
datur: gladio trucidetur: crucis supplicio affligatur. & secunda erit
conscientia.

Quod in speculo conscientie status interioris & exterioris ho
minis cognoscitur.

In speculo conscientie: statim exterioris & interioris hominis
cognoscitur. Anima enim non nouit se quam sine speculo est. Spe
culum mundum, durum: & purum totius religionis est bona con
scientia. Sicut, n. mulier que uiro suo siue amico placere
desiderat: in conuuitu speculi imaginem oppositam reddere
tis decorum & pulchritudinem faciei componit: sic anima in quibus ab ima
gine ueritatis discendit: uel in quibus uestigia creatricis imaginis
recipiat: in conscientia relegit & intelligit: Non immerito conscientiam
speculo comparauimus. quoniam in ea tanquam in speculo rationis oculo
lus tam quod decens, quam quod indecens est in se: claro aspectu ap
prehendere potest.

Conscientia acquiritur per cordis custodiam. C. XXVI

Ita uniuscuiusque non cognoscitur nisi in conscientia: nec uenit
ad bonam conscientiam nisi per cordis custodiam. Cor, n. suo ar
bitrio dimissum: aut ad uitam se uertit: aut ad mortem. Velle
namque peccare malum est: peccare peius: in peccato perseuerare pessimum
est. nolle peccare mortale. Quicquid igitur cor cogitat quod ad utilitatem
sua uel proximorum quoquo modo non pertineat respiciendum
est. De diuersis igitur mundi partibus in quibus cor uagum & profundum te
net uel uane occupatur: ad seipsum redeat & seipsum discutiat: cumque
inuenerit culpam: timeat penam: querendo autem culpam nusquam
illam nisi in se reperiat. reperta autem culpa & penae causa

seipm puniendo: se ante se statuat: & tanq; aliū se iudicet: se equi
dem culpatum ante se afflictū: se reū añ se iudicem seuerū: se impi
um ante se ad pietatem reuersum pponat: se ate se decernat quid
a se faciendum sit de se: iuste in se infligat iniusto iusta flagella: lo
quaē etiam sic sibi: quia pacem deseruisti apud dominū deū tuū
& bellum incurristi apud teipm: scissuram pateris: ut tu a teipso
condemneris: quia pactum pacis rupisti: uis quod non uis: & nō
uis q̄ uis: a te ipso cōdēnaberis: nolēda uis: uolēda non uis: Ecce
de ore tuo te iudico fue neq; affligo itaq; te: & statuā te cōtra faci
em tuam ut aspicias turpitudinem tuā & recogites stulticiam tu
am. sic. n. in miseris suis ad seipm conuertitur cor. & sistitur cor
ad cor: Vis est quedā que sic de corde operat: & retinet cor fluxū
& uanum: ne pfluat ī abyssum exterminii: Vis ista seu uolētia
rapit regnū celorū: Regnū celorū iqt dr̄s uim patie: & uolēti ra
piunt illud. nobile regnum possidet qui cor suum possidet. Non
regnat qui in corde suo aditus seruitutibus uiciorum parat: Et si
presidet urbibus & turbis populorum: Solus is regnat qui depo
sito cordis impio ad leges rationis ordinat totam familiam: mo
tuum interiorum & exteriorum Si insurgit rabies leonina. puni
tur p̄ paciētiam: si petulantia: hirci: per abstinentiam: si ferocitas
apri: per māsuētudinem: si superbia unicornis: per humilitatē.

De nobilitate cordis.

C. XXVII

On inueniēaūt inter ceteras artes liberales ars ista p̄
aliis liberalis: qua teneat cor qd̄ omni mobili mobili
lius est: qd̄ omni lubrico lubricosius ē: Mobilitate. n.
naturali instabile ul' ī pūcto fixū recusat cōsistere: cu
ius uita ī motu ē: & motus est ei uita. Mouet molā to
tius corporis humani tātillus iste ī corde uitalis motus & qua co
erceat arte: ut alia mouēs ip̄e non moueat. Forte mola asinaria si
ad collū suspēdaē nō moueret: imo multo magis cū mola cōcita
ret. Agēdū itaq; cū eo ē ut circūeat terrā & p̄ab̄let eā: si forte uelo
ciorē & mobiliorē se īuenire queat: si sup̄ terrā similē sui non īue
nerit: et girū celi circūeat: & rotas curruū dei ad cursū suū admo
ueat. qd̄ tūc faciet ad illos q̄ ābulāt sup̄ penas uētorū: forte & cū
illis p̄tēder̄ poterit: an cū illa uirtute curret q̄ attingit a finē usq; ad

finē fortiter: & disponit omnia suauiter: An & illam apprehēdet
de qua dicit: mobilior ē omnibus mobilibus. Sapiētia saltē cum
uiderit tam spatiosis saltibus trāsilientē suā potētīā creatori suo
subsistat & dimittat alas suas retinēs se habenis deifice cōpatōis.
Se autē ad se colligens & cohibens: ne trāsgrediaē terminos suos.
Sic. n. sancta animalia sicut iuisione que ezechieli mōstrata ē: cū
fieret uox supra firmamentū qđ iminebat capiti eorū: stabant &
submittebāt alas suas: qđ plane sancti faciūt: cū plustrati operi
bus & mirabilibus dei superintelligibilibus absconditis mysteri
is nihil se scire deprehendunt: sed momento statere omnia opera
sua appendunt. Tunc se non a se cor moueri itelligit: quia per se
immobile permāneret: nisi qui omnia mouet: illud quoq; iter oīa
moueret. Mutatum igitur a deo cognoscens motum suum: iā nō
usurpet ut propriū sed ut cōmendatum seu commodatū. Ad uo
luntatem autem commodantis: commodaturus uti debet cōmo
dato. Alioquin furtum facit in re cōmodata.

Quomō diuina grā corda hominum mouet. C. xxviii.

Cum igitur te mouerit deus uel moueri uoluerit: o cor
humanum mouearis: aliter non mouearis: quia non
esset moueri sed cōmoueri: sed qñ te mouet deus: cum
admonet: admonet autē sic: Vane occuparis: o cor sa
piens & omni prerogatiua excellens in his que uanitates uani
tatum sunt. Cur sequeris uentū quasi sint tibi secula centum? Nō
te decet his subesse sed preeffe: te indigent ista ut melius & cōmo
dius subsistant: tu his ad beatudinem non indiges neq; ad imor
talitatem. Viaticum quidem iumento tuo preparant in uia sed si
ad mensuram fumanē nō ad supfluitatē. Ex supfluitate. n. cibo
rū ut uulgariter dicit qñq; infūdūtur iumēta: & i uētris nimia ef
fusione resoluūt: ita ut ex refectiōe deficiāt. Si corpus tuū o pñ
ceps & dominus corporis reglās necessitatis excesserit: & ad bara
trū cōcupiscētie os aperit: locū pditiōis sibi effodit in hospicio
reparationis: & de remedio cōpat exitiū: de uehiculo naufragium.
Quid pinda: supfluū tollit necessariū aufer supflua & nulli de
erunt necessaria: quia de superfluenti copia aliorum: nascitur ual
de egra aliorum inopia.

Tuum est male acta corrigere: tuum est in ordine & officio familiam membrorum corporis & anime motum disponere: tuum est singulorum negocia secundum competentiam assignare. Non sit in regno corporis tui qui leges & iura institutorum impune peruaricet: non oculus: non manus: non pes: non auris: non guttur. Quid. n. de ignobilioribus & plebeis membris dicam: Si uel attentare rebellionem presumpserint lapidibus obruantur: iaculis increpationum confodiantur: & nouerint regem Salomonem sedere super mulam regis id est rationem super sensualitatem corporis. Qui si pudibunda illa que uelato semper nomine appellantur a pudicis & castis labiis: si motu inordinato rempublicam infestauerint: certe abscindantur: non ferro sed ieiunio: non detruncatione sed mortificatione. Utinam inquit apostolus abscindantur qui nos conturbant. His persuasionibus cor effrenatum in preceps cursum suum rapiens teneri potest: ut sit bona conscientia. Bona est si habeat in corde puritatem: in ore ueritatem: in actione rectitudinem. Pro his namque merebitur trinitatis uisionem. O beata uisio in qua sic deus erit notus atque conspicuus: ut uideatur a singulis nobis: singulis nobis uideatur: uideatur in seipso: uideatur in celo nouo in terra noua: atque in omni quae tunc fuerit creatura.

Quod anima in conscientia sua cognoscit quo debeat ire quando egreditur de corpore. i. de libro conscientie: & quomodo corrigendus est.

Humana conscientia est domini uicaria: quam excolere debet peccatorum confessio & eorum satisfactio: & exhibitio bonorum operum: & custodia eorum unicuique liber est sua conscientia. & ad hunc librum discutiendum & emendandum omnes alii iuuentur. Anima cum de corpore egreditur: nullum alium propter conscientie suae librum secum portare poterit & in illo cognoscet quo debeat ire: & quod debeat recipere. Ex his quae scripta sunt uel erunt in libris nostris iudicabuntur: & ideo scribi debent secundum exemplar libri uite: & si scripti non sunt saltim corrigendi sunt. Conferamur itaque libros nostros cum libro uite & si quod aliter huerit corrigatur ne in illa ultima collatione si quodpiam aliter iuuenti fuerit huerit abiiciatur. Beatus homo qui se potest cognoscere & despice

re: pbare : & iprobare. Nam' qui sibi d' isplacet: deo placet: & qui si
bi uilis est : deo carus est .

¶ Nihil est melius & nihil utiliusq; seipsum cognoscere : qd' est
proprium conscientie . C. XXXI

Vltre sunt scientie hominum: sed nulla melior est illa
qua cognoscit homo seipsum . Quam obrem redeā
ad cor meum & ibi stare assuescā: ut totā uitā meam
possim discutere: & meipm cognoscere : Oēs miseras
meas corā deo effundā . Et si forte illa magna sua pie
tas ad miserendū moueat eū. cōfitebor ei peccata mea : cui oīa nu
da sunt & apta: quem fallere non possum qa sapiētia ē: nec effuge
re qa ubiq; ē. Audi ergo piissime de' cōfessionē meam : & respice
ad pietatem tuam: & fac mecū secundū misericordiam tuā. Audi
quā sepe de memoria mea te expulit irruēs turba plurimarum co
gitationū: que uelut plebs ad aliquod spectaculū solēt effluere ī
cor meū. Dum orare uel cantare ī monasterio uolo : nescio cuius
modi stulta cogitatio cor meū rapit & ducit p diuersa loca. Cūq;
illud ad me reuoco tener nō possum: sed illico elabiē : & huc illuc
q; dispergit: & p innumera effundit . Idcirco crebra terrenarū cupi
ditatū illecebra & uanitatū effusio ita cor meū occupant: ut qd' ui
tare studeā: hoc cogitē: aīoq; reuoluam. Nō. n. ē ī potāte mea cor
meū & cogitationes mee: q' ex in puiso effuse mentē meā aīumq;
confundūt: atq; alio trahunt q; ego pposuerā. Ad secularia reuo
cāt mūdana īserūt: uoluntaria ingerūt: illecebrosa cōtexunt : ipīo
q; ī tpe quo leuare mētem meā ad te paro īanibus cogitationib'
īfectus ad terrena plerūq; deuicior : huiusmodi pstrepētū cogita
tionum tumult' a corde meo quotidie amouere uolo nec ualeo.
sed uisa & audita. dicta & facta ad memoriam reuocant & ī ea cū
magna īportunitate pstrepunt: Cogitanda cogito: cogitata reco
gito: & eadē iterū atq; iterū replicare non cesso: & cū diu multūq;
qcqd' potero cogitauero: sine cogitatiōibus eē nō possū : sed ītrāt
& exeunt atq; alię alias ītroducūt & excludūt: hoc inuitus substi
neo : plerūq; tamen consentio. cū p ea que uidi uel feci sine ulla
utilitate absq; discretionē uaga mente discurre: Ita mens mea
semper mobilis : & nunquam stabilis semper uaga & uelut

ebria p̄ diuersa distrahit̄. Grauius pecco cū cor meū derelinquo.
Quoniā grauis iactura ē q̄ p̄ negligētiā fit: uim patior cum illud
me deserit: Confirma cor meū deus quoniā cū stare ī semetip̄o ni
tiē a semetip̄o aliquo mō ēt nesciēdo dilabiē: Ita peccādi cōsuetu
dine ēt cū nescio pecco. & cor meū: cor uanū p̄ īfinita deducit̄: &
in multa desideria diuidit̄. In nocte uero cū dormire uolo: multa
rū rerū imagines & phantasias clausis oculis uideo: easq; inuitus
tolero: quātōq; ab eis acie mētis abstrahere nitōr: tanto āplius il
le se mihi ingerit̄: & molestiis turpiū cogitationū cor meū macu
lat. Inde ē qđ sepe mihi nocuit mortifera delectatio q̄ ex recorda
tione p̄teritorū peccatorū nasci solet: sed maxime ex recordatōe
libidinis. Hec ē. n. pestis q̄ p̄ ceteris est mihi familiarior eo ad no
ceñ. p̄cliuior: ad reppellendū difficilior: Nam cū eā repellere uolo
nolenti mihi se ingerit̄: blandiens otiosa: displicendo placens: &
placendo displicens. carnis libidinem nūq; fugere potui: sed semp̄
me sequit̄: & cū aliqua delectationis cogitatione uel uisus inten
tione me cōprehendere pōt nō diebus neq; noctibus quiescere si
nit: subtiliter intrat & mētem occupat: & nisi subito repellať: alli
cit & incendit: & quasi uirus pestilentie per totum corpus paula
tim se diffūdit: cogitationes prauas multiplicat: affectiones malas
generat: delectatione illicita mentē afficit: ad cōsensū prauitatis
animū flectit omnesq; mot⁹ aī corrumpit. Hac peste cū astrictus
teneor diuelli ab ea uix possum: quoniā stimulos ei⁹ cōfiteri aut
nescio aut erubesco: tam subtiles & turpes sunt. Re uera difficile ē
libinis icendia extinguere: impubes stimulat: iuuenes īflāmat: ui
ros eneruat: senes & decrepitos fatigat: nō asp̄natur tuguria: non
reueretur palatia. Utinam sola cenobia fugiat. Adiuua me do
mine deus meus ut huic tam pestifero & mortifero uicio resistere
possim. Scio enim quia quod resistentem fatigat: uincētem co
ronat. Scio etiam quoniā si mentē meā cogitatiōe immūda pol
luero: tibi q̄ mūdiciē amator es placē nō ualeo.

De amara atq; illicita cogitatione. XXXII.

Or mundum crea in me deus: quoniam non solum
uana cogitatio illud occupat & turpis inquinat. Ve
rum etiam amara dissipat: Sepe namq; aliqua in
iuria commotus: densis cogitationum tumultibus

ī corde smor: hinc inde sollicitus & cecus occasione uindictę de
accepta iniuria rimor: cōsilia multiplico & nihil aliud nisi iurgia
que defunt ī corde pago: p̄sentes nō uideo: absentibus cōtradico:
intra memetip̄m cōtumelias profero & recipio: receptis autē du
rius respōdeo: cūq; q̄ obuiet null' adsit: rixas ī corde cōpono: īfi
dias inuidentiu cōsidero: & qd cōtra me iurgii penso: exquiro qd
respondeā: & cū rē nullā teneā: uacu' litigator e labore sicq; diē ī
ociū: noctē uero incogitationem uerso: torpeo ab utili ope: quo
niam fatigor ab illicita cogitatione: ita mens intus pugnat: cum
mentī nemo repugnat. Nōnunq; uero quod egi in corpore: hoc
postmodū importuna uerso in mente: & multotiēs grauius tor
queor ī recordatione quā prius captus fuerā in opis p̄petratōe.
Sepe etiā ea que nunquā feci: nec ī uoluntate habui ita recogito
quasi peniteat me illa non fecisse. Ab occultis meis mūda me: qm̄
cum nihil exteri' ago intus grauius pecco. In corde enim seruo
depicta que uidi & feci: ideo temporalium rerū tumult' ī corde uer
sare nō cesso etiā. cū uaco. In cogitatiōe enī cōmedo cū ieiuno: lo
quor cū taceo: irascor & trāquillus sum: corp' req̄escit & animus
huc illucq; discurret. Ita uitā istā sine culpa transire nō potui: nec
hoc qd̄ laudabiliter uixi sine aliquo reatu ē: si remota pietate dis
cutiatur. De necessitatibus meis erue me. Crebro nāq; dum neces
sitati debita redder̄ studeo: uoluptatis uicio deseruio: sub uelami
ne necessitatis cado in laqueū uoluptatis: Sepissime namq; come
di & bibi non ad necessitatē sed ad uoluptatē: & qd̄ necessitati sa
tis erat: uoluptati parū erat. Cogitauī etiā de cibo & potu quādo
nō debui & ubi non debui: & plūsq; debui. Cogitādo de eis: epu
las tota die ruminabam. Cum tegendis mēbris uestimēta quero:
quero non solū que tegant: sed que extollant expeto: & cōtra fri
goris corporem non solū q̄ro q̄ muniāt pinguedinē: sed que mul
ceant per molliciem: non solum que tactum mulceant per
molliciem: sed que per colorem oculos seducant. Cum pro ali
qua re necessitatem licentiā loquēdi alicui habui locutus sum
non solum de necessariis uerum etiam de non necessariis: & de
his que ad me nō pertinebant: & de quibus licentiā non habe
bam. Immerſi me colloquiis hominum & ibi locutus sum non
ad edificationem: sed ad destructionem: non quod decebat
sed quod libebat: locutus uerba uana & risui apta: uerba

ociosa & inutilia: uerboſitati deſeruiēs: detractiōni ſtudeō os me
um mēdacio & detractiōne īquinauī. Lingua mea omni fallacia
plena ē: & nocuit mihi pluſq; omnia membra. Nā ea que audiui
uel uidi: nūq; eo mō quo dicta uel facta ſūt referre poſſū: ſed alia
affirmo pro aliis: & ſepe multa iſerſero ſupflua: atq; ira ul' nīmū
laudando: uel nīmū uitupādo: inordinate & īdiſciplinate feror
quotiēs loquor: Interius guttur inſatiabili uidet īgluuiē: gula di
uerſis ſaporib' ſatiari nō pōt. Cor prauū dolo & malicia plenū:
per puram confeſſionem purgare nūq; potui. Manus ad opus
prauum fuerunt apte: ad opādum bonū pigre: ſtomachus & inte
ſtina nīmō cibo & potu ſepe ſunt diſtenta: & ideo dolore ſunt
plena. nā unde gula delectatur: inde uenter inflatur: & corpus in
firmat: ſepe mors ſequit'. Per gule delectationem corruī in uētris
ingluuiem. Vnde debui mihi parare ſalutem inde: contraxi nīmī
um comedendo perniciem. Pedes me uelocius portauerunt ad ali
quam curioſitatem ſpeculandam: quam ad eccleſiā: Oculi iniquo
intuitu me peruerterunt: omnēq; motum corporis mei ad immū
da deſideria traxerunt. Aures citius aperui uerbis ocioſis & ua
nis quam ſanctis. Delectatus ē odoratus uanis odoribus: guſtus
diuerſarum rerum diuerſis ſaporibus: nec nō ſinguli alii ſenſus:
his & illis: iuxta qđ ununquēq; ſuius ſerebat appetitus. Ita deus
meus in omnibus membris meis nature modum exceſſi. Omnia
mēbra mea uelut cōiuratiōe facta inimico meo: me demonio tra
didere: cum morte ſedus iniere: pactū pepigere cum inferno.

22 Conſcientia noſtra erit nŕ iudex ī die iudiciī. xxxiiij.

Ripe domie ab omni malo. i. a meipſo a quo recedere
nō poſſū: nā quocūq; me uerto uicia mea me ſequūt'
& quocūq; uado cōſciētia mea nō me deſerit ſed preſēs
aſſiſtit: & qđ facio ſcribit. Idcirco quāquā humana
ſubterfugiā iudicia iudiciū pprie cōſciētie fugere non
poſſū: & ſi hoīb' celo quod egi: mihi tamē qui noui malū quod
geſſi celat' nequeo: pprie reat' cōſciētie nō me requeſceſ' ſinit: ſed de die
ī die uehemēter me torquet: & de die iudiciū uehemēt' me terret.
Nā ī die illa cū dñs ad iudicādū uenerit uniuſcuiuſq; cōſciā ad te
ſtimoniū adduceſ: & ap̄to libro cōſciētie oīs culpa añ oculos r̄duceſ.

atq; ita cogēte cōscia unusquisq; erit accusator & iudex su⁹. Pro
pterea statuā me aī me & iudicabo meīpm: ut illd̄ extremum &
tremendum dei iudiciū euadere possim. Damnat me consciētia
mea quanquā diuinum iudiciū nondū me damnet. accusat me
de homicidio quod si opere non feci: uoluntate tamen ac deside
rio sepe peregi: Accusat me de adulterio: & eodē modo respōdeo:
Accusat me de inuidia: confiteor: & ego quoniā inuidia sepiissime
cor meū laniauit: per inuidiā namq; sancte uiuentiū merita mea
feci inuidendo paccata: Nam bona que ab eis fieri uel dici audie
bam ea omnino non credebā: ipsasq; res bene gestas in malum
male interpretādo uertebam. Omne malum quod de illis mēdax
fama iactabat statim tanquam si uidissem credebam: omnia ma
la meis emulis fingebā: & ex pfectu eorum deficiebam: bonorū
uero odia intra me abscondebā & ī meos cruciatus enutriebam:
p̄ficientibus inuidebā: peccantibus fauebā: de malis eorū gaude
bā: & de profectibus lugebā: gratuitis inimiciis ardebā: & hāc
maliciā mei peccatoris dephēdi timebam: semp̄ eram eis amarus
& nūquā certus: & ita amic⁹ erā dyaboli: & inimicus dei & meos
īter amicos discordias seminaui: discordātes ī discessionē cōfirma
ui: opiniones eorū mēdaciis coloraui: ī spiritualibus carnalia lau
daui. ut spiritualia bona ī eis deesse psuaderē: Amicitias simula
ui: ut eos qui se īcaute mihi cōmittebāt: qua possem arte deciperē.
Odiorū mihi occasionē prauis suspicionib⁹ cateruaui. & ita de
mones quorū facta secl̄abar letificaui: Multis uelut amicus fui ī
obsego: hostis ī animo: Cōptus ī uerbo: turpis ī factō: Proditor
fui secretorū. tenax malaū suspicionū utrobique p̄uersus: Et ita
persecutus est inimicus animam meam: & humiliauit in terra ui
tam meam. Piissime domine unde possum esse bonus: qui ī bono
sic fui malus? Ego peccabam & tu dissimulabas. prolongabam
multo tempore iniquitates meas. & tu pietatem tuam: & peniten
tiam: & indulgentiam cogitabas. Da ergo misericordiam misero.
qui tam diu pepercisti criminoso. Credo namque quoniam quic
quid mihi condonare decreueris: sic erit quasi nunquam fuerit.

De natiuitate & ex ea dependentibus. C. XXXIII

Non solum inuidia cor meum afflixit: uerum etiam uanitas circa uarias delectationes languentem animum inuoluit: Per uanitatem namq; de operibus quorum mihi cōsciū nō erā turpiter me iactabam: que nesciebam alios docere satagebā: credere de me sublimia uolebam. delectabilia grauib; āteponebā: execrabar uerbo quod animo concupiscebam: appellationes uirtutum meis uiciis iponebam: & ita me ipm fallebam. & nō fauentes mihi despiciebam: In promissione honesta fui uelox: ī exhibitione mēdax: a bono mutabilis. mali tenax: ī uerbo grauis: animo leuis: gestu pulcher: corde turpis. ubiq; fallax: letus ad p̄spera. fragilis ad aduersā: inflatus ad obsequia: anxius ad obprobria: immoderatus ad gaudia: facilis ad humana. difficilis ad honesta. Misericordissime domine ita defecerunt in uanitate dies in quibus debui flere cōmissam iniquitatem: suspirare ad amissam hereditatē: aspirare ad promissā felicitatem properare ad angelicam societatem: Repropitiare tuam maiestatem.

De statu misero huius uite .C. XXXV

Erreret me tota uita mea de' meus qm̄ diligenter discussa: appet mihi aut peccatū aut sterilitas: & ip̄fectum: aut si qd fructus in ea uidetur sic est aut simulatū: aut aliquo mō corruptum ut possit aut non placere aut displicere tibi: Et cum uere ita sit sic est mihi: quasi nō ita sit: quod est miseria super miseriam. Sic comedo: bibo: domio securus quasi transferim iam mortem: & euaserim diem iudicii & tormenta inferni: sic ludo & rideo: quasi iam regnem tecum in regno tuo. Idcirco multitudinem iniquitatū mearū expauescens: sed tua pietate cōfidēs: tibi creatori & redēptori meo q ueniā & indulgētiā p̄ reatū p̄ purā & lacriabilem confessionē asseq̄ pmisisti: Cōfiteor qm̄ ī pccis concept' sū & ī pccis nutrit' & p̄ oē tps uite mee usq; adhāc diē ī pccis sū uersat'. Nullū iuēio peccatū a quo nō sim aliquo mō inq̄natus: Per supbiā. nāq; p̄cepta tua & seniorū meorū. trāsgressus sū. Silētiū & taciturnitatē non sicut reglā docet te nui. quod mihi licitum non fuit: habui: dedi: & accēpi: clamores pauperum & miserorum non libenter aut misericorditer audiui: nec eos ī infirmitatibus suis uisitauī: suadētibus mihi ī malū cōfē

si:facilius multa in unū quā unū in sūma cogito facilius rephēn-
do aliorū uicia quā mea & que in aliis rephēndo facerē nō erubescō:
facilius uniuscuiusq; uicia quā uirtutes itendo cum aliorū uicia
cerno mea nō erubescō:ī meis dilectis sum clemēs in alienis ri-
gorē tenere uolo:ad irrogandas cōtumelias sum ualidus:ad tole-
rādas infirmus:ad obediēdū sum piger,ad lacefcēdos uero alios
importunus:ad ea que & facere debeo & ualeo uagus:ad ea que
facere nec debeo nec ualeo paratus:Ita repleta ē malis anīa mea:
peccatis meis exigentibus:In ecclesia ubi melior esse debuerā me
deteriorē repio:an̄ altaria sacra deuote non supplico:uasa sacra
nō reuerenter tracto:in choro sum corpore.ī aliquo negotio sū
mēte:nūc itus maneo:nūc foras exeo:tāta ē leuitas corpis, necnō
& mētis. Aliud cāto & aliud cogito:psalmo die uerba profero &
psalmo die sensum nō attēdo:sed mēte uagus:habitu dissolutus:
oculis attonitus:huc & illuc prospiciēs:quecūq; ibidem gerunt
p̄spicio & plustro. Ve mihi quoniam ibi plus pecco ubi peccata
mūdare debeo:Nō nūq; uero ī ip̄is bonis que ago ad deteri? pro-
pinquo, quia dum mēti leticiā pariūt & quādā securitatē gignūt:
mēs mea secura reddiē:& ī corpore laxat. Sepe ēt meip̄m & opa
q̄ feci laudaui:& ab aliis laudari uolui. Plerūq; laus humana q̄
nō querebā mihi oblata placēt:& cū ex ea īcaute extollerer:subi-
to multa que fecerā ad memoriā uenerūt: ut āplus ī elatione at-
tollerer:que subtiliter replicās atq; iunum cūcta coaceruās: cepi
magis magisq; deceptus intumescere. Dūq; ī mei admirationē oc-
cupatus deficerē:mihi dans glīam & nō deo a quo oīa accepam:
omniū fructū amisi:atq; ita didici:quoniam qui me laudabāt ad-
sum me iurabāt. Quāto. n. quisq; ī semetip̄o glīatur: tanto a dei
amore diūgiē. Ita deus meus inferno ap̄propinquauit uita mea:
si me liberabis hēbo uñ tibi gratias agā:si inde n̄ liberabis non
habeo uñ te reprehendā:quoniam iustus es. Heu mihi qualis uixi
quāta mala feci & dixi:pudet qđ sic uixerim & qđ natus fuerim
mallē nō esse quā talis esse:bonus erā & malū me feci:qui sponte
mefeci miserū:iustū ē semp esse misum:cōscientia mea mereē dā
nationē penitētia mea nō sufficit ad satisfactiōē: sed certum est
quoniam misericordia tua delet omnem offensionē. Dele ergo pie
dñe iniquitatem meam multitudine misationū tuarū. Ego uero
qui usq; ad hāc diē sine cā uixi: amodo sine cā uiuere non uolo.

Ed heu miser hec tam sepe sic confessus: surgens: cadens sum defessus: re peccando toties: confitendo toties: Multoties promisi ut me emendarē & nunquam tenui: sed semper ad peccatum meum redii: & prioribus sceleribus noua & deteriora coniunxi: Nunquam ut debui mores meos in melius mutauim nec a malefactis cessauim: plurimos enim me perdesse peccare feci: etiam multis causa mali extitit: & exemplis uitae meae nonnulli subuersi sunt. Ecce peccata mea misericordissime deus non abscondo. sed ostendo: accuso me non excuso: quoniam iniquitatem meam cognosco. Nec ideo iustus sum: quoniam si alter ita me accusaret sicut ego meipsum accuso. patienter sustinere non possem. Desperare utique potuissem propter nimia peccata mea & uicia: culpas & infinitas negligentias meas: quae ego & quotidie indefinenter ago. corde: ore: & opere: & omnibus modis quibus humana fragilitas peccare potest nisi uerbum tuum deus caro fieret: & habitaret in nobis. Sed desperare iam non audeo: quoniam subditus ille tibi usque ad mortem: mortem autem crucis: tulit chirographum peccatorum nostrorum: & affigens illud cruci peccata crucifixit & mortem: Gratias tibi ago domine deus meus quoniam uisitasti me & ostendisti peccata mea: nunc primum te inspirante didici ad cor meum redire. & meipsum cognoscere. Aduocabo ergo aliquem de amicis meis: & ei omnia delicta mea exponam sicut mihi precepisti: ut eius consilio & auxilio liberati ab omnibus meis possim iniquitatibus liberari & tibi reconciliari.

De discussione conscientiae .C. XXXVII.

Vdi ergo pater miserum peccatorem: audi uocem lacrimantis & penitentis attende quae grauius peccauit: & creatorem meum offendit. Deo iubente ad cor meum redii: & inde exclusis omnibus praeter dominum deum & meipsum: totam uitam meam discussi tanto diligentius quanto familiarius: & ut uerum fatear nihil aliud ibi inueni nisi locum horroris & uastae solitudinis. Conscientiam uidelicet diu neglectam omnino incultam: spinis & tribulis obsitam. & omni horrore plenam. Nullum enim inuenio uicium a quo non contraxerim aliquod contagium.

Iurbauit me ira: lacerauit me inuidia: inflauit supbia: inde cōtraxi mētis incōstantiā: oris scurilitatē: obprobria pximorū: scelera detractionū: linguę effrenationē: sentorū meorū impata nō obseruauī: sed iudicauī: de meis negligentis obiurgatus aut rebellis fui: aut murmurauī: preferri me melioribus impudenter affectauī: simplicitatē spiritualium fratrū irridenter exagitauī: meas sententias p̄caciter iactauī: obsequia delata fastidiui: negata q̄siui: mores meos elatus corrigere neglexi: non obseruauī in obsequio reuerentiam: in sermone modestiam: in moribus disciplinam: hābui ī intētionē p̄tinatiam: in corde duriciam: in sermocinatione iactātiā: in humilitate fui fallax: in odio pertinax: in locutione mordax: subiectionis īpatiēns potētē sectator: ad opus bonum piger: ad unitatem ferus: ad obsequiū durus: ad loquendum q̄ nesciebam promptus: ad supplātandum paratus: fraternę societati inhumanus: temerarius in audiendo: presumptuosus in docendo: clamorūsus ī loq̄ndo: fastidiosus in audiendo: effrenatus deformiter ī chachinnādo: onerosus amicis: īfestus quietis: īgrat⁹ bñficiis: īflatus obsequiis: impius subiectis. Sepe iactauī me fecisse qđ non feceram: uidisse qđ non uideram: dixisse qđ non dixerā: dissimulaui me non fecisse qđ feceram: negauī me dixisse qđ dixeram: nō uidisse & audisse qđ uideram & audierā: & ita ex oī parte sū reus. Reus ī seculo: reus ī clauistro: sed ibi p̄ ignorātiā: hic p̄ negligētiā: & utrūq; me terret. Verū tamē multo āplius me terret qđ ī mōasterio añ cōspectū dei deteriorē me iuenio. Collocauit me dñs in loco uoluptatis ī domo ubertatis: ī paradiso deliciarū. Ego uero misē & misēabilis iter mēlas epulantū: fame peo: iuxta fontē sitio: añ ignē algeo & ad neutrū manus extendere uolo. Piger sū & desidiōsus: & t̄pus amitto qđ deus mihi sua pietate īdulserat ad agēdā penitētiam ad obtinēdā ueniā: ad regrendā grām: ad p̄merēdā glīam. Quasi quoddā mōstrū iter filios dei sto habitū monachi non cōuersationē hñs: in magna corona & ampla cuculla: salua mihi oīa existimo tanq̄ arbor sterilis terrā occupo: & uelut iu mētum uile plus cōsumo quā pficio. altiorē alterius locū teneo & nulli⁹ officiū suppleo: sed sū sicut trūc⁹ sū frōdib⁹ & fructib⁹:

alii me pascunt de laboribus manuum suarum sicut pascuarium suum:
Ego autem tanquam pauper & miser nec clericum nec laycum gero: carere
tate & legere nequeo: laborare nescio: sed sum obprobrium homi-
num: pecore uilius: peior cadauere. Tolerabilius. n. cauis putridus
fetet hominibus: quam anima peccatrix deo. Idcirco tedit me ui-
uere: uiuere erubescio: quia parum proficio: mori timeo quia non sum
paratus. Mallent tamen mori: & misericordie dei me committere & com-
mendare: quia benignus & misericors est: quam de mala mea conuer-
satione alicui scandalum facere. Tota die namque uerecundia mea con-
tra me est: & confusio faciei mee cooperuit me. Quotidie uideo me
somnialem ad uigilias: tardum ad horas canonicas: & pigrum
ad opera manuum. Alios autem uideo tam strenue & deuote diuinis
interesse laudibus: alios uero ita reuerenter & alacriter coram deo
assistere: & eum laudare: ego autem compungi ad lacrimas nequeo: tanta
est duritia cordis mei. Cantare non libet: orare non delectat: medita-
tiones sanctas non inuenio: tanta est sterilitas anime mee: & deu-
otionis inopia quam patior. Heu mihi omnes qui in circuitu meo sunt
uisitat dominus: ad me autem appropinquat. Nam alium quidem intueor
singularis abstinentie: alium admirande patientie: alium summe humi-
litate & mansuetudinis: alium multe misericordie & pietatis: alium
in contemplatione frequenter excedere: hunc pulsare & penetrare celos
orationis instantia: aliosque in aliis premere uirtutibus: omnes confi-
dero & prospicio eque feruente: omnes deuotos: omnes in christo una-
nimes: omnes donis celestibus & gratia affluente: tanquam reuera spiri-
tuales homines quos deus uisitat & in quibus habitat. In me ue-
ro nihil horum inuenio quam declinauit dominus in ira a seruo suo: inde
est quod cum alii uigilant ego dormio: quam alii cantant in monasterio ego
huc & illuc discuro: quam alii in aliquo secreto loco se furantur a
colloquiis hominum: ut ibi loquantur cum rege angelorum: ego que-
ro colloquia hominum: cum alii uacant lectionibus: ego fabulis
& uerbis ociosis: quam alii discutiunt & diiudicant dicant se metipso:
ego iudico alios: aliis placet communis uita: communis discipli-
na: & commune studium: mihi placent anguli & diuerticula. Sic
sic ex quo peccare potui: nunquam a peccatis & malis operibus ces-
savi: peccatis peccata semper accumulavi: & peccata que ali-
quando operibus implere non potui: malis uoluptatibus & ma-
lis desideriis nunquam perficere cessavi.

SVper omnia mala delectatio carnis que ab ipsis cuabilis semper mecum creuit: mihi semp adhesit: nec adhuc pre senectute deficientibus membris me deserit: & multis aliis modis infelicem animam meam maculauit: dissoluit: captiuauit: & omni uirtute destitutam: inanem & debilem reddidit. Fateor me huiusmodi opibus nefariis & imundis recordationibus sepe esse pollutum & incensum ardore non modicos & inhostos passum: & non solum harum delectationum mala memoria & stulte recordationes mihi nocuerunt: sed etiam aliorum male facta mihi narrata: & per recordationes sordidas ad memoriam reducta: cor meum non paruo ueneno iniquitatis maculauere. Et in hoc miserabiliter miserabilis sum: quia non tantum doleo: quantum dolendum me cognosco: sed sic securus torpeo: uelut quod patiar ignorem: Hoc uero mihi est omni in felicitate miserrimus: quod ita ope peruersus: ore pollutus corde immundus: ad altare accedo: & christi corpus manibus meis pertractare non pertimesco: accedo elatus ad humilem: iratus ad mitem crudelis ad misericordem: & tamen patiens humilis elatum mitis iratum: crudeliter misericors. Accedo seruus ad dominum non amore sed timore: non deuotione sed usu: accedo ad dominum cuius percussi seruum. Ad patrem accedo cuius occidi filium: percussi uerbo occidi exemplo nec tamen pertimesco dominum nec reuereor patrem: Manens in turba fratrum turbans aliquos & ab aliquo turbatus: quandoque accedo ad pacificum. Appropinquo etiam talis ad osculum pacis: qui prius reconciliatus accedere debuissim ad osculum turbati fratris. Coniucit me reum & dei inimicum mea iniquitas peccatum meum sepe separauit me a deo. Idcirco obsecro te pater ut me instruas quomodo possim aut semper stare cum deo meo: aut redire cum ab eo peccatis meis exigentibus motus fuero.

Patris spiritualis ad confitentem responsio. C. XXXX.

Confessio tua fili ad lacrimas me commouit: tum propter me: tum propter te. Propter me fleo: quoniam quecumque de te dixisti: & eadem fere aut similia reperio in me: & multa ad memoriam reuocasti quorum oblitus fueram.

Propter te gaudeo: quoniam uisitauit te oriens ex alto. Non enim longe es a regno dei. Noticia namque peccati: initium est salutis. Confido in domino quoniam quicquid minus est in te feruoris & boni operis humilitas supplebit pure confessionis. Quacumque hora peccator conuersus ingemuerit saluus erit: quoniam cor contritum & humiliatum deus non despiciet. Tardius si quidem uidetur deo ueniam peccatori dedisse: quam illi accepisse. Sic enim festinat misericors deus absoluerere reum a tormento conscientie sue: quasi plus cruciet misericordem deum compassio miseri: quam ipsum miserum compassio sui. Qui. n. uere penitet: & ueraciter dolet: absque dubio & absque mora indulgentiam accipiet: & quanto quis frequentius quantoque uehementius de suo reatu: interno dolore afficitur: tanto certior tantoque securior: de indulgentie uenia efficiet. Inde est quod animam penitentiae lacrimis afflictam: tam frequenter quam libenter consolatur spiritus paraclytus: illam frequenter uisitat: illam libenter confortat: & ad uenie fiduciam plene reformat: quam sua scelera flendo damnare & damnando flere considerat: Incipit extunc quedam familiaritas uirtute deum & animam fieri eo quod haec sentiat se ab illo sepius uisitari: & eius aduentu non tantum consolari imo aliquotiens quodam ineffabili gaudio repleri: Sed ad haec quod idoneus: profecto uerus penitens Omnia & enim in confessione lauantur: conscientia mundaetur: amaritudo tollitur: peccatum fugatur: tranquillitas redit spes reuiuiscit animus hilarescit: post baptismum nullum aliud nobis constitutum est remedium. quam confessionis refugium. Sit ergo deuota cordis compunctio: oris confessio: discreta carnis mortificatio: repentina extirpatio uiciorum: leta bonorum operum exhibitio: Non erubescas deo confiteri: cui non potest abscondi: ipse enim nouit abscondita cordium: cui omnia nuda sunt & aperta. ante cuius conspectum cuncta nostra peccata sunt scripta: sed quod ibi scribit transgressio: hic delet confessio. Non te pudeat dicere quod non puduit facere. Quod si forte pudor est mihi peccatori peccata tua exponere quod facturus es in die iudicii: ubi omnibus exposita tua apparebit conscientia. Si cogereris coram multitudine nudo corpore transire: non posses non erubescere. Cur ergo minus confuderis quam in munda cogitatione in mente sordidaris? Cur ergo minus erubescis pudenda cordis: quam pudenda carnis? Cur magis uereris uultu hominum quam uultu angelorum? Talis confessio separat a deo. Omnis spes uenie & misericordie est in confessione uera. Simula

ta nāq; confessio non ē confessio: sed duplex confusio. Excludit
.n. miseratōnem dei miserie simulatio nec dignatio locum habet
ubi fuerit dignitatis presumptio. Prouocat uerō cōpassionem
humilis miserie confessio. Nulla ē. n. tam grauis culpa que nō ha
beat ueniam per purā confessionē. Vicia igitur cordis tui & pra
uas cogitationes illico manifesta: peccatum enim proditum cito
curatur: Crimen uero tacendo ampliatur. Viciū si patet fit ex
magno pusillum: si latet fit ex minimo magnū. Nā uelox confes
sio uelociter medicinam facit. Melius est ut uites uiciū : q̄ ut
emendes: ne forte cum incurreris reuocare nō possis.

Remedium ad fugiendū prauas cogitationes. *CXXXVI*

Quoties te sentis turpibus cogitationibus pulsari &
ad illicitam delectationem affici: totiens pone ante me
tis oculos quomodo christus in cruce crucifixus est
p te: ituere quomodo a Iuda iudeis traditur & q̄ ut
liter ptractat: blasphemat: & colaphizat: iudicat & cō
demnat: expoliat & flagellat: ad ultimū uero contumeliis & ob
probriis affectus inter ciues & latrones suspendit: clauis cruci
affixus: sputis derisus: spinis coronatus: lancea pforatus: ex oibus
pibus sanguis emanat: & inclinato capite emittit spiritum. Ita *duple*
redemptor tuus morietur p te: & tu nescio cuiusmodi sordida cogita *comple*
tione sordidaris in mente. Sufficere posset hec cogitatio ad excludā *for*
das omnes illicitas cogitationes: Sed ecce ad alia trāseamus. Cōsi
dera quomodo morieris: quā aliqua infirmitate uexatus: & ad extre
ma deductus: & ibi ad terrā pectus: iter longa suspiria & diffici
les singultus: inter diuersos dolores & timores animā expirabis.
Tunc ueniet corpus in pallorem & horrorem: infantē & fetorē:
erit uermis & cibus uermium. Animam uero mox capient & ra
pient laruales ille facies que eā in exitu p̄stolant. Et ex omni pte
terrebunt eam demones terribiles & horribiles. Cogita quis eā
defendet a rugientibus p̄paratis ad escam: quis consolabitur te
cum teterrima illa monstra demoniorum occurrentia sibi cater
uatim ruere uidebit: aut quis te deducet per igontam regionem.
Attende etiam q̄ subito ueniet dies ultima: q̄ subito uenit &
forsitā hodie erit. Iā adest. iā p̄setaberis ante tremēdū iudicē: accu

faberis multis & magnis offensis: non uno nō paucis: sed innume-
rabilibus criminibus: non paruis sed imensis: non dubiis sed cer-
tis: non breui accusatione: sed tam longa q̄ longa ē tota uita tua
nō uno accusatōre: tot accusatoribus quot sunt delicta tua. ipse
iudex erit districtus accusator tuus. Omnes enī spūs boni & ma-
li te accusabunt cum eo: boni quia deo debēt equitatem: mali quia
tuam seruāt iniquitatē. Tot iudicibus: tot populis astabis: quot
p̄cesserunt te in opere bono. Tot arguentibus confunderis: quot
tibi p̄buerunt bene uiuendi exemplum. Tot conuinceris testibus
quot monuerūt te ad bonum & bonis sermōibus & iustis actio-
nibus: omnibus populis nudabuntur iniquitates tuę: & cunctis
agminibus patebunt uniuersa scelera tua: non solum actū uerū
etiam cogitationū & locutionū. Multa uero peccata p̄uent ex ī-
prouiso: quasi ex insidiis: quę mō non uides: & forsitan plura &
terribiora his quę nunc uides: undiq; erunt tibi angustię: hinc
erunt accusantia peccata: inde terrens iusticia: subtus patens hor-
ridum chaos inferni: desuper iratus iudex: intus urens cōscientia.
foris ardens mundus. Si iustus uix saluabitur: peccator sic depre-
hensus in quam partem se uertet: Latere erit impossibile: appare-
re itolerabile. In tanto discrimine torquebit te tua cōscientia ma-
le sibi conscia: cruciabunt cordis arcana: cogente etiam consciētia
tua: tu ipse eris accusator & iudex tuus: conuictus teste propria
conscientia: & testibus oculis ipsius iudicis fugere nō poteris: sed
tremens & anxius stabis suspensus ad grauissimam sententiā in
angusto periculo & in periculosa angustia tanquā illico receptu-
rus qđ in p̄petuū amittere nō poteris. Iudex tunc erit uehementer
iratus: & terribiliter districtus sententia eius semel prolata erit ī-
mutabilis: tortores horribiles qui nūquā miserentur erunt para-
ti ut data sententia te damnatum ad tormenta rapiant. Tormen-
ta erunt sine interuallo & sine temperamento: timor cōturbabit
te cum terra aperietur coram te: & tu rues & cades in stagnum sul-
furis ardentis & fetentis ignis exterius carnem tuam comburet.
Vermis iteri⁹ cōscientiā tuā corrodet: ibi eris sine fine. sine spe ue-
nię & misericordię: Omnia uero gehēne supplicia superabit: deū
non uidere: & bonis carere q̄ in potestate habuisti.

I uis oēs malas cogitatiōes a corde tuo expellere hec sepe cogita. Ibi nāq; est cogitatio tua: ubi est affectio tua: Ibi cor tuū: ubi ē desideriu tuū: quoniā illud sepe ī cogitatiōe uoluimus. cui? amore plus affecti sumus.

In cogitatione sua cadit q; uel stat: si bona cogitas cogitatio tua sancta seruabit te. si mala cogitas spūsanctus effugiet fictū: & auferet se a cogitationib? q̄ sūt sine ītellectu: eritq; tēplū dei spelūca dyaboli. qm̄ quē deus deserit: dyabol? arripit spūsanctus sugerit bona & dulcia: sp̄s malus mala & amara: uana: iutilia: & imūda: Et ideo quacūq; hora mala cogitatio cor tuum tangit: non cōsentias illi: nec sinas eam in corde tuo manere: sed illico reppelle: In initio iniq; cogitationis resiste & fugiet a te: Nam ante dei oculos non uolant uacue cogitationes nostre: & nulla momenta temporis in aīo trāscendunt sine statu retributionis: Cogitatio praua delectationem parit: delectatio cōsensū consensus actio consuetudinē: cōsuetudo: necessitatem: necessitas mortem: Sicut uipa a filiis suis in utero positis lacerata pimitur: Ita nos cogitationes nostre intra nos nutritę occidunt.

Male cogitationes a demonibus suggeruntur. *C. XXXXIII.*

Demonū ē malas cogitationes suggerere: nostrū ē illi co illas expellere: Nā ī aīo nostro eas iacere: nostre at tinet uolūtati: & pprie deputatur culpe. Volūtate sua cadit q; cadit: & uoluntate dei stat qui stat: Cogitatio tñ immūda mentē nō ingnat cū pulsat: nisi cū hāc sibi p delectationem subiugat.

De peccato superbie. *C. XXXXIIII.*

supbia sicut ē origo oīum trininū: ita ē ruina oīum uirtutū: Ip̄a enī ē ī peccato priā: ip̄a ī cōflictu postrema: ip̄a aut ī exordio mentē p peccatū p̄sternit aut ī fine de uirtutib? deiicit: Idcirco ē oīum peccatorū pessima: q̄a tā p uirtutes q; p uicia: humanā mentē eseminat: Cetera uicia solas illas uirtutes ip̄etūt: qb? ip̄a destrūc: ut luxuria pudicitrā: ira: patiētīā: sola. n. supbia: p̄tracūctas aī uirtutes se erigit: & q̄i general ac pestifer morb? oēs corrūpit: Idcirco nisi

oīa opa nra hūilitas p̄cesserit: cōitata & cōsequa fuerit: p̄posita
q̄ itueamur: appōita cui adhereamus ip̄ōita qua reprimamur :
totū de manu extorquet superbia: Quāta libet sit iusticia operis
apud internū iudicē nulla est si hanc eleuat tumor mentis . Perit
re uera omne qd̄ agit si nō solícite ī humilitate custodiat: Signa
sup̄bie hec sunt clamor ī locutione : amaritudo in silentio: disso-
lutio in hilaritate: furor ī tristitia: honestas in imagine : inhone-
stas ī actione rancor in reprehensione.

De inuidia & detractiōe uitanda. C. XXXV.

Inuidia est animi tinea: sensum comedit. pectus urit :
mētē afficit: cor hominis quasi quedam pestis depa-
scit. & cuncta bona ardore pestifero deuorat: Inuid⁹
alienū bonum: suū facit inuidendo peccatū: Cū pecca-
tores quosq; conspiciamus nō facile eos iudicem⁹: sed
magis desleamus: quia in similibus aut lapsi sumus. aut labi pos-
sum⁹: Si uis delinquentem corripere aperte increpa: ne occulte mor-
deas. Quid enim prodest si me nesciēte aliis mala mea referas: Ve-
illi qui suam reuult corrigere uitam & aliorum non desinit detre-
ctare: Si uis detrahere. tua inte peccata retorq; non aliorum deli-
cta. sed priora cerne: nunq; aliis detrahes si te bene inspexeris: De
malo alieno os tuum non coinquines: non detrahas peccanti: sed
condole quoniam graue peccatum est detractio: Detrahentes &
audientes pari reatu detinentur: Sicut irasceris alteri quando de-
trahit tibi. sic irasceris tibi quando detrahis alteri: Detractio est
mordacior. q̄ uera cordis reprehensio .

De curiositate uitanda . C. XXXVI.

Ultos seducit curiositas tā diu qsq; sua peccata igno-
rat q̄ diu curiose aliena cōsiderat: Qui semetipsum as-
picit nō q̄rit ī aliis qd̄ frequēter rephēdat : sed ī semet-
ip̄o qd̄ lugeat: Quod iter se loquē hoīes nūq; scīr de-
sideres: Omne gen⁹ mēdaciū sūmope fuge nec casu nec
studio loquaris falsū: qa os quod mētē occidit animā: Per nullā
fallaciā uitā alicuius defendas: fuge inhonesta uerba: reice uerbū

quod non edificat audientes: Vanus enim sermo cito polluit me-
tem: & facile agitur quod libenter auditur. Vanus enim sermo uane
conscientie est iudex: mores hominum lingua pandit: & qualis sermo
ostenditur: talis animus approbatur: quoniam ex abundantia cor-
dis os loquitur. Sermo uanus non est absque iudicio: quia ab omni
rectitudinis statu depereunt: quod per uerba uana dilabuntur. Qui lau-
des non appetit: nec contumelias sentit. Discerne te tuo iudicio non
alieno: nemo enim magis scire potest quam sis sicut tu qui conscius es
tibi. Quid enim prodest dum malus es: si bonus predicaris. qualis
haberi uis talis esto: si sapiens fueris te semper habebis eundem. Stude
logi non quod libet sed quod oportet. Qui otiosum uerbum non respuit. ad
noxia cito transit. Magna uirtus est si non ledas a quo lesus es: ma-
gna gloria est si cui nocere potuisti parcis: nobile uindictae genus est
ignoscere uicto. Quicquid tibi contigit aduersi: pro tuo peccato eue-
nisse tibi puta. Tempera ergo dolorem tuum & dic: iuxta modum
delictorum parua datur ultio. Mala aliorum bono tuo supera: Vi-
ce maliciam bonitate detrahentium errores dissimulando calca: non
sis in pace infidus. nec leuis in amicitia: odientes ad pacem iuua.
discordes ad concordiam reuoca.

De prauitate conscientie: C XXXVII

Conscientia hominis abyssus multa: sicut enim abyssus exhauriri non potest: sic cor hominis euacuari a cogitationibus suis non potest: sed continua uolubilitate in eo uoluunt. Magna est mare & spaciosum manibus illic reptilia quorum non est numerus: Sicut enim reptile letanter repit: & sinuosis anfractibus huc & illuc deambulat: ita conscientiam hominis: uenenate cogitationes intrant & exeunt: ut nesciat homo unde ueniat: aut quo uadat. Hec bene cognouerat qui dicebat prauum est cor hominis & inscrutabile: & quis cognoscet illud quod scrutationem non recipit nec cognitionem?

Nulla pena grauior est quam praua conscientia. C XXXVIII

Nulla pena grauior est praua conscientia. Mala conscientia propriis agitatur stimulis: si publica fama te non damnat: propria conscientia te condemnat quam ne-

mo pōt seipm fugere: Vis nunq̄ esse tristis : bene uiue : bona uita
semp gaudiū habet: cōscientia rei semp in pena ē: Ita clemēs esto
in alienis delictis sicut in tuis: nec quēq̄ districtius q̄ te iudices
sic alios iudica ut ipse iudicari cupis. Lex tua constringit : iudiciū
qd̄ alius imponis: ipse portabis: nullum ante iudiciū cōdēnes: ante
proba & sic iudica: non .n. qui accusat: sed qui cōuincitur reus ē.
Valde periculosum de suspitione quēpiam iudicare: in ambiguīs
dei iudicio serua sn̄iam: non eligas cui miserearis: ne forte p̄terea
illum qui mereē accipere: Omnib⁹ tribue si potes: quoniam incer
tum est p̄ quo magis placeas deo. Maior sit beniuolētia: q̄ quod
datur: quoniam tale erit opus tuum: qualis erit itentio tua. Qui
cum tristitia manū porrigit: fructum remuneratiōis amittit. Nō
est misericordia ubi nō est beniuolētia. Nō auferas uni unde tri
buas alteri qm̄ nihil p̄dest si ide aliū reficis: unde aliū ianē facis :
Abiice a te quicqd̄ tuū bonū p̄positū impedire p̄t. cōtēne uiuēs q̄
post mortē hēre nō potes: Difficile ē imo impossibile ē: ut & p̄sentī
b⁹ qs̄ fruaē bōis & futuris: ut & hic uētrē & illic mētē impleat: ut de
deliciis trāserit ad delicias: ut & ī terra & ī celo glōsi⁹ appeat: Si
uis cū leticia aī uiuere: noli mlt̄a hēre: Istā q̄ sc̄q̄ finiēs uitā. q̄ me
ruit ī ip̄a n̄ pōt hēre p̄ ipsā: tāto nāq̄ īferi⁹: delectāur: tāto a sup
no amor̄ disiūgimur: Null⁹ sit casus quē n̄ meditatio tuā p̄uēiat :
null⁹ sit casus q̄ te īparatū iuēiat: Propōe ni-hil eē qd̄ tibi accide
re nō possit: Vita foueā ī quā uides aliū corā te cecidisse: Aliorū p̄
ditio tua sit cautio: Dū nescim⁹ repēte mors uenit: Nescim⁹ .n. qd̄
hodie nobis cōtingat: & ignoramus si hac nocte animā nostram
cōditio mortis deposcat : quotidie ad finem uitę tendimus & ad
mortem p̄peramus. & p̄pterea omni hora: oī momēto cogitare
deben⁹ quo p̄peramus. Vnde dñs ait p̄ p̄phetam : Perditio tua
israel ex te tātum: in me auxiliū tuū: quasi diceret : Ut pereas īpu
ta tuo merito: ut salueris meo auxilio: Nunq̄ oportet penitentē
habere securitatē de peccatis: Nā securitas negligentia parit & se
pe incautū ad uicia trāfacta reducit : Non solum grauiā sed & le
uia cauenda sunt peccata: Multa enim leuia unū grāde efficiūt .si
cut solent de paruis & minimis guttis imensā flumina crescere :
Non est dubium qd̄ qui casti perseuerant & uirgines. angelis dei
efficiuntur equales .

Nullus homo tam improbus exactor est. quam uenter qui quotidiana famis exactio te urget: Cum ceteris uiciis & si interdum nascimur: interdum tamen cum eis non morimur. Si cum isto nascimur & cum isto morimur. Multis creditoribus reliquit me obnoxium pater meus: sed ab omnibus liberatus sum. Unus tamen superest a quo liberari non possum: id est uenter. Venter precepta non audit: poscit: appellat: non est tamen molestus creditor pro uo dimittit: si modo dederis ei quod debes: non quod potes. Quosdam presciens deus peccare posse in salutem: flagellat eos in infirmitate corporis ne peccent: ut eis utilius sit frangi langoribus ad salutem: quam remanere incolumes ad damnationem: Est preciosa sanitas quam ad inobedientiam ducit: est & salubris infirmitas que per diuinam correptionem: mentem duricia frangit & humiliat.

Quomodo dyabolus sagaciter & multiformiter nos temptat.

Dyabolus quando decipere quemque temptat. prius naturam unius cuiusque intelligit: & inde se applicat: unde aptum hominem ad peccatum aspicit: Blandis & lenibus mentis luxuriam aut uanagloriam proponit: aspis uero mentibus: iram: superbiam: uel crudelitatem: Aduersarius noster cum ab exteriori sensualitate se uidet exclusum: interiora collectis uiribus aggreditur & ingreditur: sed spiritualis homo qui omnia iudicat: eius astutias non ignorat: reprimat quod potest: quod non potest tolerat: quia & si latratu canis sustinet: morsum non timet: Mordet cum ad consensum pertrahit: latrat cum suggerit: & tunc non uulnerat sed coronat: quam & si resistentem fatigat: non obligat nisi consensientem:

De oratione & modo orandi. c. xli.

Ratio est mentis deuotio id est conuersio in deum: per piuum & humilem affectum: humilem ex conscientia infirmitatis proprie: piuum ex consideratione diuine clementie. Nullo alio modo deus citius ad misericordiam flectitur: quam si animus deprecantis ad eum toto deuotionis affectu conuertatur: nisi ita deum complectitur: quemadmodum purus mentis affectus. Idcirco

diffinitio
orationis

co cum orare uolueris: solus solitudinē cordis tui ingredi & col-
lecto spiritu tuo mente integra & uacua curis: oratiōis domū in-
tra: & stans corā deo ad unū quodlibet de altaribus: orationis istā
tia celos penetra: & presentatus corā celestium choris in iporū presen-
tia miseras & calamitates quas pateris miserandus deplora. Pro-
de tuā necessitatē: pasce eorū pietatem: & ego confido in eo qui di-
xit: petite & accipietis: quoniam si perseueraueris pulsans non exhibis inde
uacuum. Sic ora cum oraueris: quasi sis assumptus & presentatus ante
faciē maiestatis in excelsis trono: ubi milia milium ministrant ei: &
decies centena milia assistunt ei. Tunc ueraciter oramus quando
aliud non cogitamus: Sine intermissione orare debemus. Nam sicut
nullum est momentum quo homo non fruatur aut utatur dei pietate & mi-
sericordia: sic non debet esse momentum quo eum presentem non ha-
beat in memoria. Felix anima que omnes euagationes mentis in
unum studet colligere: & in illo uere felicitatis fonte desiderium fi-
gere. Quanto oramus spiritum sanctum ad nos uocamus: oratio
cordis est: non labiorum: neque enim uerba deprecantis deus intē-
dit: sed orantis cor aspicit: uis uirtutes tuas augere: prodere noli:
quod manifestando potes amittere: tacendo custodi. Quibusdam enim
concessum est tantum bene agere: & fructum boni operis non habere:
quia ipsi sibi auferunt per studium humane iactationis. Sicut glacies
calore dissoluitur ita uirtus ore laudantis.

¶ Tumultus carnalium cogitationum impedit orationem.

Gum ad cor meum redire uolo: desideriorum carnalium tur-
be tumultusque uiciorum temptationibus suis cogitationem
meam dissipant & intentionem cordis in oratione per-
turbant: & dum conuerti ad deum post perpetrata uicia
studeo: & contra hec eadem uicia que perpetravi illum exo-
rare conor: occurrunt cordi phantasmata peccatorum que feci & me-
tis mee acie reuerberant: confundunt animum & uocem deprecationis
mee premunt. Ita mala que feci cogitationi mee suis imaginibus
impresca in ipsa mea oratione me conturbant. Ceterum quanto gra-
uiore tumultu cogitationum carnalium premor: tanto ardentius
oratiōi insistere debeo: & quanto peccatorum meorum phantasmata
in oratione plerumque patior: necesse est ut intentio cordis mei quo durius re-

pellitur ualentius infistat orōni: quatenus cogitationis illicite tu
multū super: atq; ad pias aures dñi nimietate sue iportunitatis tā
diu irrumpat donec cogitationes malas manu sancti desiderii ab
oculis cordis abigat. Hęc est uera tranquillitas: cum tota mēs in
seipsa colligit & in uno eternitatis desiderio imobiler figitur.
Debet proinde fluctuationes cordis restringere & ad unius ueri
gaudii desiderii cogitationū & affectionum motus colligere.

De uicis lingue. C. Liiij.

Vitū loq stulticia ē: qm̄ i multiloqo peccatū deesse n̄
pt. līgua dīr qa lingit: lingit adulādo: mordet detrahē
do. occidit mentiēdo: ligat & ligari nō p̄r: labilis ē &
teneri n̄ p̄r: sed labiē & falliē: labiē ut āguilla: penetrat
ut sagitta: tollit amicos: multiplicat inimicos: mouet
rixas: seminat discordias: Vno ictu multos pcutit & iterficit: blā
da ē & subdola: lata & pata ad exhaustiōda bōa & miscēda mala
q custodit aiām suā custodit linguā suā: qa mors & uita ē i pote
state lingue. Qui linguā suā & uentrē suū cōtinere nō pōt: mona
ch' nō ē. Cui' peccatū qsq; seq̄. necesse ē qd̄ ei' penā seq̄. Vnius
cuiusq; casus tāto maioris ē criminis: quanto priusq; caderet ma
ioris erat uirtutis. Per quē peccasti: p hęc & tor queberis: sequutus
es carnē: flagellaberis i carne: Crimē nō ē in reb' sed i usu agētis.
Sēpe proluxa lectio longitudinis cā memoriā legētis obnubilat.

De cantu & iuramento & quare deus non semper exaudit pe
titionem orantis. C. Liiij.

Vnt quidam uoce dissoluti qui uocis sue modulatio
ne gloriantur: nec tantum gaudent de dono gratiē:
sed etiam alios spernunt: tumentes elatione: aliud can
tant q; libri habeant: tanta est leuitas uocis forsi
tan & mentis: cantant ut placeant populo magis q; deo. Si sic
cantas ut ab aliis laudem queras: uocem tuam uendis: & facis
eam nō tuā sed suā. Habes in potestate uocē tuā. habeto animū:
frangis uocem: frange & uoluntatem: seruas consonantiam uo
cum: serua & cōcordiā morum: ut p exemplum concordēs pxio

puoluntatem deo: p obedientiā magistro . Caue ne sicut delecta
ris altitudine uocis: delecteris elatione mentis . Nec diuiti obsūt
opes: si eis bene utas: nec pauperem egestas cōmendabilē facit : si ī
ter inopiam sordes peccati non caueat. Quacūq; arte uerborū q̄s
iuret: deus qui cōsciētīę testis ē ita hęc accipit : sicut ille cui hoc iu
raē itelligit. q̄ uero dupl'r iurat : dupl'r re? fit: q̄a & nomē dñi in
uanū assumit: & pximum dolo capit. Semp hic deus puniri tole
rat: quos ad salutem pperuā parat. Iocunditas cordis ē uita hoīs:
cor prauū dabit tristitiā. Omnis boni impedimentum ē tristitia:
humilitas nec ipsa irascit: nec alios irasci pmittit . Humilitas ē si
qñ peccauerit in te frater tuus : anteq̄ illum peccasse peniteat : si
dimiseris illi. Unusquisq; talem indulgentiam accepturus ē a deo:
qualem ipse dederit proximo suo in se peccanti : Frustra deū ppi
tari sibi querit : qui cito placari proximo negligit. In tua infirmi
tate non te despicias: sed ora deum & curabit te. Sepe multos de?
non exaudit ad uoluntatem : ut exaudiat ad salutē. Duob? mo
dis oratio impeditur ne impetrare quis ualeat postulata: hoc ē si
aut mala quisq; cōmittit: aut si delinquentib? debita nō dimittit.

De uera confessione & uera penitentia : c. lvi.

Q̄era confessio & uera penitentia est: quādo sic penitet
hominē peccasse: ut crimen non repetat . Nihil peius
est quā culpā cognoscere nec de flere. Si uideris aliquā
do psecutorē tuum nimis seuentem: scito quia ab an
tecessore suo demone expugnetur: Omnis homo qui
alium in corpore psequitur: prius ipse in corde psecutionem su
stinere cognoscitur .

De perfectione humilitatis . c. lvi.

S̄uper tria sedet humilitatis pfectio: ut attēdat homo
quid fuit ante ortum: quid est ab ortu usq; ad occasū:
quid erit post hāc uitā : Vnde enim superbiat homo:
rememorās qđ fuit uile semen & sanguis coagulatus
in utero : postmodum in deserto huius uite miseris
expositus & peccato: tandē cinis & esca uermiū in tumulo? Quid
supbis o homo cui? conceptus culpa: nasci pena: labor uita: mori

neceffe: quando uel quomodo uel ubi nescire ?

De cordis instabilitate. C. LVII.

Solus solitudinē cordis mei īgrediar: & cū corde me paupis per cōfabulabor: ab ipso querēs de ipso: & de ipsis q̄ circa ipsum sunt. Cor meū: cor prauū: uanū: & uagū: oī uolubilitate uolubilius: de uno in aliū uago īcessu tran sit querens requiē ubi nō ē. In omnibus enim que uidentē regem quesui: & uerā requiē ī eis inuenire nō potui: deinde: rediens ad me: cōsistere ī meip̄o non possum qm̄ mens mea ualde leuis: multūq; instabilis: uaga & profuga: ubiq; se uariat: undiq; fluctuat: q̄a uult & nō uult: cōsilia mutat: uolūtates alternat: similis folio qđ uento mouet & circūferē. Inde est qđ cogitatiōes mee uane & īportūe me trahūt & ducūt mō ad forū: mō ad litigia altercātiū: nūc ad cōuiuia pinguiū: nūc ad imunda libidinū: modo sordida delectatione: mō cōcupiscentiē titillatione: caro inflāma: nec nō feda cogitatione animus sordidatur: & cū confusionis mee caliginem declinare uolo & nō ualeo: sic sic dū me diligenter inspicio tolerare meipsum nō possum: Non est enim hora diei nec momētum tēporis quo creatorem meū ī aliquo modo non offendam. Vitam meā cū diligenter exploro quotidiana confessione: cōfiteri non possum pessima uictorum germina: que in me quotidie re pullulāt: Ecce audiuiſti pater abhominatiōes meas malas & pessimas. & adhuc scias multo peiora & iniquiora ī angulis cordis mei latere: q̄ ad lucē uerē cōfessionis uenire erubesco: Verūtamen si dei consilium habes. consule quid agendum est.

Responsio ad remedium instabilitatis inquiete mentis. C. LVIII.

Quoniam p̄ prauas ineptasq; cogitatiōes uaga mente discursis: deceptoribus spiritibus tentandi aditum inte paras: & ita te a deo separas quoniam puerse cogitationes se parant a deo: & spiritus sanctus discipline effugiet fictū: & auferet se a cogitationibus que sunt sine intellectu: Mens uero instabilis & inquieta dum semp nititur cōprehēdere quod appetit: desiderii suis circūagitata nunq; requiescit: Idcirco ī uno eter

nitatis desiderio immobiliter debet figi: Peccata autem tua confite-
ri non erubescas: quoniam omnia in confessione lauantur: & nullum pec-
catum dimittitur nisi prius confiteatur: Prosequere igitur & si ad
perfectam sanitatem peruenire desideras: quicquid conscientie stomachum
grauat totum uomitu pure confessionis euomere ne differas. Vi-
rus enim uiciorum nisi festinater euiciat: prius interiora corrumpit
deinde ad exteriora ebulliens: totum corpus occupat & maculat.

Q Cogitationes & affectiones in unum conueniunt ut men-
tem decipiant.

Quoniam egyptium tuum non abominaris sed foues &
instruis: manifestabo tibi non solum peccata actionum:
uerum etiam cogitationum. Audi ergo miseriam meam. Sepe
ueniunt ad mentem meam cogitationes innumere: & surgunt
affectiones multe: & sollicitant me de cura corporis:
& suggerunt multa de usibus necessitatis. Conueniunt ibi ad consu-
lendum ueraciter autem ad decipiendum: & congregantur consilium
multi & consiliatores uani: imo deceptores ueri: Congregantur autem
quasi in unum consilium: & quasi ad querendum consilium bonum & dant in comu-
ne consilia multa: sed inutilia & uana: quia consilium uanitatis est: &
totum eorum consilium de uanitate est. Suadent mihi sanguinem mi-
nuere: ut possim panfare: & lautiores cibos sumere: remanere de ui-
giliis: ut satis possim dormire. Consulunt corpus recreare ne deficiat.
Carnem fouere ne tabescat: abstinentiam aliquantulum relaxare: quieti
parumper indulgere: & in hunc modum agere de cura corporis: Cura su-
perflua: & de uanitate uentilata questio uana: & super huiusmodi in-
utili negotio consumitur sepe una hora.

Hic ostendit cogitationibus & affectionibus malis esse resistendum.

Qui carnis sue desideriis non resistit: motus cordis sui
custodire negligit: ita tandem praua consuetudine alligatur
ut postmodum uolens eis resistere non possit. Propte-
rea quotiens huiusmodi consiliarios improbos & ini-
quos in unum conuenire sentis: non eis consentias sed illi-
co excute te: nunc ad orationem: modo ad operationem: sepe autem ad me

ditionē: nec prius cesses donec illi euanescaūt. Intuere quomodo christus stetit in cruce: cōsidera quomodo morieris: uel ubi uel quā: statue te ante terrificū tribunal tremēdi iudicis: descende usq; ad infernū inferiorē: & ibi cerne quomō anime p peccatis suis puniunt. Talis & enī cogitatio post baptismū remedium est contra turpes cogitationes.

¶ Voluptates siue cōsolationes sūt aīę desolatiōes. c. lxi

¶ Quoniam uerba delictorū meorū audire nō dedignaris sed patiēter auscultas. fateri oportet quod adhuc fatendū ē. Cū supradictis cōsiliariis iniquis & iniqua cōsulētibus acquiesco: & eorū cōsilia libenter recipio: adsunt subito cogitationes prauę assurgūt affectiōes puerse & multum sollicitę: sed parū discrete: quomō carnē meam delicatissime foueant: quę quantuncunq; suauissime nutriatur sēper caro est. Offerunt mihi infirmitorium: sed quoniam turpe ē illo diu manere: equitandi occasionem querunt & ī ueniunt: nec mora: equi parantur: uasa uinaria implentur: hospitia eliguntur & quę sunt necessaria in uia ligantur & parantur. Vocor & uocatus uenio. Iniungitur mihi obedientia illa & illa. ego non metuens ex meo desiderio uilescere: recuso ore qđ cordis desiderio acquiesco: tamē coactus: & ideo letus ascēdo & iter arripio. Proh dolor religio relinquitur & silentium rumpitur: hinc inde uolāt uerba uana & inutilia: & forsitan detractoria. Sic sic confabulādo, sepe consumitur dies integra: uenio ad hospitium: assideo ad mensam: apponitur panis albus: & uinum bonum: piscis & caseus oua & cetera. Interea recurrit animus meus ad fratres qui sunt ī cōuentu: & graue ē mihi: ut dissimiliter ab eis reficiar: & epule splendide: illis aride reficientibus: & remordet me consciētia mea si p faba piscem: si pro cepe caseum: si p mica pastellū ad refectiōnē sumā: si uinū bibā & fratres aquā. Gula uero expectatiōis īpatiēs iuitat & īstigmat ut comedā & bibā. dicit. n. nō debes esse molestus ei q te caritatiue suscepit: sed: ad nutū illius te p oīa oportet hēre: & mōitis illi libēter obedir: & ipēsa bñficia cū grānū actione pcipere. qm nihil respuēdū ē qđ cū caritate offerē. Caritatis ē ut qđ ille tibi apponit: cū ipō pariter de eodē assumas: ne scāda

lizetur: si uiderit te aliud q̄ se comedere. Ita ergo fac ut conue-
nit. Cōmunica & participa cum hospite sicut scriptū ē. Comeden-
tes & bibentes que apud illos sunt. Ego uero his psuasionibus
uictus cōmunico & pticipo cum hospite pro hospite: & quoniā
de alieno ministraē & non de pprio: incipio mihi esse indulgen-
tior & manu largior. Prosequor cām p qua ueni ad mensam: nā
comedo & bibo pfuse sicut mos ē: & multiplicanē fercula & po-
cula: donec uēter graueē: & cerebrū turbetur: nec arguē sup̄ui-
tas quā excusat hospitalitas. Sic sic mei oblitus dum gulę appe-
titum sequor: obliuisci mox incipio quid faciant fratres ī refecto-
rio: & cadit a memoria faba: caulis: panis durus: & aque porus.
Sicut fabula: sic est uita mea. Timeo etiam ne ego sic cōfabulādo
fabula efficiar: si non ī bonis operibus inueniar. Dico ergo mi-
hi quid deo facere & quomō possim gulā cōtinere: ne tam par-
ui budelli seruus efficiar.

De pugna & uictoria gulę contra incautos. c. lxij.

Gula semper ē ī pugna & in culpa: siue māduces: siue bi-
bas adest illa tecū pugnatura. si bene nō pugnas certe
uinceris ab illa: q̄ cū multis pugnat & a paucis expu-
gnat: Tu ergo tāto uehemētius illā expugna: quanto
manifestius illam esse expugnādā cognoscis: Et qm̄ ad dei cogni-
tionem puenire non potes: nisi per cognitionem tui: iterū atq; ite-
rum discute teipsum: si forte aliud in te lateat. quod deo displice-
at. Videre enim deum non potes nisi mundo corde: nec fiet cor io-
cundum nisi prius fiat mundum ab omni contagione.

De ficta confessione. c. lxij.

Dulcia habeo adhuc tibi dicere: sed confiteri erubesco
uerumtamen quia aliter deum uidere non possum
aperiam tibi cor meum: Fateor quoniā peccata mea
recogitare neglexi: & ideo multa obliuioni tradidi:
cognita aut non oīa confessus sum propter turpitu-
dinem & multitudinem: Que uero confessus sum non pure sum
confessus: propter turpitudinem: aut omnino celauī: que autem
siue bene: siue male sum cōfessus: nō digne fiendo puniui propter

uetustatem & inueteratam consuetudinem. Confessus sum cui non debui: & cui debui fateri celauit: & quod peius est. de confessione inanem gloriam quesui: Manifesta uero peccata excusauit: cum de illis conuictus fui: uel quod deterius est defendi: culpam meam prubore confusionis palliaui: Sic sic peccatis peccata semper ac cumulo: & uitam meam quotidie corrigere dispono: semper autem de die in diem differo & dum hoc in futuro fieri propono: fit ut illud futurum semper sit futurum. Dixi deus meus quod diu ponam consilia in anima mea: Que utilitas in sanguine meo dum descendo in corruptionem. Non est uicium cui aliquo modo non serui uerum omnia. n. contendunt de me cuius potissimum esse uideatur: Verumtamen super omnia uicia inuidia me persequitur: pestis hec me torquet ubique: Da ergo consilium quo illam effugere ualeam.

De inuidia que interdum sub specie sanctitatis exercet iniurias suas.

IRISTUS inuidia nihil est que protinus ipsum Auctorem torquet excruciatque suum. Omnino igitur fugienda est & execranda inuidia: quoniam in illa deus offenditur: proximus leditur: animus affligitur: Inuidia & enim semper torquet possessoris sui animum: & quis semper ledere non possit: suum tamen deservit in proximum. Sed cum mala sit omnis inuidia: pessima tamen est huius mali species: que sub specie sanctitatis suas exercet iniurias. Sepe enim quando ferit in proximum: ex uicio iracundie uel ueneno inuidie: fingit sibi cogitatio: quod faciat illud pro zelo iusticie. Lesus namque quilibet a proximo suo: non iam eum facile respicere potest simplici oculo. Displicet sibi quicquid ab illo fieri considerat: Omni fere hora tacita apud se cogitatione illum accusat. Surgunt cause quotidie innumere: que illum culpabilem ostendunt: occurrunt rationes multe: que illum reum esse puniendum conuincunt. Crescit autem eo usque malum ut apud deum esse credat se reum: nisi eum seuerius corripiat & de sua illum peruersitate redarguat. loquitur enim apud se huiusmodi maligna cogitatio. Usquequo illum talem tolero consentire ei comprobator si eum non corripio: consentiens autem deum offendere: Corripiam ergo eum ne deum offendam: nihil. n. pro mea sed pro dei iniuria ulciscenda totum facio. imo sic illum sibi restituam: proximum. n. corripere & illum castigare:

hoc nō est proximo nocere sed prodesse uelle: Sic sepe apud se lo-
quit maligna cogitatio: excecavit enim eam malicia sua: & putat
odium suum amorem esse: & iniuria sua iusticiam exercere: Con-
ueniunt itaq; undiq; huiusmodi male cogitationes ad mētem &
fingunt se ad obsequium dei conuenire: non suum autem odium
uelle exercere. Cōsidera ergo adhuc frequenter: cogita uehemen-
ter: inuestiga diligenter conscientiam tuam. ut scias quid corrigere
seu etiam unde debeas gratias agere. Valde. n. utile. & p̄necessari-
um ē ut scias qd desit tibi: quid uis: quid cupis: & qd hēre optas.

De multiplici: uaga: & uaria cogitatione mētis & cordis ueloci-
tate & alienatione. *C. lxx.*

Racilius athomos mundi possem dinumerare q̄; mo-
tus cordis mei. uelocitas aīalium & uolatilium meis
motibus equiperari non potest: cogitationes meas nō
ē qui possit cōprehendere: desideriorū meorum non ē
modus. nunc illa nūc ista cogito & desidero: nec ista nec illa ha-
bere possum. Dum corpore uaco cogitatiōibus per diuersa loca
uagor. nulla hora nullo tēporis momento quiesco: sed: in momē-
to in ictu oculi p̄ multa spacia locorū discurrens nouas creaturas
creo. & iterū eas deleo. uel alio atq; alio mō multipliciē uario: il-
lud uel illud hēre desidero talis uel talis esse cupio: quasi deus il-
lud dare uel talem facere nescierit aut non potuerit.

AN. iasio come interpretat. Sūt at atomi p̄ tēpore. P̄ nūmo p̄ corpore.
ccclxxvi. Que cogitāda sūt ut cor ab illicita cogitatione remoueatur. C.

Custos cordis: q̄; modicū & cupidū cor hēs: puum ē
& magna cupit: uix ad unius milui refectionē suffice-
re posset. & tot⁹ mūdus ei non sufficit: Solo corde p̄
totū mūdū: uago motu discurrens: sine pedibus curris:
sine manib⁹ oparis: alas nō hēs & uolare nō cessas: di-
uitias cōgregas & satiari nō potes: epulas ad refectionē paras: &
ide n̄ cōedis hęc & alia cogitas & falsū ē q̄ cogitas. Audi quō ut
de cetero tibi caueas: forsitā cogitas mō de sole uel de aliquo tuo
amico: aut de teip̄o. Si un⁹ ē sol: falsus ē iste quē tu cogitas fingis
qm̄ ille certis locis & t̄p̄rib⁹ cursū suū pagit: istū uero ibi cōstituis

igit h̄r atomos. xxij. milia. d. xl. ostenta. lxx. e. iiii.

... ostenta. lxx. e. iiii. ...

ubi uis. Si unus ē ille amicus tuus: falsus est iste quem cogitans
fingis: quoniam ille ubi sit nescis istum aut ubi uis fingis. Porro te ipsum
hoc esse loco scitis: & tamen fingentes cogitationis uadis quo uis: & hoc
uerum non est quia ibi modo non es. Quoniam ergo falsa sunt hec: noli amo
do talia cogitare: sed iacta cogitatum tuum in domino quod te feci: refecit: ele
git & uocauit: iudicabit: & saluabit. O quamti hac hora cum teo loquē
tibus in semetipsis amplexantur: tu uero in his delectaris quae pereunt &
transiunt & tecum manere non possunt. Considera quoniam modo multi
moriuntur quibus si hec hora ad agendam penitentiam quae tibi
concessa est: quo modo per altaria: & quae festinanter currerent:
& ibi flexis genibus: uel certe toto corpore in terra prostrato: tam
diu suspirarent: plorarent: & orarent: donec plenissimam peccato
rum ueniam a deo consequi mererentur. 1. Tu uero comedendo:
bibendo: iocando: & ridendo: tempus ociose uiuendo perdis:
quod tibi indulserat deus ad acquirendam gratiam: & ad prome
rendam gloriam. Cogita etiam quot sunt in inferno qui nunc cru
ciantur sine spe ueniae & misericordiae. Si amor dei te tenere non
potest: saltem teneat & terreat timor iudicii: motus gehenne: la
quei mortis dolores: inferni: ignis urens: uermis corrodes: sulfur
ferens: flamma tartarea & omnia mala. Discute adhuc teipsum ut
scias quid desit tibi: ne in illa discussione coram omni confunda
ris si inuenta fuerit in te iniquitas.

De multiplici uolubilitate cogitationum. c. lviij

igne pensare & sufficienter estimare non ualeo quae sit
illa tam multiplex cogitationum mearum uolubilitas:
& tam ingeta & infatigabilis uelocitas: quae per tam mul
ta tam uaria: tam infinita discurrere me facit: Nulla
enim hora & in nullo tempore momento quiescere possim: sed per
finita spacia locorum: & uolumina temporum mira festinatione praesertim
eo. Undique mihi patet facilis transitus: agilis discursus: de summis
ad ima: & de imis ad summa: de primis ad nouissima: de nouissi
mis ad prima. Digne explicare non possum. quot alternationis
modis momentaneis permutationis iduo: & quae multiformiter me al
ternantium uicissitudinum motibus: me uariarie consueui: &
quibus perturbationibus quotidie afficior. Modo me in fiduci
am erigo: modo in diffidentiam cado: nunc per constanti

am figor: nūc subitaneo timore concutior: mō me turbat ira: mō
ingēs furor exagitat: nec illud adeo mirū qđ uariis qualitatibus:
diuersis p̄turbationibus p̄ singula momenta afficior: sed illud su
pra modū stupendū est: qđ sub eodem pene momēto: sepe contra
riis affectionibus tāgor: nūc odio: nunc amore ducor: modo gau
dio: modo merore detrahor: Quam sepe iter mira gratulationis
mee tripudia: superueniens subitoq; emergens tristicie cā me ue
hementer concutit ac deicit: & omnem illam exultantis animi
ī solēnitatem: subito ī merorē uertit: Sepe diu multumq; dilectā
nimio post modum odio p̄sequor & uehementer approbatam.
atq; desideratā subito detestor. Sed quis oīum mearum affectio
num qualitates enarraret: quis omnes uariationes mee mētis ex
plicare sufficiat: Pene quot sunt diuersitates rerum: tot sūt uaria
tiones affectionum mearum .

Quam bonum sit qđ homo seipsum cognoscat. c. lxxviii

Um inter omnia animalia humanū genus: tū dignio
ri forma: tum digniori potentia dignius reperiat nul
la scientia melior est illa qua cognoscit homo seipm .
Relique ergo cetera & te ipsum discute p̄ te curre: &
in te consiste: a te incipiat cogitatio tua & in te finiat
ne frustra in alia extendaris te neglecto. Preter salutem tuā nihil
cogites: qm̄ in acquisitione salutis tue nemo ē tibi germanior: ne
mo p̄p̄inquirior teip̄o: Si uero aliquid cogitationi tue se offerat.
q̄ nō quoquo mō ad tui ip̄ius salutē p̄t̄eat: illico r̄spue & expue
ut te sepe possis īspicere: & de cognitiōe tui uenire ad cognitionē
dei: Agnoscere se debet hō ad q̄ bōa sit naturaliter p̄mptior: uel
ad q̄ mala p̄cliuior: q̄b̄ studiis debeat uehemēt̄ īsistere: Cōtra
q̄ mala debeat īstāt̄ uigilare. q̄b̄ exercitiis ualeat melī p̄moue
ri: q̄bus uiciis ualeat facilī corrip̄i: q̄bus culpis subiaceat: uel q̄b̄
meritis emineat & qđ p̄ his pene l̄p̄m̄ii expectar̄ debeat. quātū
quotidie p̄ficiat ul̄ deficiat: cū quāta aī īdustria satagat preterita
mala flere: p̄fētia declinare: futura p̄uenir̄: cū quāta aī cōstantia
studeat reparare bona amissa: custodire & multiplicare possessa:
O quam necessaria discussio & quam admirāda speculatio. tot aī
uirtutes. tot eī exercitatiōes: tot eius studia uel merita p̄oculis

& huiusmodi cōtemplationi diutius inherere: suspende aīum
tuum ab inferiorum amore: ne forte de sublimibus eiectus: & de
loco uoluptatis a p̄pria conscientia abstractus & illectus: post cō
cupiscentias tuas eat: & uagus fiat: & profugus sup̄ terrā: Deniq; *illectus
abstractus
ct/oi
ista fi
illectus
illectus
illectus
illectus
illectus
lectus*
si cupis impleri dominicū p̄ceptum. Omni custodia serua cor tuū:
Nescit enim quid de spiritu angelico: quid de spiritu diuino senti
re debeat qui suum prius non cogitat. Nihil recte existimat: qui
seipsum ignorat: nescio quātum sub pedibus eius omnis mundana
gloria subiaceat: qui cognitionis sue dignitatē nō p̄sarat: O custos
cordis si nōdum es idoneus intrare ad teip̄m quō ad illa intranda
idoneus eris: quā sunt intra uel supra teip̄m? Si non dū dignus es in
trare tabernaculū primum qua fronte presumis ingredi taberna
culum secundum hoc ē in sancta sanctorū. Si nōdum moliri potes
gressus altos ut cū dño iesu: uel saltē cū Moyse ascēdas in montem
excelsū: qua p̄sumptione paras uolare in celum. Prius redi ad te: quā
timari p̄sumas quā sunt supra te? Prius sol ortus sui cōfinia irradiat:
quā ad altiora cōscendat. Primum ergo est ut redeas ad teip̄m: in
tres ad cor tuum: discas estimare teip̄m & spiritum tuū. *Discute*
quid sis: quid fueris: quid esse debueris: quid esse poteris: quid fue
ris p̄ naturam: quid modo sis p̄ culpam: Quid esse debueris p̄ indu
striā: quid adhuc esse possis p̄ gratiā. Discite ex tuo spiritu cogno
scere quid debeas de aliis spiritibus estimare. Hec porta: hec scala:
hic introitus: iste ascensus: hac introitur ad intima: hac eleuatur ad
sūma: Vides quātum ualeat homini plena cognitio sui: ex hac si
quidē p̄ficit ad cognitionē oīum celestium & terrestrium & inferiorū.

Q Priuatus amor aufert uerū iudiciū: idcirco deo ē cōmittendū. *c. 18*

Scire uellem qualis ipse sum: sed uix de meip̄o uera di
scernere possū. Amor nāq; priuatus quē erga meip̄m
hēo aufert mihi uerū iudiciū de meip̄o Idcirco parū
mihi credo de meip̄o: ut pote hōini mēdaci timēs ne
si meip̄m iudico mētia ē iniquitas sibi iudicet ergo me il
le cui oīa nuda sūt & apta: quē fallere non possum: quia sapientia
est: nec effugere quia ubiq; ē: neq; corrūpere quia iusticia est. Ille
ueniat ad me cuius deliciae sunt: esse cum filiis hominum: qui *Sapientia*

stat ad hostiū & pulsat: paratus introire si ei aperuerit. Intret ergo
& sanctificet sanctuariū: quoniam sanctus est: & domū eius decet san-
ctitudo. Extirpet uicia: ordinet cogitationes: sanet affectus: mo-
res componat nullus ei in aliquo resistat: ut sit in pace locus eius.
Utinā nullus hominū esset mecū exterius: ut familiarius loqui
possem cū eo iterius. Ipse enim & secretū querit: & solitarium locū dili-
git. Fugiā ergo hominum solacia & colloquia: ut in secreto cordis
mei domum habitatorē habere possim: Valde tamen difficile est: ab exteriori-
bus ad interiora mentē reuocare: & ibi permanere: Nec minus dif-
ficile est de uisibilibus ad inuisibilia penetrare: & in illis diutius confi-
stere. Dura sunt hec & laboriosa: sed ualde fructuosa. Assuescā
igitur sola intima cogitare: sola interiora diligere: & in illis permanere:
ut possim audire quid loquatur mihi dominus deus meus. Ecce adsum piis-
sime domine tecum sum: intus sum: quod diu fui in exterioribus occupatus: uo-
cē tuā intra me audire non potui: nunc autē reuersus ad me ingressus
sum ad te: ut possim audire te & tibi loqui. Loquere ergo miseri-
cordissime quia audit seruus tuus: loquere quia paratus sum obe-
dire quicquid iusseris: pro posse meo libenter & deuotus implebo.
O anima mea rex angelorum uenit ad nos: & hospitatus est nobis
cum. Letemur ergo de tanto hospite nostro: corde perfecto demus
ei gloriam & honorē: quoniam dignatus est uisitare seruos suos. Epulemur
& iocundemur cū eo in leticia & exultatione. Delectemur de deo in
eo: & nullus sit ei in aliquo molestus: ne in ira recedat a nobis & in-
ducat super nos maledictionē per benedictionē. Exhibeamus ei
omne seruitium caritatis rogantes & deprecantes ut nobiscum ma-
nere dignetur. Si uero non possumus persolvere ei totum quod debemus
saltem nos metipsum humiliter ei subdamus ad omnem uoluntatē eius.
Sit hec dies solēnis in qua saluatorē nostrum in hospitio nostro leti-
suscepimus: nullum membrum: nullum officium ab hoc gaudio
excludatur. Conueniant ergo in unum omnes cogitationes & af-
fectiones: diem festum celebrantes in omni puritate & sanctitate:
Nulla se aliena cogitatio interferat quā huius solemnitatis gaudia
perturbet. Oculi mei semper ad dominum per quem sum: uiuo:
& sapio: nec cessent lacrimis pedes eius rigare. Audiant & intel-
ligant aures quid sit in nobis: quod ei displiceat: uel quod ei pla-
ceat: quod damnet: uel quod approbet. Delectetur odoratus illo suauis-
simo odore dulcedinis eius: odor eius: odor uitę eterne: odor

totius suauitatis & iocunditatis. Repleat os meum laude: ut can-
tem gloriā tuā altissime dñe: Sit meditatio cordis mei ī cōspectu
tuo temp: ut te possim uidere p fidē & cōtemplationē: donec me
rear uidere facie ad faciē. Clementissime pater nihil ī nobis cesser
a laude tua: Benedic aīa mea dño & oīa q̄ intra me sunt nomini
sancto eius: Benedic & dic: Gloria .laus. & honor: sit tibi: sit rex
christe redemptor.

Hic p̄batur anima eē deo similis & ideo magis illi obligata. c. lx

Anima mea si uis amari a deo reforma in te imaginem
suā & amabit te. repara in te similitudinē suā & deside-
rabit te. Consilio nāq; sancte trinitatis ad imaginē &
similitudinē suā creauit te creator tu? qđ nulli ex crea-
turis donauit ut tanto eum ardentius diligeres: quāto mirabili?
ab eo te conditam itelligeres. Considera ergo nobilitatē tuā: qm̄
sicut deus ubiq; ē totus: omnia uiuificans oīa mouens & guber-
nans: ita tu in corpore tuo ubiq; tota es secundū modum tuum:
illud uiuificans mouens & gubernans. Et sicut deus est: uiuit: &
sapit. ita tu secundum modū tuum es uiuis & sapis. Et sicut ī deo
tres sunt p̄sone: pater: filius: & spiritus sanctus: sic tu habes tres
uires. s. intellectum: memoriam: & uolūtātē. Et sicut ex patre ge-
neratur filius: & ex utroq; procedit spiritus sanctus: ita ex intelle-
ctu generatur uoluntas: & ex his ambob? p̄cedit memoria. Et si-
cut deus ē pater: & deus ē filius & deus ē spiritus sanctus: nō tamē
tres dii: sed unus ē deus: & tres p̄sone: ita aīa est intellectus: anima
uolūtās: anima memoria: nō tamen tres anime: sed una aīa & tres
uires. Ex quibus anime uiribus quasi excellentioribus iubemur
deū diligere ut diligamus cū tota anima: tota mente toto intelle-
ctu: tota uoluntate & tota memoria: hoc ē toto affectu: sine de-
fectu cū discretionis ituitu: nec solus sufficiat de deo intellectus ad
beatitudinem nisi sit ī amore eius uolūtās: imo hec duo non suffi-
ciunt nisi memoria addatur qđ semper in mente intelligentis &
uolentis maneat deus: ut sicut nullum potest esse momētum quo
homo non utatur uel fruatur dei bonitate & misericordia: ita
nullum sit momētum quo eū presentē non habeat in memoria.

Intelle
mē
Solam

Hic probatur anima esse tante dignitatis ut habilis & idonea
sit esse pater & mater christi. C. LXXI.

Intellige dignitatem tuam nobilis creatura: quoniam non so-
lum insignita es dei imagine: uerum etiam decorata simili-
tudine. Sicut enim creator tuus qui te ad similitudinem
suam creauit: est caritas: bonus: & iustus: suauis: & mitis:
patiens: & misericors & cetera insignia quae de eo leguntur
ita tu creata es ut caritatem haberes & esses munda & sancta pul-
chra & decora & humilis: quatenus uirtutes: quanto plus in te ha-
bebis tanto propinquior deo eris: & maiorem tui conditoris geres
similitudinem. **Q**uid maius his tibi facere potuit: quam ut ad simi-
litudinem suam te cederet factor tuus: & eisdem uirtutum uestimen-
tis te ornaret quibus ipse ornatus est: Attende igitur diligenter proprie
conditionis tue excellentiam & uenerande sancte trinitatis imaginem
in teipso cognosce: honoremque similitudinis diuine ad quam creata
es habere stude: nobilitate morum: exercitio uirtutum: dignitate premio-
rum: ut quando apparebit qualis sit tunc similis ei apparere possis: Si-
milis enim simile querit & qualem te paraueris deo: talis necesse est
appareat tibi deus. Si ergo naturalem pulchritudinem tuam in te
preparaueris concupiscet rex decorem tuum: quoniam ipse est deus tuus:
ipse amicus & sponsus: frater & filius: Ipse enim dixit. Quicum-
que fecerit uoluntatem patris mei qui in celis est: ipse meus frater & so-
ror & mater est. Audi quomodo uirtus & sapientia patris: filius est
patris: uerbum patris: uoluntas est patris. Voluntas hominis nihil
aliud est quam quedam proles mentis. Si igitur eadem est uoluntas tua & uo-
luntas patris: idem est filius tuus & filius patris: Veritas: sapientia:
uoluntas corde concipitur: & ex corde generatur. Si igitur idem uis
& idem sapis quod pater: tu eundem filium habes quem & pater. In te est
utrum sis pater an mater: an potius utrumque: utrumque autem es & pater &
mater: non tuo merito: sed dei dono. Potes eum namque gignere
in corde tuo: & in corde alieno. Potes eum concipere a corde
tuo & ore alieno. Intellectu gignitur: consensu concipitur affectu
nascitur: effectu nutritur. Quando ueritatem intelligis uel alium intelligen-
te facis: christum gignis nosti uoluntatem christi: consenti ei: &
concepisti. Quando gignis es pater: quando concipis es mater.
Amando parturis: & nutritis: sic sic in potestate cuiusque relin-

quitur. Virū nā tante prolis mater efficiat. Maledicta ergo steri-
lis que non parit: que talem filiū p. uoto habere potuit. Similiter
maledictus qui non gignit. Nisi quia nō eque ī nostra potestate
cōsistit ueritatem intelligere: & ueritati cōsentire. Non enim ueri-
tatem semp intelligo cū uolo. Intellectu autē semper consentio si
uoluerō. Velle tamē non possum nisi gratia dei fuerit mecū. Nul-
la est enim humana industria sine dei gratia: Ex quo primus ho-
mo peccauit: nature bonum perdidimus: p̄ter & arbitrii uigorē:
sed nō electōnē ne nō esset nostrum: ut emendaremus peccatū. In
nobis nāq; māet ad querendā salutē arbitrii uolūtas. i. rationalis
uolūtas. sed admonēte prius deo. & ī unitate ad salutē ē ut uel
eligamus uel sequamur: Potestatis nostre ē diuīe spirationi acce-
scere: & que ad salutē nostram p̄tinet eligere & sequi: Diuini uero
muneris est ut possimus adipisci q̄ sequēdo cupim⁹ cōsequi: No-
stre potātis est & ignauie ut labamur: Felix hō q̄ sic ambulat sa-
piēter: ne cadat: aut si ceciderit: ut statim resurgat: Felicior uero ē:
q̄ nunq; cecidit. Felicissimus autem est qui iam cum deo regnat.

Hic ostenditur anima sancta semper ad recipiendum in se
deum esse parata. C. Lxxij.

Felix hō est cui p̄sto ē cū uoluerit habere deū. O q̄ta
ē dignitas hoīs. filiū h̄re deū: & quāta est humilitas
oīpotētis habere hoīem patrē: & quāta est nobilitas
aīe christum iesum habere sp̄sū: Sancta ergo aīa &
ueri sponsi amica ad dilecti sui aduentū sūmo cū desi-
derio semp debet inhiare: & parata atq; expedita esse: ut pulsantē
amicū absq; ulla dilationis iniuria possit suscipere: & uocanti cū
oī alacritate occurrere: ne subito & ī opiate adueniēs: minus pm-
ptā & min⁹ ornata iuēiat: uel diu exclusus diuturne p̄stolatōis ul-
lā molestiā sustineat: Aliud autē ē cum ip̄o intrare: atq; aliud ē
ad ip̄m exire. Ibi anima ad seip̄am reuertitur & cum dilecto suo
usq; ad intima cordis sui penetralia īgrediē: Hic extra semetipsā
ducitur & ad sublimia contemplāda subleuatur: Quid namq; est
eius introire: nisi te totā ī semetipsam colligere: Quid uero ē eius
exire: nisi seip̄am extra semetipsam totam extendere: Nihil itaq;
aliud est animam cum dilecto suo in cubiculum īgredi & solam

Felix
cior
firmo

Ames
etū
iust
redem

cū solo morari dulcedineq; eius p̄frui: nisi exteriorū omniū obli-
uisci: & ī eius dilectiōe sūme & ītime delectari. Se solā cū dilecto
uidet: quādo exteriorū omniū oblita: & p̄pria cōsideratione ī di-
lecti sui dilectiōe desiderii suū purgat: & ī his q̄ ex ītimis suis
cōsiderat animū suū ī huiusmōi affectū īflāmat: & tā ex bonorū
q̄ ex malorū suorum cōsideratione ī gratiarū actione assurgit:
& hinc q̄ indulta uenia ītime deuotionis uictimas p̄soluit: ut
q̄ ī intimū dilectus p̄ducit & in optimo collocat quādo ex inti-
mo affectu sup̄ oīa diligit. Cogita quid sit quod ī uita tua ardē-
tius dilexisti: anxius cōcupisti quod te iocundius afficiebat: cete-
risq; omnibus profundius delectabat. Cōsidera ergo si eādē affe-
ctiōis uolentiā delectationisq; abūdantiā sentis: quando ī sūmi
dilectoris desiderii inardescis: quādo ī eius dilectiōe requiescis:
Cui dubiū sit quod intimū illū affectiōis tuę sinū necdū teneat.
Si ītime dilectiōis aculeus aīam tuā minus penetrat: tepid⁹ exa-
gitat quā ī alienis affectiōibus aliquādo penetrare: uel exagitare
solebat. Sed si tātā prorsus uel forte ualidiore dilectiōis uolentiā
ī intimis tuis circa diuina p̄spexeris quā alias nūq; expertus
fueris: uide ad huc si forte aliud aliquid sit ī quo delectari uel cō-
solari possis. Certe quādiu possumus ex aliena qualicūq; re cōso-
lationē uel iocūditatē cōcipere nōdū audeo dicere dilectū nostrū
ītimū: ardentissimū amoris sinū tenere. Satage ergo: festina trahere
eū adhuc o beata anima: Quis enim neget illud intimū ad cor-
dis humani penetrale: tales recessus habere: seu etiā obtinere pos-
se in quibus summi & singularis amoris uolentiā cum aliquid
p̄ affectum infixit: aliena omnino delectatione auelli non pos-
sit: Certe si alienam aliquam consolationem queris uel recipis de
um tuum quanuis fortasse summe: nondum singulariter diligis
Nondum ergo in intimum perducatur. nondum in intimo col-
locatur. Si ergo non satagis introducere eum ad intima tua: quo-
modo te credam uelle uel posse sequi eum ad sublimia sua. Cer-
tum ergo signum tibi sit anima quecūq; es: quod dilectum tu-
um minus diligis uel ab illo minus diligeris: si ad theoricos il-
los excessus: nondum uocaris uel uocantem sequi nondum mer-
ueris. Quomodo enim perfecte diligis uel diligeris si in summo
rum desiderio ad superna non raperis: & ad theoricos illos or-
natus mētis alienatione non transis: Vis nosse quia sublimitas

1057
impres-
sū scilicet
unitate
redente

diuinarum reuelationum sit manifestum diuine dilectionis iudicium. Jam non dicam inquit uos seruos sed amicos: ga omnia que audiui a patre meo: nota feci uobis. Satage ergo deum tuum intime & intime & summe diligere & omni hora in diuine contemplationis gaudiu sumo cum desiderio anhelare. Collige teipam ad te metipam tota: & in solo diuinitatis desiderio requiesce.

Q^m Anima precipitur erigere se ad sublimia contemplanda. c. lxxiii

Ebet namque anima perfecta: & assidue summorum contemplationi dedita omni hora peregrinationis sue terminum & ergastuli huius egressu cum summo desiderio expectare: & ad illud diuine contemplationis spectaculum quod in futura uita speramus animu suu componere suspendere & in eiusmodi spectatione uehementi desiderio anhelare: ut quod intus uidet per speculum in enigmate: mereat uideri facie ad faciem. Necessarium est itaque ad cor altum ascendere & mentis excessu per dominicam reuelationem addiscere quod sit illud ad quod studere uel spectare oporteat: & ad qualem sublimitatem habeat animu suu componere: & assuescere. Nam si semel ad illam luciferam angelice sublimitatis gloriam admissus fuerit & ad illud diuinorum luminu spectaculum intrare meruerit. quibus intimis desideriis: quibus profundis suspiriis: quibus inenarrabilibus gemitibus eum qui eiusmodi est: putamus insistere: quibus assidua recordatione: quam iocunda admiratione: inspectam claritatem credimus eum retractare: mentesque reuoluere. Illam desiderando: illam suspirando: illam contemplando: donec tandem aliquando in eandem imaginem transformetur a claritate in claritatem: tanquam a domini spiritu. Verum tamen cum ab illo sublimitatis statu ad nosmetipsos redimus: illa que prius supra nosmetipsos uidimus in ea ueritate uel claritate qua prius prospeximus ad nostram memoriam omnino reuocare non possumus. Et quanuis inde aliquid in memoria teneamus: & quasi per medium uelum: & uelut in medio nebulę uideamus: nec modum quidem uidendi: nec qualitatem uisionis comprehendere uel recordari sufficiamus & mirum in modum reminiscimus: non reminiscimur & non reminiscimus: dum uidentes non peruidemus: & aspicientes non perspiciamus: & uidentes non penetramus: donec iterum meditatione assurgamus in contemplatio

niem: cōtemplatione ī admirationem: admiratione ī mētis eleuatō
nem. Per ueritatis cōtemplationē erudiē homo ad iusticiam: cō
sumat ad gloriam. Gratia cōtemplationis. cor ab oī mūdāo amo
re non solum emundat sed sanctificat: & aīum ad celestium amo
rē īflammat. Qui diuina īspiratione & reuelatione ad cōtempla
tionis gratiam pmouet quāsdā arras future illius plenitudinis.
accipit: Vbi sempiternę cōtemplationi īherebit: Qui uero cōtē
plationi ueritatis uult uacare necesse ē ut discat requiescere nō so
lum ab operibus malis: sed etiā a cogitatiōibus superuacuis: mul
ti si quidem & si sciāt uacare corpore: minime tamē ualēt uacare
corde nescientes facere sabbatū ex sabbato: & ideo nō ualēt īpleī
quod dicitur ī psalmo. Vacate & uidete quoniam ego sum deus:
Vacantes si quidem corpore. sed uagantes ubiq; corde nequaquā
merentur uidere quō; dulcis est dominus. & quō; bonus israel deus iis
quō; recto sunt corde: Inde est quōd hostes deridēt sabbata eorū. i. īpā
sue uacationis ocia. in cogitationes inutiles protrahunt & per de
uia quęquā uago īcessu sine respectu peruētionis passim huc & il
luc uaganē: Animus eorum in diuersa rapiē & nūc ī hanc partē
nunc in illā discurrendo mira agilitate in contraria agiē. Sic sic
quō; diu sub egenis huius mundi elementis uiuimus desideria no
stra ultra gaudia nec extendimus: quia ī fine plura sunt quā concu
piscimus quō; quę in hac uita apprehendere possumus: Beata autē
illa supnorū spirituum multitudo desideria sua ultra gaudiorū
suorū nō extendit plenitudinem: quę felicitatis sue īfinitatē uel ī
mensitatē cōprehēdere omnino nō sufficit: Est autem illorū gau
diū non solum de cōtemplatione creatoris: sed etiam in contem
plandis eius creaturis. Dum enim deum in omnibus suis operi
bus mirabilem inueniunt quid mirum si ubiq; mirando uenerā
tur uenerādo mirantē magnalia eius quem diligunt. Inueniunt
itaquē non solū in creaturis ī corporeis sed et ī creaturis corporeis
unde mirantur. unde creatorem eorum digne uenerantur: Hęc
omnia iugiter mirant & cōtemplantur: Contemplantes miran
tur mirantes letantur: letantur de diuina cōtemplatione:
Congratulantur de mutua uisione: mirantur in rerum cor
poralium speculatione: Discamus & nos cōtemplantes
mirari & mirantes cōtemplari quomodo illius superne

beatitudinis ciues omnia que sub ipsis sunt indefinenter aspiciunt:
omniumque que ab alto uident rationem & ordinem comprehen-
dunt quomodo de mutua societate insolubilique claritate in infini-
tum gaudeant: quomodo in illam diuine claritatis uisionem isa-
riabiliter inardescant. Nihil est iocundius: nihil utilius gratia con-
templationis: Quanto amplius in celestium contemplatione de-
lectaris & delectando admiraris tanto libentius imoraris: tato di-
ligentius: perscrutaris: profundiusque illuminaris semp̄ in illis inue-
nies quid mireris & unde delecteris: Nusquam est copiosior materia
admirandi & nusquam utilior causa delectandi: In his ergo semper
fit tua admiratio & delectatio: nec necesse erit alia pro aliis que-
rere & per uanam huc illucque cogitationum euagationem discur-
rere. Deum namque cognoscere plenitudo est scientie. Plenitudo
autem huius scientie plenitudo est glorie. Consumatio gratie pe-
petuitas uite. Ad huius uero scientie plenitudinem: opus est po-
tius intima compunctione: quam profunda inuestigatione: suspiriis
quam argumentis: crebris lamentationibus quam copiosis argumen-
tationibus: lacrimis quam sententiis: oratione quam lectione: gratia lacri-
marum quam scientia litterarum: celestium potius contemplatione
quam terrestrium occupatione.

Deuotissimi doctoris Sancti. Bernardi abbatis clareuallis li-
belli de conscientia: uel de interiori homine.

Explicit.

Finis.

*Ray
du 5.*
*no ve
sa: 6
mf.*
*genez
re: 6*

Gratioso & felici militi. D. Raymōdo castri ambrosii: Bernardus ī seniū deductus salutē. Doceri petis a nobis de cura & mō rei familiaris utilius gubernāde: & q̄liter patrefamilias debeat se habere. Ad q̄d tibi sic respondemus. Quod licet omnīū rerū mūdānarū status & exitus negociorū sub fortuna laborēt: nō tamen hoc timore uiuendi est regula omittenda. Audi ergo & attende q̄d si in domo tua sūptus & redditus sūt eq̄les Casus īopinatus poterit destruere statū eius. Status homīs negligētis dom⁹ ē ruinosā. Quid ē negligētia gubernātis domū: ignis ualidus ī domo accēsus. Discute diligēter eorū diligētia & p̄positū q̄ tua administrāt. Labēti. n. nōdū lapsō facultatibus: min⁹ ue recūdie est abstinere q̄ cadat. Sepius reuiderē q̄ tua sūt & quomō sint magna puidētia ē. Cogita de cibo & potu aīaliū tuorū. Nā esuriūt & nō petūt. Nuptie sūptuose dānū sine honore cōferunt. Sūptus p̄ militia honorabilis ē. Sūptus p̄ iuuādo amicos rōnabilis ē. Sūptus p̄ iuuādo p̄digos p̄ditus ē. Familiam grosso cibo nō dilicato nutrias: Qui gulosus effectus ē: uix aliter quā morte mores mutabit. Gulositas uilis & negligētis hoīs putredo ē. Gulositas solliciti & diligētis hoīs solaciū ē. Diebus pascalibus abundāter n̄ tamē delicate pasce familiā. Fac gulā litigare cū bursa. & caue cui⁹ aduocatus existas: Si autē iter gulā & bursā iudex existas sepius sed nō semp p̄ bursa sentētia feras. Nā gula affectionibus p̄bat & sic testib⁹ nō iuratis Bursa euidenter p̄bat iā arca & cellario euacuatīs uel breuī t̄pre uacuādis. Tūc male iudicas. Tra gulā q̄n auaricia ligat bursā. Nūquā recte iter gulā & bursā auaricia iudicabit. Quid ē auaricia: sui homicidia. Quid ē auaricia: paup̄tatis timor: semp ī paup̄tate uiuēs. Recte uiuit auar⁹ ī se nō p̄dēs diuicias sed aliis resuādo. Melius ē. n. aliis resuare q̄ ī se p̄dere. Si blado abundas nō diligas carestia: quia diligēs carestia cupit eē pauperū homicida. Vēde bladū cū satis ualet: nō q̄n p̄ paup̄em emi nō pōt. Vicinis minori p̄cio uēde eēt inimicis. Nō semp gladio sed sepe fūcio uincit inimicus. Superbia cōtra uicinū bal

neū est expectans tonitrū cū sagitta. Habes inimicū queras tuum
oculū p tui costodia. Si hēs inimicū cōuersionē nō habeas cū
ignotis. Semp cogita quod inimic⁹ sagax cogitat inimici uias. De
bilitas inimici n̄ ē loco pacis sed tregua ad tps. Si te securas n̄ co
gita^r inimicū tuū q̄ tu cogitas piclo te expōis. De feminis tuis su
spectis qd agāt ignorātiā nō sniam queras. Postq̄ sciueris crimē
uxoris tue a nullo medico curaberis. Dolorē de mala uxore tunc
mitigabis q̄do audies de uxoribus aliēis. Cor nobile & altū nō
īgrit de opib⁹ mulierū. Malā uxorē potius risu quā baculo casti
gabis. Femīa senex & meretrix oēs diuicias annullabit: Femīa se
nex & meretrix si lex pmitteret uiua sepelienda esset. De uestibus.
Nota. q̄ uestis sumptuosa: probatio ē pauci sensus. Vestis nimis
apparēs cito uicinis tedium parit. Stude bonitate placē non ue
ste. Mulieris petito habētis uestes & uestes querētis nō īdicat fir
mitatē. De amicis: tene qd maior ē amic⁹ q̄ sua tribuit q̄ q̄ seipm
offert. de uerbis ē magna copia amicorū. Amicū nō reputes q̄ te
p̄sentē laudat. Si cōsulis amico nō q̄ras placere ei sed rōni. Dicas
ī cōsulēdo sic mihi uide^r: nō p̄cise sic agēdū ē. qm̄ facili⁹ de malo
exitu cōsiliū redargutio seq̄tur: q̄ de bono laus. Audiuit quod io
culatores te uisitant: Attende q̄ sequunt^r. Homo ipēdēs ioculato
ri cito uxorē habebit cui⁹ nomē erit paup̄tas. Sed q̄s erit huius
uxoris fili⁹: derisio. Placet tibi uerbū ioculatoris: finge te nō au
dire sed aliud cogitare: ridēs & gaudens de uerbis ioculatoris iā
pignus sibi dedit. Ioculatores improp̄erantes digni sunt suspen
dio. Quid est ioculator: mala improp̄ans: aīal hōicidiū secum
portans. Ioculatoris istrumēta deo nō placēt. Audi de famulis.
Famulū alti & elati cordis repelle ut futurū inimicū. Famulū tuis
moribus blandiētē repelle: Famulo & uicino te p̄sentē laudātib⁹
resistas: aliter cogitāt te decepisse. Famulū se de facili ueretūdantē
dilige ut filiū. Si uis edificare domū iducat te necessitas nō uolū
tas. Cupiditas edificādi edificādo n̄ tollit. Nīmia & inordinata
edificādi cupiditas parit cito & expectat edificiorū uenatōnem.
turris cōpleta & arca uacuata faciūt ualde sed rarchominē pru
dētē. Vis aliquādo uēdere: Caue cū uendere uolueris ne p̄tē he
reditatis uēdas. Nō uēdas potentiori sed potius minori p̄cio des
minori. Totū at̄ uēde plus offerenti. Melius ē grauē pati famem
quā patrimonii uēditōem: Sed melius ē p̄tem uēdere quā i se usu

† sit
lati

gens
u. suz
his subicere. Quid ē usura? Venenū patrimonii. Quid ē usura le
galis latro p̄dicens quod it̄edit. Nihil emas ī cōsortē potētioris
paruū cōsortē patiēter sustineas. ne tibi fortiorē societ. Quesiui
sti de usu uini: Qui ī diuersitate & abijdātia uini sobrius ē: ille ē
terren⁹ deus. Ebrietas nihil recte facit nisi cū ī lutū cadit. Sentis
uinū: fuge cōsortiū: Sētis uinū quare somnū antequā colloquiū:
Qui se ebrīū uerbis excusat ebrietatē suā apte accusat. Male sedet
in iuvene uina cognoscere: Fuge medicū scientia plenum & exer
cizio non probatum. Fuge medicum ebrium. Caue tibi a medi
co uolente in te expiri qualiter alios de simili morbo curauit. Ca
tulos ualde paruos: dimitte clericis & reginis. Canes custodes uti
les sunt: Canes ad uenandum plus cōstāt quā conferāt. Habes fi
lios dispensatores tuorū bonorū nō īstituas: Sed dices si aduerse
tur fortuna qd̄ prodest uiuēdi doctrina? Audi qd̄ de hoc uiderī
stultos omittētes cōtingētia: & tandē se excusantes sub fortuna.
Euenit aliquādo fortuna. Sed seruās doctrinam raro accusabit
fortunā. Raro. n. diligētiam cū īfortunio sociabis sed rarius a pi
gricia īfortunū separabis. Expectā piger sibi subueniri a deo q
ī mūdo isto uigilare p̄cepit. Tu ergo uigila & leuitatē expēdēdi
cū grauitate lucrādi cōpensā. Appropinquat senectus: cōsulo q
deo potius quā tuo filio te cōmittas. Disponis legata. cōsulo: q
primo seruatoribus quā sacerdotibus solui mādes. Diligentibus
p̄sonā tuā nō cōmittas animā tuā. Cōmitte animā tuā diligenti
bus animā suā. Disponde de rebus ante morbū. Sepe quis efficiē
īfirmitatis fuus. & seruus testari non pōt. liber ergo testaris ante
quā fuus efficiaris: Sufficiat tibi q̄ de te dictum ē. **De filiis audi**
Mortuo patre filii querūt diuisionē. Si nobiles sūt melior ē sepe
eorū p̄ mūdū dispersi q̄ hereditatis diuisio. Nā sepe ē grauis co
rū dissolutio: huiusmodi hereditatis diuisio. Si laboratores sunt
faciāt q̄ uolūt. Si mercatores sunt tutior est eorū diuisio quā cō
munionē unus īfortunū aliis īputeē. Mater uero forte remarita
ri querit: stulte agit. sed ut sua peccata deploret utinam ip̄a senex
accipiat iuuenē. Nam nō ipsam sed sua quesuit: qbus habitis bi
bet cum eo doloris calicē quem optauit ad quē eam pducant me
rita sua dānabilis senectutis.

Finis epistole.

Eiusdem Sancti Bernardi oratio diuina & deuotissimi quā fecit quando imago saluatoris solutis brachiis de cruce ample xata est eum.

Alue mundi salutare salue salue iesu care Cru
ci tue me aptare uellē uer̄ tu scis quare da mi
hi copiam. Ac si p̄sens sic accedo imo te p̄ntē
credo o quā nudum hic te cerno ecce tibi me
p̄sterno sis facilis adueniā. Clauos pedum pla
gas duras & tā graues īpressuras circūplector
cum affectu tuo pauens in aspectu tuorū me
mor uulnerū. Grates tāte caritati nos agam?
uulnerati o amator peccatorum reparator cō

fractorū o dulcis pater pauperum. Quicquid ē in me cōfractū dif
sipatum aut distractum dulcis iesu totum sana tu restaura: tu cō
plana tuo medicamine. Te ī tua cruce quero p̄ut queo corde me
ro me saluabis hic ut spero salua me & saluus ero in tuo lauans
sanguine. Plagas tuas rubicundas & fixuras tam profundas cor
di meo fac inscribi ut cōfigar totus ibi te modis amās omnibus.
Quisquis huc ad te accessit & hos pedes corde pressit eger: sanus
hinc abcessit hic relinquens qcquid gessit dans osculū uulnerib?
Coram cruce procūbentem hosq; pedes cōplectentē iesu christe
nō me spernas sed de cruce tua cernas compassiōis gratia. In hac
cruce stans directe uide me o mi dilecte totum te ad me conuerte
esto sanus dic aperte dimitto tibi omnia.

Oratio ad genua .

Alue salue rex s̄actorum spes uotiuā peccatorū in hoc
ligno tanq; reus pedēs uerus homo deus caducis nu
tans genib?. O quā pauper o q; nudus qualis es ī cru
ce ludus diuersorū iocus factus sponte tamē nō coa
ctus attritus mēbris omnibus Sanguis tuus abundā
ter fusus fuit incessanter totus locus ī cruore stans īmotus in do
lore precinctus uili tegmine O maiestas infinita o egestas inaudi
ta quis p̄ tāta caritate queret te ī ueritate dans sanguinē p̄ sangui
ne? Quid sū tibi respōsurus actu nullus : corde durus quid repen

*Sim diffinitioes A
Spes ē ita expectatio
re beatitudinis ueniens ex
gratia precedentib;*

dā amatori q̄ pro me elegit mori ne culpa morte morer: Amor
tuus amor fortis quem nō uincūt iura mortis o quā, pia me sub
cura tua foues impressura ne morsu mortis ultheret Ecce tuo pre
amore te cōplector cū rubore me coapro diligēter tu scis tamen
euidenter sed suffer & dissimula. Hoc q̄ ago te non greuet sed me
fanet & me lauet inquinatum & egrotum sanguis fluens hic per
totum ne supersit macula. In hac cruce te cruentum & distentum
& contemptum ut requiram me impele & hic imple meum uelle
facturus qđ desidero. Ut te querā mente pura sit hęc mea prima
cura nec est labor nec grauabor sed sanabor & mundabor cum
te complexus fuero .

Oratio ad manus.

Alue salue iesu bone fatigatus in agone qui p lignū
es distractus & ad lignum es compactus expansis
sanctis manibus. Manus sancte uos auete rosas nouis
adimplere hos ad ramos dure iuncte & crudeli ferro
puncte tot guttis decurrentibus. Ecce fluit circunqua
q̄ manu tua de utraq; sanguis tuus copiose rubicundus instar ro
se magne salutis precium: Manus clavis perforatas & cruore pur
puratas corde premo pre amore sitibundo bibens ore cruoris stil
licidium. O quam large te exponis proptus malis atq; bonis tra
his pigros: pios uocas & in tuis ulnis locas paratus gratis omi
bus. Ecce tibi me presento uulnerato cruentato semper egris mi
sereris de me ergo ne graueris qui presto es amantibus. In hac cru
ce sic extensus in te meos trahe sensus meum posse uelle scire cru
ce tue fac seruire te meis apta brachiis. In tam alta charitate tra
he me in ueritate propter crucem tuā almam trahe me ad crucis
palmam dans finem meis uitiis. Manus sancte uos complector
& gemēdo condelector grates ago plagis duris clavis sputis. gut
tis: puris do lacrimas cum osculis. In cruore tuo lotum me cōmē
do tibi totum tue sancte manus iste me defendant iesu christe in
extremis periculis.

Oratio ad latus .

Alue salue sume bonus ad parcendum nimis pronus
 membra tua macilenta quam acerbe sunt distincta in
 ramo crucis torrida. Salue latus saluatoris in quo la-
 tet mel dulcoris in quo patet uis amoris de quo scater
 fons cruoris qui corda lauat sordida. Ecce tibi appro-
 pinquo nec te iesu dereliquo uerecunda licet fronte tamen ueni ad
 te sponte scrutari tua uulnera. Salue mitis apertura de qua uenit
 uena pura porta patens & profunda super rosam rubicunda me-
 dela salutifera. Odor tuus super uinum uirus pellens serpentinu
 potius tuus fructus uite q̄ sititis huc uenite te dulce uulnus ape-
 ri. Plaga rubens aperire fac cor meum te sentire sine me in te tra-
 fire uellem totus introire pulsanti pande pauperi. Ore meo te co-
 tingo in te meum cor intingo te ardentem ad me stringo & ardenti
 corde lingo me totum in te traice. O quam dulcis sapor iste qui
 te gustat iesu christe tuo uictus a dulcore mori posset pre amore
 te unum amans unice. In hac fossa me reconde infer meum cor
 profunde ubi iacens calefcat & in pace requiescat ne prorsus quic-
 q̄ timeat. Hora mortis meus flatus irret iesu tuum latus hic ex-
 pirans in te uadat ne hunc leo ^{trux} iruat sed apud te pmaneat

Oratio ad pectus .

Alue salus mea deus iesu dulcis amor me' salue pectus
 reuerendum cum tremore contingendum amoris domi-
 cilium. Aue thronus trinitatis arca late charitatis fir-
 mamentum infirmitatis pax & pausa fatigatis humili-
 um triclinium.

Oratio ad cor .

Vmni regis cor aueto te saluto corde leto te complecti
 me delectat & hoc meum cor affectat ut ad te loquar to-
 leres Quo amore uincebaris quo dolore torquebaris cu
 te totum exhaurires ut te nobis impartires ut nos a mor-
 te tolleres. O mors illa qua amara qua imitris quam auara que p
 cellam introiuit in qua mundi uita uiuit te mordens cor dulcissi-
 mu. Propter mortem qua tulisti cu pro me tu defecisti cordis mei

cor dilectam totum in te fer affectum hoc ē qđ cupit plurimum.
Per medullam cordis mei peccatores atq; rei amor tuus transfera
tur nec a te iam deseratur quicunq; te cōplectitur. Dilatate apert
re tanquam rosa fragrans mire cordi meo te coniunge unge illud
& compunge qui amat te qui patitur. Quid nam agat nescit ue
re nec se ualet cohibere nullū modū dat amor multa morte uel
let mori amor quisquis uincitur. Vite uas tibi proclamo te dulci
corde semper amo ad cor meum inclinare ut se possit applicare
deuoto tibi pectore. Tuo uiuat in amore ne dormitet in torpore
ad te oret ad te ploret te adoret te honoret te fouens omni tēpo
re. Rosa cordis aperire tuus odor fragrat mire te dignare dilatate
fac ad te cor anhelare ut que tibi sit uicinum infer tuū ifra sinū ut
uix seipsum capiat. Hic repauset hic moretur ecce iam post te mo
uetur te ardentem uult sentire noli noli contraire debes ei consen
tire ut bene de te sentiat.

Oratio ad totum corpus

f Alue iesu reuerēde iferuoꝝ requirēde maiestātē hic attē
de accedētē me accēde p̄cordiali gratia. Salue cui? dul
cis uult? immutatus & icultus immutauit suū florē to
t? uersus ī pallorē quē celi tremat curia. Oīs rigor atq;
uigor hinc abscessit non admiror mors apparet in aspectu totus
pendens in defectu attritus egra macie Sic affectus sic despectus
propter me sic interfectus peccatori sic indigno cum amoris in
ter signo appare datus hodie. In hac tua passiōe me agnosce pa
stor bone cui? sūpsi mel ex ore haustu lactis cū dulcore p̄ oibus
deliciis. Nō me reū asperneris nec indignū dedigneris morte tibi
iā uicina caput tuū huc reclina ī meis pausa brachijs. Tuę sanctę
passioni. me gauderē iterponi ī hac cruce totus mori p̄sta crucis
amatori sub tua cruce moriar. Morti tuę tā amar grates ago iesu
care q̄ es presens pie deus fac que petit tuus reus ut absq; te nō fi
niar. Cū me mori ē necesse noli mihi tūc deesse ī horrēda mortis
hora ueni ueni absq; mora tuere me & libera. Cū me iubet emi
grare iesu bone tūc appare o amator cōplectende temetipm tunc
ostēde in cruce salutifera.

Finis Orationis Beati Bernardi abbatis: clareuallis

f iiii

rigor.

uigor. P. uigor

u. 5: 20ct

u. do sinceru

u. 5: fugiditas

u. 5: ielu.

Incipit tractatus Beati Bernardi de uite ordine & mo-
rum institutione .

Ortatur quidam timidam mentis mee imperi-
tiam quoniam sepe fraterna caritas: ut de uite
ordine. moriq; instructione breuiter loqui de-
beam. Sed quia tempus est. ubi ipso qui inspi-
rauit opitulante opus aggrediar. exordium
summere necessariū duxi: ab illa laudabili uir-
tute: que dicitur uerecondia. Que cum sit om-
nibus etatibus personis temporibus & locis
apta. tamen adolentes & iuueniles animos

maxime decet: **T**res uero uirtutes sunt que pueris & adolenti-
bus magis congruunt. **U**erecondia. **T**aciturnitas. & **O**bedientia.
Non autem dubium. si has studeant habere. quin possint domi-
no duce ad culmen perfectione; uirtutum ascendere. Morum enim
insignia. & ornamenta uirtutum in illis procul dubio cernimus
senibus qui ab ipso tyrocinio primeue etatis. usum ad perfectū
uirum disciplinis celestibus exercitati. per uiam domini fortiter
cōcurrerunt: Quorum scilicet sapientia tantū uiget & lucet: quā
tum senectus ipsa etate fit doctior. usu ericior. pcessu temporis
prudentior. Hic autem ueterum studiorum dulcissimos fructus
edit & alios reficit. Multi namq; senes diu uiuentes & nihil pro-
ficientes. quia nullas sibi inoportuno tempore diuicias congrega-
uerunt inopes omnium uirtutum. animos iuuenum reprobe ui-
te morbo ificiunt. Sicut enim per senem uiciosum & fatuum. ita
& per adolescentem inuerecondum & temerariū. religio sancta
destruitur. Post indoctos namq; malosq; prelatos. in sancta ec-
clesia nulla pestis ad nocendum infirmis ualentior inuenitur. De
niq; talium hominum genus. ista de quibus apostolus predixit
tempora prohdolor sine numero ferunt. quando omnia ferme
que bona sunt & sancta pessundari confundiq; uidemus.
Et quoniam senes in melius mutari ab illa insolita uiciorum

*Uerecondia
Tractatus
obi d*

*Tyrocinio
i. i. i. i. i. i.
Tyrocinio
rudimta
militar
uitates*

Apostolus

consuetudine difficilimum est : debemus adolescentibus ma-
num porrigere . qui si dare uolunt operam omni depulso
tempore possunt utiq; per gratiam christi uitam corrigere .
moresq; componere actusq; suos in omnibus meliorare . Id
circo diu est q̄ desiderauī propter iuniorum salutem . eo-
rum precipue cum quibus uiuo . ex opusculis patrum pau-
ca quedam deflorando colligere . que tenere etati eorum ui-
deantur spiritualiter consulere . Est enim mihi fateor tristitia ma-
gna . & continuus dolor super cecitate cordis eorum . quia cum
didicerint in scola christi . qualiter debeant & uicia propulsare .
& sanctis uirtutibus insudare : Heu rebellionis spiritu armati .
tam precipiti impetu per abrupta uiciorum currunt ad mortem .
ut eos auriga presidens nullo freno discipline ualeat cohibere .
Deberent utiq; in domo dei ad cultum diuini honoris super
omnem ornatum tanquam uasa aurea refugere . Cur autem qui
ab ipsis primis infancie annis educati sunt tanta cura tantog; la-
bore indigent nisi ut fortes in bello facti contra mundum &
eius concupiscentiam . contra carnem & eius desideria . contra
dyabolum & eius multiplicia temptamenta uiriliter pugnent ?
Sed q̄ ammirandum est & tolerandum . plus eis quoniam cete-
ris grauis & austera uidetur discipline regula . Quare hic : nisi
quia secularem magis diligunt uitam . Certe uel nullus uel rarus
inter eos inuenit . qui libenter sequatur patris institutū . & maio-
rū uitam diligit . aut quia labor eum deterret . aut quia in lubri-
ca etate difficilior est abstinentia : aut quia alacri adolescentie ui-
detur uita obscurior . & ideo ad ea conuertuntur studia que pla-
cibiliora arbitrantur . presentia quippe plures q̄ futura preferūt .
sed meminisse debent . quia non presentibus sed futuris militant .
Vnde quo prestantior causa . eo debet cura esse attentior . Infe-
lix qui legem uite & discipline abicit . & maiorum gubernari ma-
gisterio refugit . Ipse uero non secundum deum . sed secundum se
uiuit . qui si poterit . est cum quibus uult . p̄git quo uult . māducat
& bibit q̄n̄ & q̄d uult & quantū uult . ridet aut iocat̄ inter quos
& ubi & q̄n̄ uult : Postremo quicquid auribus suaue ē . quicquid
tactui blandum quicquid oculis delectabile quicquid ceteris sen-

sibus carnis sue iocundum exercet ac sequitur. Ille uero qui se-
cundum deum uiuit. non q̄ eum carnaliter delectat. sed q̄ spiri-
tualiter edificat facit: & quicquid cupit aut agit. non uult ex sua.
sed ex dei uoluntate maiorumq; suorum iussione procedere. Ne-
mo tamen positus in adolescentie uel intemperantie lūbrico. de
sui conuersatione desperet. Oleaster enim oliue insertus. amissa
amaritudine efficitur fructuosus. Si ergo agricultura conuertit
stirpium qualitatem. nonne studia doctrine & discipline assidui-
tas mitigare possunt quelibet egritudines passionum? Sed ne
puerilis uita uariis lapsibus uicietur. oportet teneros animos pre-
fatis diligenter mancipare uirtutibus. quatenus bona consuetu-
do. cum etate accrescat simul. Ut igitur clarius pateat quanta
& qualis uirtus sit uerecondia. prius Ambrosii magna ex parte
ponamus sensus & uerba. ne si forte me paruipenderint homi-
tionem. magnum Ambrosium immo i Ambrosio christum deū
audeant spernere. Sic enim ille ait. instruendorum morum magi-
ster. Est autem bonorum adolescentum. timorē dei deferre p̄ib?
honorem habere senioribus. castitatem tueri. non aspernari hu-
militatem. diligere clementiam ac uerecondiam. que ornamenta
sunt minori etati. Ut enim in senibus grauitas. in iuuenibus ala-
critas. ita in pueris adolescentibus uerecondia uelut quadam do-
te commendatur nature. Quam pulchra uirtus uerecondia &
suauis gratia. que non solum in factis. sed etiam in ipsis specta-
tur sermonibus. ne modum progrediatis loquendo. ne quid inde-
corum sermo resonet tuus. Speculum enim mentis. plerumq; in
uerbis refulget. Ipsum sonum uocis librat modestia. ne cuiusdam
offendat aurem uox fortior. Deniq; in ipso canendi graue prima
disciplina uerecondia est. immo etiam in omni usu loquendi. ut
sensum quis aut psallere aut canere. aut postremo loqui incipiat.
ut uereconda principia comendent processum. Est enim in ocu-
lis uerecondia qua prohibetur boni adolescentis pudica anima
intueri & aloqui feminas. non ut excretur sexum. sed ut fugiat
uicium. Plurimum autem proficit ad tuitionem castitatis. custo-
dia oculorum. Multi uero perierunt propter speciem carnis. Vn-
de dominus dicit. Qui uiderit mulierem ad cōcupiscendum eam
iam meatus est eam in corde suo. Bone indolis adolescentes

lūbrico
lūbrico
dict) q̄
zuc) q̄
p̄ q̄
lūbrico
ta
cōdi-
x lūbrico

dict)

in monasterio uiuentes. ita se omni studio conseruent. ubi adole-
scantiam suam nulla libidinis sorde commaculent. ubi ad altare
christi quasi de thalamo uirgo procedant. Quorum tanta animi
debet mundicia esse. ut prentiua uerecondia ne sermonem quidē
audire uel uelint eloqui impudicum. Et ne incentiis naturali-
bus superentur necesse est ut lasciuens caro eorum crebris fran-
gantur ieiuniis. Melius eos stomachum dolere: q̄; mentem. Bea-
tus plane adolescens qui castus perseuerat corpore & mente. Huic
procul dubio caro & sanguis redemptoris nostri efficitur sal⁹ &
uita. Sunt & qui propter humanam confusionem sine respectu
diuini timoris pleni sordibus audacter se ingerunt tantis miste-
riis. Homo uidet in facie. deus autem in corde. Sed illi plus me-
tuunt homines q̄; deum. O ceca temeritas. & o dei mira patien-
tia. Nunquid enim tantum peccauerunt. uel quos ignis consum-
psit. uel quos terra absorbit? Nunquid tale scel⁹ filiorum aaron
alienum ignem offerentium quale est istorum. qui tam terribilia
sacramenta sumunt sibi ad mortem? Et enim sic uiuendum est ut
panem illum consubstantialem semper accipere ualeamus. quia
ue ei qui se fecerit alienum ab eo. & multum ue illi qui spurcus &
immundus accesserit. Utrobique grande periculum. Idem magna
necessitas instat. ne indigni inueniamur. Quapropter tenenda
est in omnibus uerecondia pudicitie comes cuius societate casti-
tas ipsa tutior est. Bonus enim regende castitatis pudor ē comes.
Qui si repellat prima pericula pudicitiam temerari non sinit. Et
enim in uerecondis oculis & lasciuis sermonibus libidinosus ani-
mus deprehenditur. & per exteriorē hominem interioris ho-
minis uita monstratur. Multa & dura corporis bella sustinet ado-
lescentia. & calore sanguinis inflamata. ubi euadere possit. om-
ni indiget custodia. Quanto plura sunt que impugnant pudici-
tiam. tanto maiora sunt premia. Sed ubi maior est labor. ibi
amplior est & merces. Amatores autem uerecondie. sumant
exemplum de matre domini. que quanuis esset mitissima. ta-
men preuerecondia salutantem se angelum non resalutauit.
In ipsa uero oratione nostra multum uerecondia placet. mul-
tum conciliat gratie apud dominum nostrum. Nonne hic preu-
lit publicanum. & comendauit eum. qui nec oculos suos

effecti. quibus non est intellectus? Si. n. cain qui nudatum patre
uidens risit. in filio maledictus esset. qua isti maledictione feriuntur
qui des derio peccandi suam aliorumq; turpitudinem deteger
non erubescunt? Utinam uideret. quantis flagitiis talibus deum
offendunt. Sunt & qui pulchros homines. despectis deformibus
amant & laudant. suscipiunt & honorant. illi autem qui sanos
habent oculos. solam anime pulchritudinem i homine diligunt
& reuerentur. Qualis est ista pulcritudo? quam leuis febricula
perdit. & rugosa senectus ita totam dissoluit. ubi nec fuisse pute
tur. Et tamen sunt qui habentes hanc extolluntur. & cum sint
uacui uirtutibus. pro hac sola se gloriosos arbitrantur. Nos cer
te in pulcritudine locum uirtutis non ponimus. gratiam tamen
non excludimus. quia uerecundia & uultus ipsos solet pudore ef
fundere. gratioresq; reddere. Ut enim artifex in materia commo
diore melius operari solet. sic uerecundia in ipso quoq; corporis
decore plus eminet ita tamen ut etiam ipse non sit affectatus cor
poris decor. sed naturalis: simplex. neglectus magis quoniam ex
petitus. non preciosis & albetibus adiutus uestimentis. sed com
munibus. ut honestati uel necessitati nil desit. nil accedat nitō
ri. Vox ipsa non remissam. non fractā. nihil femineum sonans
qualem multi grauitatis speciem simulare consueuerunt. sed
formam quandam & regulam ac succum uirilem reseruans. Hoc
est enim pulcritudinem uiuendi tenere. conuenientia cuiq; sexui.
& persone reddere. Hic ordo gestorum optimus hic ornatus ad
omnem actionem accomodus. Sed ubi molliculum & in fra
ctum uocis sonum. aut gestum corporis non probo. ita ut ne
q; agrestem neq; rusticam naturam imitemur. Cuius discipline
formula effigies honestatis est. Immitetur ergo pius adolescens
uestigia ysaac & yoseph sit uerecondus. castus. & simplex & so
brius humilis obediens patiens & remissor iniurie faciat ut da
niel & tres pueri. Studeat sapientie & non det se illecebris gula.
Pinguis uenter ginit tenuem sensum fugiat ebrietatem tanquam

flagitiu
flagitiu
q
mita
itas
zupend
m
s
no q
n
noret

molliculu

ysaac
yoseph
daniel
tres pueri

philos
ph.
et
tu
git
n. cu
5. ad
endit
2. m
fr
et
ore

uenenum: Si religiosus uult esse nunquam uinum redoleat. ne au-
diat illud philosophi hoc non est osculum porrigere sed uinum
propinare. Amet sanctarum scripturarum scientiam. ne mens
eius uel uanis uel lasciuis cogitationibus pateat. Beatus qui di-
uinas scripturas legens uerba uertit in opera. Sit abstinentis ira-
rum & fugitans litium ut bonis pollere uirtutibus uel moribus
hoc iudicio probetur. Sicque se exhibeat ut seniores inter quos ha-
bitat dum ammirantur uitam non sinantur despiciere etatem. Sit
inter fratres & coequales suos primus in opere extremus in or-
dine & ita siugulis uirtutibus insistat ut nulli eorum secundus
inueniatur. Delectat me adhuc in partibus demorari uerecon-
die quia ad eos loquor qui aut bona eius ex semetipsis recogno-
scunt aut damna nesciunt.

ezgden

Rdo quidam uite tenendus est. ut a uerecon-
dia prima quedam fundamenta ducantur.
que socia ac familiaris est mentis placiditati.
Proteruiam fugiens. ab omni aliena luxu.
Sobrietate diligit. honestatem fouet. deco-
rum illud exquirat. Sequatur conuersatio
nis electio. ut adiungantur probatissimis
quibusque senioribus. Nam ut equalium
usus dulcior. ita senum dulcior est qui magisterio quodam
& ductu uite collorat mores adolescentium. & uelut muri-
ce probitatis inficit. Nempe si hi qui sunt ignari locorum cum
solertibus uisitarum iter audiri gestiunt quanto magis adolescen-
tes cum senibus debent nouum iter sibi aggredi quo minus er-
rare possint & a uero trinitate uirtutis deflectere. Nihil
enim pulcrius quam eos & magros h're & testes. Pulchra itaque copu-
la seniorum atque adolescentium alii testimonio alii solatio sunt alii de-
lectationi. Legitur quod barnabas marcum assumpsit paulus si

ac.
ep.
en. ab.
u. d.
pu.

lam & thimotheū .& tytū .ut seniores cōsilio p̄ualerent iuniores
ministerio. Patet nāq; qđ nulla ars discitur absq; maḡo. Si. n. aia
lia & fere aues. & apes duces hñt & principes suos sequuntur q̄to
magis hoīes sine rectore & ductore eē non possunt? Inde cauē
dū ē ne adolescētiores & puuli sine duce īgrediantur uia qm̄ nū
q̄ īgressi sūt & ī partē alteram declinantes. errores patiant. si uel
plus uel minus ambulant. q̄ necesse est. aut currētes lassētur aut
morā faciētes. obdormiant. Plerūq; ēt uirtutibus pares. dispares
etatibus sui delectatur copula. sicut delectabātur petrus & iohā
nes. Nam adolescētē legim⁹ iohānē. quāuis nullis seniorū ī uir
tute fuerit secūdus. Erat. n. ī eo senect⁹ uenerabilis morū. & cana
prudētia uirtutū oīum. Magnū. n. hui⁹ uite solaciū ē . ut habeas
cui pectus tuū apias. cū quo archana p̄ticipes cui cō mittas secre
ta cordis tui. ut ames & sequaris eū. q tibi paterna pietate in tristi
bus cōpatiaē. in p̄secutionibus adhortetur. & in p̄speris congra
tuletur. felix talis societas. talisq; amicitia qua nihil est in reb⁹ hu
manis pulchri⁹. Teneamus igiē uerecūdiā ul' eā que ad totius uite
ornatū nos attollit modestia. Magna. n. modestia īdiuidua uere
cōdia socia. que cū sit ēt sui iuris remissior nihil sibi usurpans. ni
hil ibi uindicās. & quodāmō īter res suas cōtractior. diues ē apđ
deū. Verecūdia modestia & modesta uerecūdia: que nulli insidias
machinaē. lesa nō irascit: & cūctos simpliciter respiciens. de nul
lo sinistrū aliquid suscipaē. Hanc teneamus primū. hāc diligam⁹
& ubi eā semp hēre possimus. fugiēda: nobis familiaritas & con
fabulatio eorū. q turpiter & indisciplinate uiūt. Taliū īfinitus ē
numerus. Habet. n. suos scopulos uerecūdia. nō quos ip̄a īuehit.
sed hos qđ sepe īcurrit si in īpantium īcidamus cōsortia. q sub
spē iocūditatis uenenū īfundunt bonis. Hii si assidui sūt maxie
ī cōuiuio. ludo. risu. ac ioco. eneruāt grauitatē illā uerilē. & aīos
pueriles corrūpunt. atq; suis malis assuefaciunt. Caueamus itaq;
nedū relaxār aīum uolumus. soluamus oēm armoniā quasi cōcē
tū quēdā bonorū operū. Vsus enī cito īflectit naturam. qm̄ mul
tos stultorū societas decipit. Quod nobis cū fabulis. risu. & ioco.
Nā licet īterdū honesta ioca & suauia sint. tñ ab eclexiastici aber
rant regula. quoniam que in scripturis factis nō repimus quēad
modum usurpare possimus? Cauēda sūt enim ēt oīa que īflecte
re possūt grauitatē p̄positi nostri nostreq; p̄fessionis. Ve uobis

Silla
Thyōth
Titus

petrus
Iohannes
adoles

machina

Concedit

q̄ ridetis. quia flebitis uos, dñs ait. Nos ridendi materiam inquirimus. ut hic ridentes illic fleamus. Ipsū namq; dñm fleuisse legimus. Nō solū p̄fufos. sed et omnes iocos arbitror declinandos: nisi forte plenum grauitatis & gr̄e sermonem esse non īdecorum est. Ingemiscendum est autem iugiter & postposita securitate lugendū. ne a deo deseramur propter superbiam & negligētias. & in potestate demonū reliquamur. Re uera quē domin⁹ derelinquit demones suscipiunt. & susceptum sue p̄ditionis participē faciunt. Terribilis ī cōsiliis super filios hominum deus. Operatur enim figulus ex eadem massa. aliud uas in honorem. aliud in cōtume-
liā Sūt uasa misericordie. sūt & uasa ire. Sunt nouissimi primi & primi nouissimi. Sunt multi uocati. pauci uero electi. Et iō un⁹ q̄ q; n̄m opetur salutē suā sicut ait apostol⁹. cū timore & tremore. Declinet a uanitate mūdi sp̄nat amorem. Amplectatur luctū & quietem. & sēctetur q̄tū potest uerecōdiā. trāquillamq; mansuetudinē. q̄ facit ut hō inter homines pacifice uiuat. ut ad oīa que inhonesta sūt erubescat. Laudāda autē uirtus uerecūdie. q̄a quorū oculos. aures linguā que possidet. nō sinet turpiter ludere. ac ride-
re. efficiens eos graues & mites. Ecōtra. gr̄de uiciū ē iuniorū īpu-
dētia que improbo ausu. & dissolutione sua. patres & fratres cō-
turbat. q̄a sicut scriptū ē: nec deū nec hoīes r̄uerē. sed letacū ma-
lesecerit. & exultat ī reb⁹ pessimis. facta ē & frons meretricis. q̄a
nō potest erubescere. Vñ lingua audax & frons inuerecunda qd loquat. qd ue gerat nōn curat. Cū enī boni & māsuerti adolescen-
tuli. tacēdo reuereātur maiores suos. Nemo solius taciturnitatis hanc laudē putet. q̄a silentium ipsum in quo est. reliquarum uir-
tutum ocium. maximus actus uerecūdie est. Deniq; si est aut īfan-
tie putatur. aut superbie probō datur. si uerecūdie laudi dicitur. Taceba in periculis susanna. & grauius uerecondie quoniam uitē damna putabat. Deo soli loquebatur. cui poterat casta uere-
cundia loqui. Fugit & pulcher ioseph. relicta ueste in manibus fornicarie. tacensq; celeriter egressus est. qui in congrua suę uere-
cūdie audiens non poterat diu stare. Moyses quoq; & yeremias quod poterant per gratiam. excusabant per uerecundiam. Tuti-
us enim est discere quam docere. tacere quam loqui. Quid enim post uerecondie boni iuniorum etas magis debeat discere quam tacere? Pitagoras quidem legem silentii suis dedit disci

pulis. ut tacentes p̄ quinquennium loqui discerent. & tu non uis
tacere. cui uirtus silentii propria est. Quid opus ē o adolescens.
ut properes periculum suscipere loquendo. cum tacere possis esse
tutior. Quam plures uidi loquēdo peccatum incidisse. uix quem
q̄ tacendo. Ideoq; tacere nosse qm̄ loqui difficilius ē. Scio plerosq;
q; loq. cū tacere nesciāt. Rarū ē tacerē quēq; . cū sibi loq nihil p̄sit.
Sapiēs ergo q̄ nouit tacerē. Alliga moneo f̄monē tuū ne luxuriet
ne lasciuat. & multiloquo peccata sibi colligat. Sit restrictior. &
ripis ipsius coerceatur. Cito lutum colligit. annis exundans. Sit
tibi grauitas in sensu. in sermone pondus. atq; in uerbis modus.
Hec autem si custodieris. eris mitis. mansuetus & modestus. Cu
stodi cor & retine linguā. Bona enim possessio mens bona. Sepi
ergo possessionem. & muni eam undiq; ne irruant ī eam & capti
uā ducant irrationabiles corporis possessiones. Custodi q̄tum
potes īteriozem hominem tuum. Noli eū quasi uilem negligere
ac fastidi. q̄a preciosa possessio est. Et merito preciosa cuius non
caducus fructus & temporalis. sed stabilis atq; eterne salutis. est.
Si bene uis custodire. tace prius et audi. & nō deliquas in lingua
tua. Graue malum. ut aliquis ore suo cōdemnetur. Et enim si pro
ocioſo uerbo reddet unusquisq; rōnem ī die iudicii. quanto ma
gis p̄ uerbo īpuritatis et turpitudinis & īpietatis. Videamus etiā
ne rationem ponamus pro ocioſo silentio. Est enim fructuosū
& negociosum silentium. Tacendo enim apud hoīes. melius loq
mur deo. Multe enim cōtemplationes sunt. q̄bus aīa deuota deo
tacendo mirabiliter pascitur. Dauid p̄pheta docuit nos tanq; in
ampla domo deambulare in corde nostro. & conuersari cum eo
tāq; cum bono contubernali. ut ipse diceret sibi & loqueretur se
cum. Dixi custodiam uias meas. Moyses ī silētio loquebatur. &
ī ocio operabatur. Quādo ergo iustus solus ē. qui cum deo semp
ē. Quomodo solitari? ē. qui nunq; sepatur a xp̄o. Quādo autē
a negotio. qui nunq; feriatur. a merito. quo cōsumatur negociū.
Quibus aut locis circūscribitur cui totus mūdus diuiciarum pos
sessio est. Qua existimatione diffinitur. q̄ nec opatione cōprehē
ditur. Nūc quidem de deo cogitat & scīs angelis eius. atq; ī mar
cesibili gloria eterne beatitudinis. nūc uero de uersucis dyabo
li. de peccatis suis. de hora mortis. de pena inferni de die tre

Salomō

Silē

ps

Moyses

mendi iudicii. nunc autem de profunditate diuinarum scripturarum.
de natura uirtutum. & bonorum compositione morum. Quam glo
riosum tale silentium. ubi eloquia domini. eloquia casta sunt. Est
igitur tacendi & loquendi modus. Bona mens & uerecunda. ubi
loquatur multa. prius considerat quid dicat. & cui dicat. quo lo
co & tempore. Merito sapiens dicendus est. Qui nouit tempus lo
quendi. Vnde bene ait scriptura. Homo sapiens tacebit usque ad
tempus. Ideo sancti domini qui sciebant. quia uox hominis ple
rūque peccato iuncta est. & inicum erroris humani sermo est ho
minis. tacere amabant. Denique sanctus dauid ait. Posui ori meo
custodiam. Propheta tacebat uel custodiebat. & tu non custodies.
Potes autem custodire. si cito non loquaris. Lex dicit. Audi israel
dominum deum tuum. Audi enim dixit. & non loquere. Tuae enim gra
tis est tacere & obedire nec tamen de maioris sententia iudicare. Scrip
tum est iterum. Audi israel. & tace. Ysaac deferebat patri suo ho
norem & obediens eius uoluntati non recusabat mori. Ysaac
uero naue sedulo obsequio moysen uenerabatur. & obediens exi
stens in omnibus tantam gratiam apud deum meruit. ut illi suc
cessor ad regendum populum eligeretur. Heliseus autem relicto
aratro mactatisque bobus uocantem helyam sequutus. per ueram mitem
que obedientiam ad tantam morum ascendit celsitudinem. ut spi
ritus tam excelsi magistri dupliciter in bono discipulo requiesce
ret. Abraham uero ille fidelis senex ad uisionem domini reliquit
terram natiuitatis & quibus multis in locis frequenter iniurias gra
uesque perpeffus foret labores. nunquam ceptae obidientiae se perituit. In
tantum enim per obedientiam & fidem placuit deo. ut ei de christo
primum repromissio fieret. Ipse dominus & deus noster iesus christus.
in factis dictisque suis multum nos obidientiam docet. Vera
enim subiectio propter deo deum proprie uoluntatis mortifica
tio. dum abiecta et in digna de se credit. deo acceptabilem homi
nibusque dulcem obidientiam parat. Denique uoluntas propria ex
liberi arbitrii presumptione descendens. obstinatis. & inobedien
tibus ipsa bona in peccatum conuertit. Vir bonus cum bonis
scilicet omnibus habere obidientiam studeat: Scriptum quippe est.
Melior est obidientia quam uictime & auscultare magis quam
offerre adipem arietum. quam quia peccatum arietum est repugnare. & tamen scelus
ydolatrie nolle agere. Cernis quantum & quale sit inobidientiae malum.

omni scriptura
dauid
lex
uel
ysaac
moyses
heliseus
ysaac
Abraham
s
loquitur
idolatry

quod ydolatrie magisq; comparatur artibus? Adolefcētes aut qui
tali sunt repleti malo. subdī senioribus dedignantur. Facta uero
eorum aut dicta tumida & erecta ceruice. nō obseruant. sed diu
dicant. Non uenerando exāltant. sed spnendo exaltant. Sed nō
impune. Inde euidenter deficiunt. unde miseri proficere debuerūt:
Hic aut uult de^o. ubi hō p hōiem doceatur. & minor maiori sub
datur. Si enim angelus angelo imperat. & inter iubentem & obe
dientem sūma manet semper concordia. uideat ille qm̄ grauius
peccat qui debitam exhibere suis maioribus reuerentiam non cu
rat. Interiorem namq; illorum qui non obedientes sunt & suos
seniores suosq; patronos despiciunt. Multa dici potuissent. nisi
promisse breuitatis memor illa studio preterirē. Vt quid plura?
Vna enim sententia obedientibus & inobedientibus sufficere p̄t
quoniā p se ueritas loquitur dicens. Qui uos audit me audit. &
qui uos sp̄nit me sp̄nit. Inde illi gaudeant gaudio magno. q
seniores suos uenerationi habent & honori propter xpm̄. Multi
namq; de uirtute obedientie multa scripserunt. inter quos pater
benedictus de ea tam terribiliter locutus ē. ut fr̄m bene obediētū
corda p̄nimo timore concuti ualeant. Sed & ille sūm^o melliflui
oris gregori^o. mirabiliter super exaltat & magnificat eam. Demō
strare autem uolens quāti sit meriti obediētia. ita ait uir eloq̄ns
Sola namq; uirtus ē que uirtutes ceteras mēti īserit insertasq; cu
stodit. Vnde & primus habeo preceptum quod obseruaret acce
pit. cui si uellet se obediens subdere. ad eteruā beatitudinem sine
labore pueniret. Deinde idē doctor uerba que locutus est spiritus
sanctus p os samuelis sup̄ius posita exponens dixit. Obediētia
quippe uictimis iure preponitur. q̄a p uictimas aliēa caro. p obe
dientiā uero uoluntas propria maētatur. Tanto quisq; deum ci
tius placat. quanto ante eius oculos repressa arbitrii sup̄bia. gla
dio p̄cepti se īmolat. Quo cōtra ariolandi peccatū in obediētia
dicitur. ut quanta sit uirtus obedientie demonstratur. Ex aduer
so enim melius ostenditur. quid de eius laude sentiatur. Si enim
quasi peccatum ariolandi ē repugnare. & quasi scelus condolere
nolle acquiescere. sola est que fidei meritum possidet. sine qua q̄s
infidelis conuincitur. etiā si fidelis eē uideatur. Hinc p salomo
nē ī ostensione obediētie dī. Vir obediens loq̄ uictorias. Vir
quippe obediens uictorias loquitur. quia dum aliene uoci humi

Vita

Samuel
26

Aziolandi
in obed

Salom

MS
5
liter subdimur nosmetipsos in corde superamus. Hinc ueritas in
euangelio dicit. Eum qui uenit ad me non eiciam foras, quia non
ueni facere uoluntatem meam sed eius qui misit me. Quid enim suum
faceret si eos qui ad se ueniunt expulisset? Quis autem nesciat,
quem uoluntas filii a patris uoluntate non discrepet? Sed pri-
mus homo quia suam uoluntatem facere uoluit, a paradisi gaudiis
exiuit & secundus ad redemptionem hominum ueniens, dum uo-
luntatem patris & non suam facere ostendit, permanere nos itus
docuit. Cum ergo non suam sed uoluntatem patris facit, eos qui
ad se ueniunt foras non eicit, quia dum exemplo suo nos obedi-
entiae subicit, uiam nobis egressionis claudit, hinc rursus ait. Non
possum ego a meipso facere quicquam, sed sicut audio iudico. No-
bis quoque obedientia usque ad mortem seruanda precipitur. Ipse
autem si sicut audit iudicat, tunc quo obedit cum iudex uenit.
Ne igitur nobis usque ad presentis uita terminum obedientia labo-
riosa appareat, redemptor noster indicat, quia hanc cum iudex ue-
nerit seruat. Quid ergo mirum, si peccator homo obedientiae in
presentis uita breuitate se subicit, quando hanc mediator dei &
hominum & cum obediens remunerat non relinquit? Sciendum
est uero nunquam per obedientiam malum fieri. Aliquando aut bo-
num quod agitur per obedientiam, debet intermitteri. Neque enim
mala arbor in paradiso extitit, quoniam deus homini ne tangeret
interdixit. Sed ubi melius per obedientiae meritum homo bene con-
ditus cresceret, dignum fuerat, ut hunc etiam a bono prohiberet
quatenus tanto uerius hoc quod ageret uirtus esset, quanto & a
bono cessans, auctori suo se subditum humiliter exhiberet. Sed quia
non nunquam nobis huius mundi prospera, non nunquam iubent aduersa, sciendum sumo pe-
ne quod obedientia aliquando si de suo aliquid habeat, nulla est, aliquan-
do autem si de suo aliquid non habeat, minima est. Nam cum
huius mundi successus precipitur, cum locus superior imperatur
is qui ad percipienda haec obedit obedientiae sibi uirtutem euacu-
at, si ad haec etiam ex proprio desiderio anhelat. Neque enim se sua
obedientia dirigit, qui ad percipienda huius uita prospera, libidi-
ni proprie seruit. Rursus cum mundi despectus precipitur, cum
probra adipisci & contumelie iubentur, nisi ex se ipso animus ap-
petat, obedientiae sibi meritum minuit, qui ad ea quae in hac uita

despecta sunt. inuitus nolensq; descendit. Ad detrimentum quippe obedientia ducitur. cum mentem ad suscipienda probra huius seculi. nequaquam ex parte aliqua etiam sua uota comitatur. Debet ergo obedientia aliquid ex suo in aduersis h're & rursus in prosperis ex suo minime aliquid habere. quatenus & in aduersis tato sit gloriosior. quanto diuino ordini etiam ex desiderio iungitur. Et in prosperis tanto sit uerior. quanto a presenti ipsa qm̄ diuinit' percipit gla funditus mente separatur. Hic ergo tanti doctores euidentissimis asertionibus. moyses & paulus i factis suis proculdubio testantur. Quere & lege. quid uterq; eorum fecerit. Verumtamen inter hec scire oportet quod innouis mētibus uirtus semper obedientie iungitur domino testate qui ait. Oues mee uocem meam audiunt. & ego cognosco eas. & sequuntur me. Redemptori igitur suo non obedit. qui innocens nō est. Et innocēs esse non potest. qui obedire contēnit. Sed necesse est. ubi ipsa obedientia non seruili metu si caritatis affectu fiat. non terrore pene sed amore iusticie. Nulla quippe innocentia nulla uero obedientia est nisi in eis caritas fulgeat. q̄ uirtutes omnes transcendit. Sepe enim falsa obedientia. sub timoris specie palleatur. Igitur si uideris iuueniculum desidem ad obediendum. & uelocem ad loquendum. non dubites eum uariis animi passionibus presertim superbie peste laborare. Inobedientia enim sequitur superbiam matrem suam. Scriptum habes. Equis indomitus euadet dur' & filius remissus euadet preceps. Sicut superbia equi indomiti in precipitio prona est. ita lasciuia adolescentis indisciplinati i peccati ruina proxima est. Loquere ergo maior natu. decet enim te. Adolescens loquere uix in causa tua. cum necesse fuerit. Si bis interrogatus fueris. Habeat caput responsum tuum. In multis esto quasi inscius. & audi tacens simul. & loqui in medio magnatum ne presumas. & ubi sunt senes non multum loquaris. Ante grandinem prohibet choruscatio. & ante uerecondiam prohibet gratia. & pro reuerentia accedet gratia bona. Ex his namq; uerbis sapientie. intelligere potes quom uirtutes superius posite. minorem etatem adornēt. Pueri enim. a puritate dicti sunt. & decet ut regnent in eis simplicitas & innocentia. & puritas. hec est uirginitas. Cum his crescant. & in his perseuerent. ut mereantur se qui agnum quocunq; ierit. Adolescentes autem iuxta nominis

dn̄s

Sup̄bia
inobediētia
Sapientia

Sapientia
inobediētia

huius interpretationem. per dies singulos in bonis operibus crescentes uerecondiam diligant. & taciturnitatem custodiant. simulque inexibenda obedientia nimis ferueant. Ista quippe uirtutes in primo constituimus loco, uelut quedam incrementa bonorum operum ubi per eas ad caritatem & humilitatem & patientiam que secundam partem obtinent. recto tramite ualeant peruenire. Castitas igitur quia uterque sex uicio libidinis egrotat. nisi aliarum uirtutum ope fulciatur. facile labitur. Et proinde nimio studio seruanda est quia semel amissa non reparanda est. Prima namque tela sunt oculorum. secunda uerborum. In desideriis enim est omnis ociosus. & desideria occidunt pigrum. Et ideo suffragatur ei plurimum uerecondia que custodit oculos. & taciturnitas. que retinet linguam. atque obedientia que mentem occupat. corpusque fatigat. ieiuniis. uigiis. & orationibus. & opere manuum. Sed necessariam pre omnibus habet humilitatem. que conseruentur habitata. usque in finem. Multi enim in ipsa senectute per superbiam in luxuriam ceciderunt. Quapropter timendum est & cauendum ne subitus calor longum superet tempus. & impudicos senes etas lasciuia condemnet. Tenenda est itaque semper humilitas. custos pudicitie mater patientie. Sine causa laborat qui uirtutes sine humilitate congregat. uera autem patientia nisi per profundam humilitatem. nec acquiritur nec tenetur. Hanc uero quisquis ueraciter habet. nec beneficio celle nec pfugio solitudinis indiget. Et si ei aduersitatis aliquid acciderit. non contristatur. sed & adhuc diligentem deum omnia cooperantur in bonum. Iste timet in prosperis gaudet in aduersis. Amat & adiuuat se persequentes. quia eum patientia & benignitas comitantur uelut indiuidue comites. Siquis igitur habet animam uirginalem & amator est pudicitie. non debet mediocribus esse contentus. que cito exolescunt. & exorto caumate arescunt. sed perfectas uirtutes sequatur. ut lumen habeat semperniternum. Qui enim proficere studet. semper inuenit quo crescat & per dies singulos seipso melior fiat. Adulescens profice. macipatus es christi seruitio. & cepisti magna agere. & excelsa imitari. confortetur cor tuum & uiriliter age. Magna tibi dabitur gloria post uictoriam lubricam sic licet iter per quod icedis tamen de domini auxilio confidens desere ima quantum uales. & summa petere non deficias neque tepescas ubi gradum perfectionis possis ascendere. ad quem non nisi multis laboribus peruenire. Euge

noſter euge uicia tranſcende. ad ſuperiora tende. ubi deo uoce ex
ultationis canticum graduum cantes. Tibi uero de radice. ad cacu
men feſtinanti. liber pater iſgreſſus. ad illas principales quattuor
uirtutes que in adoleſcentibus inchoantur. in iuuenibus augen
tur. in ſenibus perficiuntur. quia matura etas multis laboribus
exercitata iam nouit p experientiam. qd didicit p ſcientiam. Inde
no inmerito. prudentiam. iuſticiam. fortitudinem. & temperantiam. in ter
tio conſtituimus gradu. qd p eas maxime inſtruuuntur mores. &
bene uiuendi magiſterium docetur. Sed ex his prudentia agnitio
nem ueri delectat. iuſticia diſectionem dei & pximi ſeruat. fortitu
do metum mortis cotemnit. temperantia affectionem carnis tem
perat. Prima enim itelligit. ſecunda bene uiuit. tertia appetitum
cohibet. quarta modum imponit. Tres ille ſuperiores qd honeſtu
eſt opantur. Hec aut quarta decorum agit illud qd ex radice ho
neſtatis proficiſcitur. Siquidem prudentia eſt agnitio uere fidei. &
ſcientia ſcripturarum. i qua intelligi oportet illud trimodum ge
nus intelligentie. quorum primu e hiſtoricum. ſecundu alegori
cu. tertium ſuperior ille intellectus qd dicunt. anagogen. Iuſticia
uero eſt deum timere. religionem uenerari. honorem ferre parenti
bus. patriam diligere. cunctis prodeſſe. nocere nulli. fraternae cari
tatis uinculum tenere. pericula aliena ſuſcipere. opem ferre miſis.
boni uiciſſitudinem rependere. equitatem iniudiciis conſeruare. for
titudinem autem e animi magnitudo. conceptus bonorum uel diuicia
rum. hic aduerſis aut patienter cedit. aut reſiſtit fortiter: Nullis ille
cebris edomatur malis. aduerſis non frangitur. non eleuatur ſecu
dis. Inuicta ad labores. fortis ad pericula: Pecuniam negligit. aua
riciam fugit. Contra in ius pericula animu pparat. moleſtis nullis
cedit glorie cauet appetitum. Sed inter has temperantia e nimis
pulchra uirtus. Eſt enim modus uite i omni uerbo uel opere. Hec
aut ſobrietatis & uerecundie comes e. qd alio nomine uocatur modeſtia.
Humilitatis regulam cuſtodit. tranquillitatem animi ſeruat. continentiam & ca
ſtitatem diligit. fouet decus & honeſtatem reſtringit ratione. appeti
tum. iram comprimit. nec rependit contumeliam. His tu plagis
celi. includere homo dei dei. His tu armis bellator chriſti accinge
re. protege. & ornare. Iſte curru igneus te fortem militem geſta
bit. conſumato curſu. ad celi palacium. ubi aſſiſtas regi tuo.
cui certasti bonum certamen. fidem ſeruaſti. Bene rege

q. ſu. p. d.

uſu. apt.

q. d. t. t.

temperantia

humilitas

hanc quadrigam uirtutum . & sede in ea firmus . ubi isto
uehiculo uehi altius & introduci ualeas tritameratam domum
in summo montis uertice collocatam. Hanc dico fidem firmam
spem inconcussam. perfectam caritatem. que omnem seruilem fo-
ras mittit timorem. ubi uia madorum dei dilatato corde curri-
tur. Hic anima iusti sedes sapientie facta . plano moderatoq; in-
cessu portat deum sessorem suum. huic autem uiuere christus est &
mori lucrum. Vir discretus & contemplator transit quotidie.
uisionemq; mirabilem cernit Trahitur adeo. & ardenti desiderio
currit post eum. Si autem istum montem excelsum hancq; pul-
chram domum inhabitaueris . poteris & tu sepissime itueri ter-
ram illam promissionis. terram lacte & melle manantem ubi ue-
rus israel moratur. & ueritatis pabulo in eternum pascitur. Sed di-
cis tu mihi. Quare fidem in primo loco non posuisti q̄ ē in chri-
stiana anima fundamentum omnium uirtutum: facerem utiq; ni-
si fides cresceret. Nisi autem fides cresceret. apostoli domino mini-
me dixissent. Adauge nobis fidem. Continua enim operatione
uirtutum & assidua meditatione scripturarū sanctarū fides eru-
ditur. & erudiendo illuminatur. illuminando augetur. augendo
perficitur & pficiendo stabilitur. ita ubi nullo turbine hereseos p-
secutione moueatur de loco suo. Igitur priusq; homo per fidem
cognoscat creatorem suum. ignorantia mater omnium uiciorum
eius possidet animam. Ergo ignorantia nox est. fides uero dies ē
sicut dies crescit per horas. sic homo augetur per illuminatiōem
diuine gratie. & per documenta matris ecclesie . Primum itaq; sin-
cera radix sancte fidei. in terra humani cordis plantatur enim in-
seritur ramusculus ille bone paruule arboris. i. timor domini qui
dicitur inicium sapientie . Cum hic incipit & cum isto ascendit
usq; ad plenitudinem luminis. Cūq; fides adulta plena fuerit ue-
lul q̄dam magna arbor diuersa in se habens poma. ex quibus refi-
citur anima plena domino. tunc ille timor adheret castus & san-
ctus fraternę caritati qui permāet in seculum seculi. Hęc est enim
fides illa que per dilectionem operatur. uero homo noua creatu-
ra efficiat. fides prudētissima & iuictissima que inter uerba altera-
tiōis ī tēporē psecutiōis. l' ī die necessitatis supari nō pōt. Quapp si
des firma & caritas plena fide. comites & īsepabiles sorores. c̄ta
ī se genera uirtutū c̄tinētes. uirū pfectū efficiūt. quātū possibile ē

eum perfici in hac uita plena miseriis & erroribus. Iste illud apo-
stoli in ueritate dicere potest. **Q**uis nos separabit a caritate chri-
sti? Tribulatio. an angustia. an p̄se. an fa. an nudi. an periculum.
an gladius. Certus sum enī. quia neq; mors. neq; uita. neq; ange-
li. neq; principat⁹. neq; potestates. neq; uirtutes. neq; īstantia. ne-
q; futura. neq; fortitudo. neq; altitudo. neq; p̄fundum. neq; alia
creatura poterit nos separare a caritate dei que est in xp̄o iesuldo
mino nostro. Hec autē ē disciplina bonę uite. & recta series uirtu-
tū. Ista est uia regalis precedentium trita pedibus. Ambula ī ea.
o grex adolescentiū. & noli declinare ab ea neq; ad dexteram ne-
q; ad sinistram. Ille quidem ad sinistrā declinat. qui se apertis uī-
ciis implicat. Ille uero ad dexteram declinat. qui uicia uirtutum
sp̄e latentia summopere non euitat. Per hec enim multi decipiun-
tur. & ignorant se esse deceptos. Itaq; dupliciter rea ē aīa. si & bo-
num non facit. unde sp̄itualiter uiuat & lateat. Superbus uult
se credi cōstantem. prodigus liberalem. auarus diligētem. temera-
rius fortem. inhumanus parcū. gulosus humanum. inprudētia
constantis. sibi nomen ascribit. procacitas. appellatōnem liberta-
tis ostendit. eloquentiā uerboritas fingit. & curiositatis malum.
sub studii sp̄itualis colore delitescit. Nam interdum sub p̄tex-
tu iusticie crudelitas agitur. & putatur esse uirtus. q̄d nimirū est
uicium. sicut remissa segnities māsfuetudo esse creditur. & q̄d agit
turpens negligentia. putatur agere indulgentia pietatis. Item ti-
mor sub specie obedientie occultatur. & dicitur uirtus humilita-
tis. q̄d tñ uiciū ē timoris. Porro uiciū īgetudinis: uirtutē se uult
uocari sollicitudinis & p̄cipitatōis facilitas feruor bōi studii credi-
tur & bñ agēdi tarditas. cōsili mora eē uidef. dūtī ista. sit uirt⁹. il-
la uiciū. Hec & si hūanit⁹ p̄nt discerni. tñ sine dono dei q̄tū mihi
uidetur. nec uirtutes p̄nt haberi. uel appeti. nec earū similitudines.
q̄ sunt uicia uirtutes imitātia declari. Sed sciēdū ē q̄d quedā uir-
tutes sūt. Nā a qbus habent. utiq; ueraciter hñtur. **D**octrina. ie-
iuniū. castitas. scia. & his similia. medię uirtutes sūt. q̄a & ad utili-
tatem & p̄niciem possunt haberi. Non potest esse ueritas simul
cum mendacio. pudor cum peculantia. fides cū p̄fidia. castitas cū
luxuria. Aduerūs impetus uiciorū: contrariis est uirtutibus pu-
gnandum. Contra luxuriam adhibetur cordis mundicia. contra
odium. dilectio. contra iracundiam patientia. Contra timorē

Pauli
ad Rom.
8.2

fiducie uirtus. Contra torporem feruor boni studii. Opponatur
tristitie gaudium. accidie fortuitu mortuos. ipsa peccata que sunt
exercitus pharaonis. Tu quidem iam egyptum deseruisti. pharao
nem fugisti. & lotus a sorde tua submersis curribus canticum le
ticie domino cecinisti. Tandem ingressus solitudinem ad monte
synai peruenisti. ubi data sunt tibi precepta uite. & instituta cele
stis discipline que coram deo & sanctis ei? pollicitus es obserua
re. Quauis enim hec omnia feceris noli tu esse securus. Multa ha
bentur pericula in ipsa q; in cedis heremo. Ibi certe igniti sunt ser
pentes qui percutiunt & interimunt murmuratores. Ibi lepra q
inficit & deturpat detractores & susurones. Ibi ferus gladius qui
deuorat fabricatores ydoli & cultores illos uidelicet moachos q
sectantur auaricia que est ydolorum seruitus. Hanc dicit aposto
lus radice omnium malorum. Scire tamen debes quia non nisi il
los monachos tepidissimos illud impugnat. Viciu & tu caue
ne preter uictum & uestitum aliud aliquid non habeas neq; ue
lis habere. Detestare superbiam fuge contentionem. Rectores mo
nasterii dillige ut parentes. time ut dnos crede esse salutare q; in
iungunt. Sed hec custodire non poteris nisi prius te stultum faci
as ut sis sapiens nihil discernens nihil diudicans ex his que tibi
fuerit imperata sed cum omni simplicitate ac fide semper obediē
tiam exhibeas. Illud tantummodo sanctum illud utile illud sa
piens do'. auaricie largitas. supbie humilitas. principalium .vii.
uiciorum regina & mater est superbia. q; omni deterior tanto in
imo iacet quanto se in altum erigit. Septem principalia pariunt
de se multa uicia. Quod ita sibi met quadam cognatione iungun
tur ut ex altero alterum oriatur. Superbia sicut est origo omniu
criminu. ita ruina cuctaru uirtutu. ipsa e i peccato pria ipsa i cōfi
ctu posthūa. De supbia nascit arrogātia. q; tā i dictis q; in factis
cauenda e. Ve ei q; sibi magis q; deo placet studet p cōdoxiam
maxie subicit sibi dyabol? moachi qa p eā ab hūilitatis culmine
deicit. Sūma itaq; uirt? moachi hūilitas sūmū uiciū ei? supbia e.
supbiēdo cōtēdēdo murmurādo detrahēdo susurādo negligēdo
dētēdō & pprias uolūtates faciēdo īfinitas moachi q; nūc sūt cul
pas icurrūt. Hic e q; ex eorū magna multitudine qui seculum dese
rūt rati ualde iueniunt q; mortificatis uiciis ascēder cōtēdāt ad p
fectionem uirtutum. Hi autem significant illa sexcenta milia

armatorū. q̄ de egypto educti sunt. Duo aut̄ solummodo homi-
nes. i. ioseph. & caleph ex illis oibus terrā p̄missionis ingressi sunt
ī deserto diuersis generibus mortium iterier̄. Per egyptū itellige
mundum. p̄ faraonem dyabolum q̄ ē rex sup̄bie. p̄ mare rubrū
ablutionem omnium peccatorum. p̄ egyptios in eo iudicans q̄
tibi lex dei uel senioris examē idixerit. Terreat te illorū exemplū
qui aduersus moysen rebellauerunt quorum alios celestis flama
cōbūsit alios autē uiuentes infernus suscepit. Deficiet me tempus
si uelim oīa p̄ omnia pandere. Illud tibi inculcādū uideo q̄ dū
uiuimus iter laqueos currimus. Nusq̄ tuta pax. p̄ dolor nusq̄
tuta requies ubiq̄ bella. undiq̄ hostes pharao enim cū suis egypti-
cis retinet euntem. In extrema uero parte ante ipsum hostes
diri & fortes qui resistere cupiunt ne terram p̄missionis possis ī-
trare. idest amalec. sceon. og. moab. filii ammodo & lacrumcleri
montis seir. Si autem terre his superatis p̄ multos labores opti-
mam ingressus fueris terram uidebis q̄d in ipsa etiam non uale-
bis esse securus. Enimuero remanent allophilli & alię in cōuictu
tuo referuantur gentes. in quibus te deus experiatur utrum dili-
gas eū. semperq̄ manum eius respicies ne forte cum comederis &
saturatus fueris obliuiscaris eum. Igitur per. vii. gentes que ex il-
la terra expulse sunt intellige. vii. capitalia uicia quorum duo car-
nalia sunt. i. castrimagia. & fornicatio. reliqua spiritualia. que in
membris suis taliter distinguntur. Gule concupiscentia in quin-
q̄ modis diuiditur: Primo si ante tempus cibos quis appetat.
Secundo si lautiores escas querat. Tertio si diligentius quosq̄
communes cibos quis procuret. Quarto si uiles escas nimium q̄
sumat. Quinto si quisq̄ ex desiderio quecunq̄ sumat. Fornica-
tio trimodo gener̄. Primum dum per uoluntatis luxuriā com-
mixtio compuletur. Alterum dum intentione turpium cogitatio-
num nocturna quisq̄ illusionē polluitur. tertium dum sola atra-
tione luxus carnis per immundiciam prouocatur. Est & quartū
genus iuxta scripturam scilicet ydolatria & auaricia. Sed & om-
nis immunda polutio. fornicatio dicitur. Filangiria in gemina di-
stinguntur pena idest in concupiscentia rei augende. & in metu
carende. Est & tertium genus pestis huius quando monachus ex
ipsis necessariis sine quibus uiuere non potest plus de-

iosue
caleph
egypti
faraon
egyptios
ex
moyses

amalec
sceon
og
moab
allophilli

castrimagia
gule
concupiscentia

filangiria
212

siderat hñe q̄; necesse sit. aut qñ ea uolumus ī monasteriis possi
dere q̄ si essemus in seculo minime hñe ualeremus. Itē tria gene
ra sūt. Vnū q̄ ardet ītrīnsecus. aliud ē q̄ ī uerbū sine opis effectū
prūpit. Tertiū ē q̄ non illud ut feruēs ad horā dirigē. sed p̄ di
es & tēpora reseruat. Ex illo quippe calor & indignatio. ex isto
nascit̄ hodiū. q̄ oīa eq̄li sūt horro damnanda. Tristicie uicium in
tres diuiditur partes. q̄rū prima tēperata. & rationalis de dili
ctōrū penitudīe uenien. Altera pturbata & irratōabilis de anxie
tate metus seu de despatione peccatorū exoriens. tertia de iracun
dia uel de illato damno ac desiderio p̄pedito p̄cedens. Accidie
genera sūt duo. Vnū q̄ ad opus dei pigritari monachū ac dormi
tari cōpellit ad q̄ uagari huc illucq̄ facit. ac fugere cohortat̄ de
fratrū cū q̄bus uiuit societate. Hec. s. sex uicia. q̄dā īter se cogna
tiōe cōiūcta sūt. ita ut prioris exuberātia seq̄ntis efficiat̄ exordiū
ex primo enim secūdū. ex s̄o tertiū. sic & cetera. Et ideo ecōtra si
mili modo atq̄ eadē ratione pugnadū ē. q̄a de uictō ad facilius
deuict̄. & ista uicia licet īuicem sibi sint conexa ea qua diximus
ratione spiritualius tamē ī quatuor copulas diuidenda sunt. ca
stīe fornicatio. auaricie ira. tristicie accidia. peccuarii con
sortio fedeanē. Sed. huius superatis maior tibi restat pugna & tā
to grauior quanto ista amplius fuerint deuicta arripiendū nāq̄
tibi est totis iuribus iuge certamen contra crudellissimam & tri
formem bestiam. i. superbiam inanem gloriam inuidiam. Cernis
in uno corpore tria capita & in ipsis capitibus dentus ferreos cō
minuentes omnia. O q̄ multos uiros hec inanissima bestia mo
mordit. & deiecit atq̄ sub pedibus suis conculcauit. Circūda ita
q̄ tibi fortem armaturam. ut possis stare contra tātā nequiciā.
Indue te lorica caritatis. ac cinge te gladio spei q̄ est uerbum dei
sume scutū fidei. pone galeam salutis & spei in capite tuo. sint pe
des tui calciati ī preparationem euangelii pacis ut nullus in te pa
teat locus insidiis potentis aduersarii. Caput superbie sicut caput
uipe. furor ei⁹ ut furor draconis. & flat⁹ ei⁹ letifer ut īsanabil⁹ flat⁹
reguli. Istud. n. p̄stātius ceteris tres uenenatas ex uipeo ore ad fe
riēdū educit linguas. Priā eos percutit q̄ p̄transgressionis culpā
contemptui habent diuina p̄cepta. Secunda illos qui ex cōuer
satione mandatorum attoluntur in elatione uirtutum. Tertia
eos qui per contumaciam mentis subdi dedignātur maiorum im

peris. Quidam autem pro carnalibus quidam pro spiritualibus
superbiunt. & est una superbia sub diuerso colore. Cenodoxia al-
terum caput multiforme prodigium & multiplex malum. diras
uoces & rugit⁹ terribiles ex turgidis faucibus quadripartito modo
eflat. Nam sunt qui habent dona & donantem ignorant. Et sunt
qui dicunt pro suis precedentibus meritis dona accepisse non p
gratia largientis. Item sunt quidam qui q̄ non habent h̄re se p
tumorem existimant. Sunt & alii qui contempnendo ceteros pu
tāt se h̄re aliquid singularius. sed ista elatio ceteris perniciosior est
de singularitate iactantię ueniens. Hęc autem dira lues. q̄uis se
ad alta erigat & impleat clamoribus auras. nō tamen ei iusta q̄
habet extollentiam est uis & potentia. Ipsa quoq; inuidia dup
lices ex se euomit flammās. Hęc autem caput tertium. modo il
lum urit qui meliori inuidet in id q̄ ipse q̄ non est modo illum
afficit qui q̄mlibet & consimilem dolet sibi esse equalem. Vt hec
tria discernere ualeas. ista do tibi indicia. Superbia enim rubet.
Cenodoxia albet. Inuidia pallet. furor igneus in superbis. ex in
dignatione. candor in hypocritis ex simulatiōe. palor in inuidis
ex nimio dolore. Hīs ita digestis rectius. vii. criminalia uita qm̄
octo dinumerantur mihi uidetur q̄a sicut principis. vii. uiciorū
dyabolus nos eorum subdit potestatibus: ita x̄ps d̄ns n̄r spiritu
septiformis gratię plenus. a dominatu eorum eruit. & sibi subdi
tos facit. sed scire te oportet quia ista uicia diuersos ortus. & dif
similes efficientias habent. Gula enim & fornicatio quia non ni
si per corpus expleri possunt carnalia sunt. & ideo carnali indi
gent afflictione similq; remotioribus locis ut uelocius curari que
ant. Auaricia & ira licet non sint unius nature. nam prior extra
naturam est. sequens autem originale uidetur quia homo irasci
bile animal est simili tamen oriuntur modo. Si quidem commo
tionis causas extrinsecus concipiunt. Tristitia & accidia nulla
extrinsecus grauari solent. Superbia cenodoxia. atq; inuidia sine
corporali ministerio. consumantur. Ad hec curanda que spe
cialia dicuntur multum profunt humana consortia maxime si
inter bonos prudentesq; uiros uiuas. qui illa semper redargu
unt. Sed iter hec sciendū ē q̄a ī q̄busdā uētris īgluues. ī q̄busdā
fornicatio. principalē obtinet locum in aliis superbia aliis ceno
doxia arcem tenent. in quibusdam ira. in quibusdam auaricia

seu tristitia aut aliquid aliud eorum sibi tyrannidem uendicant
& ideo oportet Vnum quemq; nostrum secundum qualitatem
belli quo principaliter infestatur pugnam arripere. ita ut alium
necesse sit aduersus uicium q̄ tertium ponitur exercere primum
conflictum. alium contra quartum seu quintum. & ita prout
uicia in nobis tenent principatū sed q̄ impugnationis, exigit mo-
dus. nos quoq; oportet ordinem instituire preliorum. & sic cōtra
illud unum fortiter pugnamus. ut alia a quibus minus impugna-
mus non negligamus atq; ita totis uiribus laboremus. Ut non
de nostris laboribus. sed de dei auxilio cōfidam⁹. Hoc enim mō
ad puritatem cordis & ad plenitudinē uirtutum ualebimus x̄po
adiuuante peruenire. Illud etiam te nō minus scire uolo quia ua-
rie sunt in hoībus conspersiones. Vnde alia uicia tranquilis &
lēis morib⁹. & alia duris & asp̄is uicia sūt. Sepe at̄ quod illis pla-
cet illis displicet. Dyabolus q̄n deciper̄ quemq; querit prius natu-
ram uniuscuiusq; intēdit. & idē se applicat unde hoīem aptū ad
peccatū inspexerit. Ex ea quippe pte hominē dyabolus temptat.
qua eū p̄ excrecentē humorē facile ad uicia inclinari cōspicit. ut
secūdam humoris cōsp̄sionem adhibeat tēptationē. Nullus ergo
culpam nō existimet q̄m ex cōsp̄sione pp̄ria sustinet. sed q̄tū ua-
let cōtra id q̄ tollerat pugnet. Nam si cōsp̄sioni cedit. temptatō-
ni uel uicio nequaq; resistit. Igitur constantes & duri mores sem-
p̄ contra superbiam irā. & crudelitatem p̄iter repugnent. Iocundi at̄
& lenes contra inanē gloriā. ypocrisim & falsā pietatē precipue
certare non cessent. Istud namq; hominum genus laudis amore
facilius capitur. Nemini uult displicere. omnes equanimiter por-
tare uidetur. decipiunt & decipiuntur. & quanto hominibus
placēt tantum deo odibiles scriptum est astuti & simulatores p̄
uocant iram dei. Boni enim uiri timentes deum id ipsum q̄ esse
meruere. iudei refugiunt. Sane laus humana bonos cruciat ma-
los letificat. Dupliciter autem damnantur ypocrite siue pro
oculta iniquitate siue pro aperta simulatione. Non semper iacent
ypocrite. omne sincerum permanet. Nam que simulata sunt diu-
turna esse non possunt. Ypocrite foris candidi intro sordidi. ama-
tor uanę glorię unde possit laudari agere non quiescit. Nonnul-
li falsa opinione arrogantē se perfectos esse existimant dum nō

sunt qui obortis temptationibus inotescunt. tanto quis fit uerita-
ti uicinior quanto se longius esse ab ea fuerit arbitratus. Est hu-
militas formidinis & ignorantie que non est laude digna. Ypocri-
ta uerba sanctorum habet uita non habet. cui semper iactantia
oculos quibus deus uideri potest claudit. superbis & libidino-
sis plus dominatur dyabolus. Transacta libido semper sui relin-
quit penitudinem. nunquam satiatur & extinctare accenditur.
Ve illi qui tunc habuit terminu luxurie quando uite. quomodo
uinum contra potestatem facit. & postquam surrexerit neq; pes
neq; mens suum officium tenent & omnis eius ylaratio uertitur
in ruina. uir superbus nec decorabitur nec uoluntatem suam p-
ducet ad finem. semp eni conscientia serui dei humilis debet ee &
& tristis. s. ut per humilitatem non superbiat. & per utilem mero-
rem cor ad lasciuia non disoluat dei seruum sine intermissione
legere & orare oportet & opari. ne forte mentem ocio deditam
uicia sibi preoccupent. Mens deo dicata. sic caueat minora uicia
ut maiora. quia a minimis incipiunt qui in maxima prouunt.
Satis delicate se palpat q uult sine labor magno studioq; continuo
uicia super Virtutes acgre. aia at mole carnis pssa sicut difficile
ad uirtutes surgit. ita facile i uicia cadit. qa ista i uno sut. ille uero
i suma arce. consistit. Deiq; nonnulli qa no pro dei amor seculo re-
nuciant. laborare no curant. Utina q mundum reliquimus. uolu-
tas sit no necessitas. Qui enim no rigida intetione monachi pro-
fessorē sectatur qto superni amoris propositum dissolute appe-
runt tanto procluius ad mundi amorem denuo reducunt. Ex qui-
bus alii quietem corporis. alii honorem requirunt. Sed q ad hec
conuersationē sanctitatis pretedit. ut aliis quandoq; preesse desi-
deret iste no discipulus christi. sed prauitatis sectator existit. fer-
re enim crucem & no mori. ypocritarum est. Ille autem qui se pro
deo duricie tradit monachorum. assiduus debet esse in orationi-
bus. lacrimas suas deo non hominibus offerre. ieiunia in aurige
modum plassitudine & uiribus corpis temperare. Quapropter
non pigeat te bone frater. qtum potes actibus sanctis insistere.
ut laboris tui fructus quantum possis recipere. Hic solum attēde
q monachus factus es & ideo ea age que monachi sut. Inter eos
cum quibus uiuis sectare meliores. In omni gradu & ordine opti-
mis pmixta sunt pessima. Animosos senex & pertinaces. quos ut

des in hiis habūdare periculōsis tēponibus noli imitari. Mores
uitamq; eorum fuge ne tibi sint in laqueū & ruinā. O quam mul
tos senes & iudices israel turpiter uitā suā negligētes rex babilo
nis ī terra captiuitatis & cōfusionis possidi. & quā multi iuuenes
spiritu feruentes dño seruētes. uim faciunt celo. totisq; uiribus
sibi diripiunt illud utinā talium preconia iuuenū. nostri imita
rentur senes. ut annosa redderet senectria q̄ tenera ferrunt spōte
adolescētia. **S**i tu uis proficere non respicias quid mali faciāt alii
sed quid boni ipse facere debeas. Nōne cernis negotiatores & mi
lites multa sustinere pericula. ut ad incertos honores & perituras
diuicias perueniant. Isti quippe seruant cum anime disci
mine. que cum pluribus tribulationibus inuenerunt. **Q**uid
tibi die rogo faciendum est. qui uenditis omnibus. precio
sam queris margaritam & emptum habes agrum. ubi thesaurus la
tet. quoniam fur auferre non potest: Necessē est tibi omnes insidi
as precauere sollicite. ne si ruinam passus fueris: pro gloria ha
beas ignominiam. **Q**uāuis sis in tuto. noli esse securus. Frequen
ter in media tranquillitate. uiciorū furtibus incauti & desidēs ob
ruūtur. **Q**uanta proh dolor animantia nutrit huius seculi deser
tum que negligentes monachos duris morsibus depascūt. & quo
niam te credo posse plus proficere oratione q̄ ista nostra exora
tione. addam informulam orandi ut legendo & orādo esuriēti
anime duplicē tribuas refectiōem & q̄ desideras apud deū faci
lius ualeas obtinere: Nimio enī coactus desiderio q̄ de salute tua
habeo istud supra uires meas assumpsī negotiū ut uiculis uerbo
rum meorum ad instructionem tuam patrū sn̄as colligarē. **H**ec
tu meditare. hec in tabulis cordis tui scribe & ut scias per quā
uiā incedere debeas & ut p̄ficere possis opere q̄ discis. clama ad
deum sine quo nihil boni agitur. Clama precor clamore magno
in toto corde tuo & flebilis simplexq; tu ora hoc modo.

Deo Gratias.

h

Etis a me fili & frater quod nunq̄ & nusq̄ alium a suo puore audiui petisse. Verumtamen ga iſtater tua deuotio exposcit cui inest rationabiliter petenti aliquid negare non possum. Formulam honeste uite tibi breui scribo sermone qua in cristi amore si ardescens perseueranter seruaueris. pculdubio uitam conſequeris eternam. Ut igitur ab iteriori incipiēs ad exteriorem hominem sermo procedat. Cir

ta tui cordis puritatem te indefinenter studere oportet quo toti puritatis amator deus tanq̄ in propria sede sedere dignetur ibi sedem sibi tanq̄ in celo collocare. Iuxta illud. Celum mihi sedes & terra scabellum pedum meorum. Et iterū. Anima iusti sedes ē sapiētie. Necesse est ergo q̄ circa cogitationes tuas intendas & insistas ut uidelicet coram deo cogitare seu meditari ptimeſcas quod in pſentia hominis merito dicere uel cogitare erubesceres. Sciens nimirū q̄ sicut per uerba uel facta innotescimus homini. sic per cogitationes incircūscripto spiritui. quia que dicta hominib⁹ sūt deo cogitationes. Dñs enim nouit cogitatiōes hominum quoniā uane sūt & sicut ei nulla inuisibilis est creatura sic nihil omnino cogitari pōt quod eum lateat unde. ap̄l⁹. unius est enim sermo dei & efficax & penetrabilior omni gladio ancipiti pertingēs usq̄ ad diuisionem anime & spiritus compagum & medullarum & discretor cogitationum & intentionum cordis.

De contemplatione dei.

It ergo tibi christus i corde & nunq̄ ymago crucifixi ab animo tuo recedat. Hic tibi sit cibus & potus dulcedo tua & refectio tua consolatio tua mel tuum & desiderium. Tua meditatio tua oratio uita tua ratio tua & resurrectio tua. Semp cogita illum aut positū i pſepio. aut panis iuolutū. aut i tēplo aparētibus p̄ntatū aut i tēplo audiētē doctores iterrogātē q̄ docet oēm sciam & postea parētib⁹ subditū cui de iure subdiōis creatura. aut et turbas docētē p̄solū i mō

re orātem aut esurientem in deserto panem uivē & fontem sapien-
tię qui pascitur inter lilia & implet omne animal benedictōe. aut
fatigatum in itinere prolixius orantem & omnibus omnia suffi-
cienter administrantem ab angelo etiam ipsum qui est dulcedo
& consolatio angelorum consolationem recipientem. aut ad co-
lūpnā sustentationē mūdi & rocius mundi colūpnā ligatū &
flagellatū. Et ipsū qui ē gloria angelorū spretū & illusū sputis illi-
tū palma in facie percussū. spinea corona coronatū obprobriis sa-
turatum. Ad ultimum cum iniquis deputatum & p te in cruce
pendentem & orientem. Sic erit igitur fasciculus mirre dilectus
tuus iter ubera tua cōmorabitur. Et sic de omnibus anxietatib⁹
dñi tui & amaritudinibus quasi quēdā fasciculum cōcepti dolo-
ris colligas unde etiam amarum poculū & dulces ut ita dixerim
lacrimas conficias. Si uero aliquādo ardentissimo christi amore
succensus uolueris cum apostolo cognoscere & que sursum sunt
sapere altius. Leuabis parūper oculos mentis ad uictoriam resur-
gentis & ad maiestatem in gloria patris sedentis & regnātis. nec
tamē ibi facies moram longam. ne forte si diutius maiestatis fue-
ris scrutator opprimaris a gloria.

De superbia detestanda.

Ane ante omnia noueris te omnem elationem cordis
iactantiam atq; arrogantiam quasi quasdā pestes &
uenenata animalia & quoddam uenenum animarū
omnino fugere debere. Sciens procul dubio q̄ immū-
dus coram deo est omnis qui exaltat cor suum. Item
neminem spernas nulli noceas nulli detrahas & in christi nomie
omnibus pdesse coneris. Item inferiorem ceteris atq; uiliorem re
nō solū credas ex itimo cordis affectu uerū etiā non dicas pficif
se te nec aliquid te existimes Iuxta illud apostoli. Qui se existimat
aliquid esse cū nihil sit ipse se seducit. Ad hec sit incessus tuus ma-
ritate plenus grauis & hōestus & uidelicet nō fractis gressibus
ābules aut n̄ scapulas dextrorsū & sinistrorsū uergēdo seu uerten-
do nō esse erecta ceruice n̄ pminēte pectore seu iclinato sup hūe-
rū capite que oīa leuitatē redolēt aut elationē oñdūt aut ypocri-
sim sapiūt. Incedēs stās sedēs habero te deorsū reuoluens in ani-

mo tuo quia puluis es & in puluerem reuerteris & cor sursum uel
sum nulla curiositate aliquem aspicias aut respicias. Tristiciam
animi & maxime in conuentu ostendere te decet quandam tamē
hilaritatem premittes in facie. Priuatim autem nunquā uultus tu
us in diuersa mutetur. si corā aliquo alicuius rei causa ut assolere
aliquando fueris conpulsus in risum non sit excussus cum cache
rino: Tuis etiā curis interpone gaudia nunquā sis ociosus quin aut
legas aut aliquid de sacris scripturis uel quod certe melius est ru
mines psalmos operādo. Nihilominus incessanter quod tibi fue
rit iniunctum ut nunquā dyabolus te exoccupatum inueniat. mul
ta enim mala docuit ociositas. Illas uero scripturas libentius le
gas precipue que tuam deuotionē magis inflammauerint quā que
aliciūt itellectū. Intellige quā dico dabit tibi dñs intellectum si in
sensu cogitaueris circumspeditionem dei. Et cum oraueris non im
pleas aures audientium singultibus suspiriis. sed itende dominū
deum tuum in cubili cordis. proderit tamen ad compunctionem
habēdā si ita semotus fueris uel puras manus eleuādo. si ēt tui ip
us uocē audire potueris non nūquā ad subleuādā intētionē ī celū
ispicias ut ibi sit cor tuū ubi christus ē in dextera dei sedens. Ab
oratione reuertaris ad lectiōnē. & iterū si lectio ī te fastidiū sub
mouerit ad orationē puocet. Cōfortia iuuenū maxie q in barbes
sūt quātum cōuenienter potes deuita. Sicut ad crucem sic ad ci
bum. accedas. nūquam alicui oculos ī faciem defigas nūquā uolup
tate sed necessitate pascaris & fames nō sapor puocet appetitum
singularitatem fuge. cōmitate esto cōtentus sciēs qa caro pascēda
est & extingūda sūt uicia sed quādo tibi aliqd super apponitur
tamquā diuinitus pcuratū illud accipe hoc tamē ī animo & sēp in
uoluntate tua sit magis alteri apponere quā retinere. Pone pruden
tię tuę modum ne tibi sapiens uidearis semper & ubique atq; in
omnibus operibus tuis time ne forte excedas in aliquo. Hic bea
tus Iob ait. uerebar omnia opera mea sciens quod parcis delinquen
ti. Cum autem ad stratum lassus deuenieris te honestissime iacen
do componas. nec supinus iaceas nec genua leuando calzaneos
iungas ad tibias quod si luxurię te (pompa concusserit recordare di
lectū tuum positum super lectum doloris & uniuersum stratum
eius uersum in infirmitate: Hec dices in corde tuo deus meus pen
det in patibulo & ego uoluptati operam dabo. sicquā inuocato ex

toto corde nomine saluatoris gemendo & sepe geminando hoc
nomen salutis cessabit quassatio rumma i te psalmos donec som
nus occupet ut i somno somnies te psalmos dicere. Cu surrexeris
ad uigilias lauda creatorem tuum ex omnibus uiribus tuis & ad
laudem creatoris & redemptoris tui exalta in altitudine uo
cem tuam. Postremo purissimum xpi habeto amorem nil preter
christu aut quod est preter ipsu aut qd est propter ipsum no esti
mare memento. Prolixius q; putauit descripsi tibi quod ipse age
nequeo in te adimplere me reputans & optans quod mihi deesse
cognosco quia profectus tuus gaudiu est mihi & corona mea in
dno deo meo. Si qn assistis tedio iuxta lapidem quo lauanē cor
pora mor tuoru te compone meditando & diligenter cogita quo
modo tractentur usu sepeliendi nūc intergu nūc i faciem uersanē
quomodo nutet caput cadāt brachia rigent crura iacēt tibi quo
modo induantur cōsuantur deferantur humandi quomodo cō
ponaatur in tumulo quomodo puluere contegantur quomodo
uorentur a uermibus quasi putrefacio. Sūmaq; tibi sit philoso
phia. meditatio mortis assidua. hanc ubicunq; fueris aut perre
xeris tecum porta & in eternum non peribis.

Explicit Speculum Bernardi abbatis de honestate uite.

h **iii**

Incipiunt octo puncta. mediantibus quibus peruenitur ad perfectionem uite spiritualis. eiusdem.

Hec octo si bene excolueris omnium uirtutum perfectionem & consumationem per gratiam dei consequeris. Primum ut pure & integre peccata tua sepius confitearis cum magno dolore & proposito non plus faciendi. Secundum ut non frangaris aduersitate uel temptatione. Sed sta in iusticia timore & prepara animam tuam ad temptationem. Non enim est est loc⁹ uel religio qui uel que permittit hominē sine pugna militare & uiuere. Nam tota uita hominis milicia est super terram omnes etiam qui pie uiuere uolunt in christo persecutionem patientur. permittit enim teste beato Grego. dominus electos suos lacerari detractionibus ut in humilitate conseruentur. Tertium ut non misceas te hominibus nec interioribus nec exterioribus in quantum potes bono modo. Sed tene solitarium sponso tuo cristo & fuge rumores seculi & uana. ac secularia colloquia que mentem distrahunt & inquietam reddunt & in pace esse non permittunt. Quartum omni tempore debere puritati cordis studere ut uidelicet continue uelut caluisis sensibus carnalibus in temetipsum uertaris & cordis hostia a formis sensibilibus & imaginibus terrenorum quantum possibile est habeas diligenter serata. Puritas namque cordis inter omnia exercitia spiritualia est quodammodo tanquam que finalis intentio ac laborum omnium retributio que in hac uita miles christi emerit⁹ recipere consuevit sibi uedicat principatum. Affectum tuum cum omni diligentia ab hiis omnibus que libertatem ipsius impedire possent & ab omni re possibilitate habente alligandi & tenendi ipsum affectum ad iheredum. Iuxta illud legis moysayce maneat unusquisque apud semetipsum. nullus egrediatur ostium domus sue die sabati & sabatizabit populus. In semetipso namque esse est dispersiones cordis sui & affectiones ad unum uerum & simplicissimum bonorum recolligere & collectas habere. Sabatizari uero est cor ab affectione carnali ipsum inficiēte & a curis mundanis ipsum distrahēte absolutum esse & in pace cordis

fui tanquam in portu silentii in amore & fruitione conditoris
suauiter quiescere Super omnia autem alia tibi semper sit princi-
palis conatus ut animum tuum semper sursum in contemplatio-
ne diuinorum eleuatum habeas ut diuinis rebus ac deo mens iu-
giter transferatur. Quicquid autem ab his diuersum est quāuis
magis uideatur sicut corporis castigatio ieiunium uel uigilie &
similia uirtutis exercitia quasi secundaria & inferiora iudicanda
sunt tantum expediētia quantum ad cordis proficiunt puritatē:
Inde est quod paucissimi iam ad ueram perfectionem perueniunt
quia in multis non multum proficuis tempus & uires expendūt
debita remedia negligunt & postponunt. tu autem trans mitte
cum ad finem intentum peruenire desideras debes sine opere ad
perpetuam cordis puritatem & mentis tranquillitatem anhelare
atq; cor sursum iugiter ad dñm habere uerum tamē est q̄ nullus
mortalium potest huic contemplationi iugiter inherere. sed ideo
dictum est ut scias ubi mentis intentionem debeas habere fixam
& ad quā destinationē semper anime tuę reuoces in tuitum quā
poterit optinere mens gaudet & aqua distractam se doleat atq;
suspiret quotienscumq; ab illo in tuitu se deprehenderit separatā
querulosa uoce mihi obuiare uolueris dicens te diu in eodem sta-
tu manere non posse nosse debes q̄ diuina uirtus plus potest face-
re q̄ homo possit cogitare. & q̄ frequētia actus similem sibi ha-
bitū generare consueuit. Vnde sepius contingit q̄ illud ad quod
fortassis homo se in principio astringit cum quadam uiolētia &
difficultate postea faciliter operabitur & tandem cum magna de-
lectatione dummodo a ceptis non desistat. Audi fili mi discipli-
nam patris tui. Attende diligēter illa uerba mea & ea ī corde tuo
quasi in libro scribe. Noli emulari multitudinem eorum qui
iam retro conuersi sunt post desideria cordis sui: In quibus deuo-
tio tepuit caritas refriguit & deficit humilitas. obedientia etiam
prostrata est. qui placere hominibus cupiunt honores querunt
uentri seruiunt qui supra modum diligunt mūnera sequuntur re-
tributiones qui in hoc mundo ipsum quod querunt pro merce
de operis sui recipiunt. & in futuro uacui remanebunt. Sed illos
egregios flores sanctissimos patres qui incomprobabili flagra-
bant studio sanctitatis attende & eorum festines propositum si-
mili studio & conuersatione suscipere quemadmodum tibi iam

propositum est. Siue igitur comedas siue bibas siue aliquid
aliud facias semper hec uox pii patris resonet in auribus tu-
is admonētis & dicētis. Fili mi ad cor tuum redeas ab omnibus
quodcumque possibile est teipsum abstrahendo mentis oculum semper
in puritate & tranquillitate custodias: Intellectum a formis rerū
infimarum reseruando uoluntatis affectum a curis terrenorum
penitus absoluas summo bono amore feruido semper inherendo
memoriam quoque iugiter sursum eleuatam habeas per cōtempla-
tionem diuinorum ad superna tendendo. ita ut tota anima tua
cum omnibus potentiis suis & uiribus in deum collecta unus fiat
spiritus cum eo in quo summa perfectio uie cognoscitur consiste-
re. Hec igitur breuis pro uite tue formula tibi sit tradita in qua su-
marum summa totius perfectionis consistit. in qua si diligenter
studueris & fideliter affectū māciparē uolueris beatus eris & quo-
dāmodo eternā felicitatē in hoc fragili corpore icohabis. Hec ē fi-
li salutis uia quod tuus arseni⁹ ab angelo edoct⁹ seruauit & seruari
suis discipulis mādauit. Fuge tace q̄sce hec inquit sunt p̄cipia
salutis hec eterna sapientia ad discipulū. Item statim subinfertur
fons & origo omnium bonorum homini spirituali ē in cella sua
iugiter cōmorari. Quātū ut nō cōtristeris uel leteris aut sollicite-
ris p̄ amicis & cognatis tuis sed committe eos deo & spirituale
subsidiū scilicet orationum tuarum suffragia eis impende. te
autem modo crucifixū reputa & mundū tibi ad interiora te extē-
de tanquā oib⁹ amicis orbat⁹. Sextū ut sis seruēs in oratiōib⁹ &
meditationibus factis & ab illa uolūtate qua ad religionē uenisti
& a primo nouiciatus feruore nō tepescas. hō enim remissus si incē-
piat aliquid in p̄cipio aliquantulū strenue agit deinde diminuēdo
procedit. q̄a multorū est incipe paucorum finire. Sola tamē per-
seuerantia coronabitur sola accipit brauiū. Nulla sine labore uir-
tus & ad magna p̄mia nō pueniēt nisi p̄ magnos labores. Regnū
eīm celorū nō desides nō remissi nō delicati sed uiolētī rapiunt il-
lud q̄ nō aliis sed suis uolūtātibus p̄clarā iferūt uiolētīā. Nā qui in
moribus suis molles sunt & fluidi more aque precipitis ad yma
descendunt. Qui uero constantes firmi & feruidi in arcem uir-
tutis quotidie excresecunt stultis nihil diu placet. Nam tales

quod nō habēt cupiunt & quod habent fastidiunt. ergo constās
esto & nō mouearis exēplis tepidorū ad imittandū eos. Et q̄ ri
gor ordinis nō tenetur ab aliis de hoc te n̄ ītromittas. sed uideas
quod sine offendiculo ambules corā cōfratrib⁹ tuis emendando
eos plus exemplis q̄ uerbis ut oīa que ordinis sunt sana & inte
gra sint ī p̄sona tua. Et ideo nō sis aliis rigorosus non rephēdas
acriter uel dure increpando alios q̄a fraterna correctio nō habet
locū ubi nō spatur emendatio & frustra uenit sonus ad aures ni
si deus in corde loquatur q̄a solus deus cōuertit corda filiorum
hoīum. Fraternalis autē correctio debet fieri cū magno moderamēte
cū gemitu & beniuolētia suo loco: suo tpe semp̄ orōne p̄cedēte.
Idcirco si aliqui nō cōpleuerūt oīa q̄ sunt ordinis dūmodo tu bo
nus emulator fueris & discretus non iudicabis aliorū facta. Nec
moueat te si uideris aliquos minus discretos alios ignaros alios
indoctos alios remissos in horis. aut q̄buscunq; uicij obnoxios
claudere oculos inq̄tum potis ad aliorū facta p̄scrutāda. Caue ne
quos imitari non uis dānare uidearis q̄a in iudicando alios ma
gnū ē periculū & tales suspitiōis sepe sunt falsę. siue sint uere si
ue falsę diminuūt t̄n affectum & caritatem q̄ homo habet ad p̄
ximū. hoc multū debes cauere ne caritas alicuius erga te uel quē
cunq; aliū corrūpatur uel etiam diminuatur quia non est maius
spolium uel damnum q̄ in ablatione uel dīminutione caritatis.
Omnia nāq; q̄uis utilia. q̄uis necessaria uideantur sp̄nēda t̄n
sunt ut irē turbatio deuitetur. & oīa q̄ aduersa sunt uel putantur
sustinēda sunt ut pacis dilectionisq; tranquillitas seruetur quia
nihil perniciosius ira. nec caritate quicq; utilius est credendum.
nec tranquillitati animi preciosius propter que non solum cōmo
da carnaliū & transitoriū sed & sp̄ualiū sp̄nēda uident̄ si alias
acquiri uel p̄fici nō possint. Septimū ut sis tacens & nō multi
loquus. ubicunq; fueris loquendo uel respondendo leuiter & mo
rose remissa uoce placido uultu disciplinatis moribus pauca &
rationalia uerba loquaris. Bis ad limā ueniant uerba q̄ semel ad
liguā. plus diligas audire q̄ audiri ut interrogatio magis apiat
os tuū q̄ ad non interrogata respondere. Non inniteris tuę pru
dentie. neq; cōfidas in propriis sensibus. & nō sis sapiens ī oculis
tuis altiora te ne quesieris. & fortiora te ne scrutatus fueris. sed di
cretum modestum & ordinatum te in omnib⁹ exhibeas q̄a deo

nunq̄ placuit aliquid immoderatum instabile confusum inordi-
natum. super humilē autem & quietum requiescit spiritus domini.

Octauum & ultimum ut nunq̄ sis ociosus. Nam in desiderijs
ē omnis ociosus. ama igit̄ sciētiam scripturarum. & carnis uicia
non amabis nec uacet mens tua uariis pturbationibus que si pe-
ctori suo infederint dñabuntur tui & te ducent ad delectum ma-
ximum. Semp igitur aut legas aut ores. aut aliquid de sacris me-
diteris. Multa enim mala docuit ociositas. est enim mors anime
& uiui hominis sepultura & sentina omnium malorum. Singu-
lis horis & diebus sua tribue exercitia spiritualibus spiritualia.
corporalibus corporalia coparando. In omnibus caueas tibi a
peccato & proximo a scandalo. Statim cum sentis te stimulari a
uana gloria uel quacunq̄ temptatōne. principiis obsta. & sis agi-
lis ad quecunq̄ agenda que ex alterius ammonitione uel diuina
instigatione intelligis esse facienda. Discas tibi ipsi preesse. et teip-
sum regere non alios. propriam uitam ordina. mores tuos com-
pone. teipsum iudica. teipsum apud teipsum accusa & cōdemna.
nec impunitū dimitte excessum. Tibi ipsi esto durus. nunq̄ aliis.
Mane preterite noctis fac a teipso exactionem. & future diei tibi
indictio cautionem. uespere preterite diei rationem exige. & super-
uentis noctis fac indictionem. Considera quantum proficiasi.
quantum tibi adhuc restet itineris. grandis enim tibi restat uia
antequam uideatur deus deorum in syon. Sed cum in his octo
iam premissis te exercueris de uirtute in uirtutem proficiēdo esto
cautus contra insidias dyaboli ne te abducat. ab eis. Amen.

o gloriosa dña exalta supra sidera omni-
no Gustate & Videte Qm suavis
ego est Dominus In eternum mea

o gloriosa
domina ex-
alta

ignis su-
bo arkim

Registrum

a
Deuoti doctoris
intelligentia: o
ratione
ergo comutatioem

b
itando sed
factum
longe est
pectus est

c
Sequitur
re se sciat: y

citius &
seipsum
d
Rex alius
de recidimento

alii me
Propter te
faberis multis

e
nitatis desiderio
lizetur:
hoc non est
am figur

Epistola
ris subiicere
dam amatori
cor dilectum

g
qui ridetis
mendi iudicii
liter subdimur
huius interpretationem

h
des in hiis habudare
te orantem aut
toto corde nomine

hand

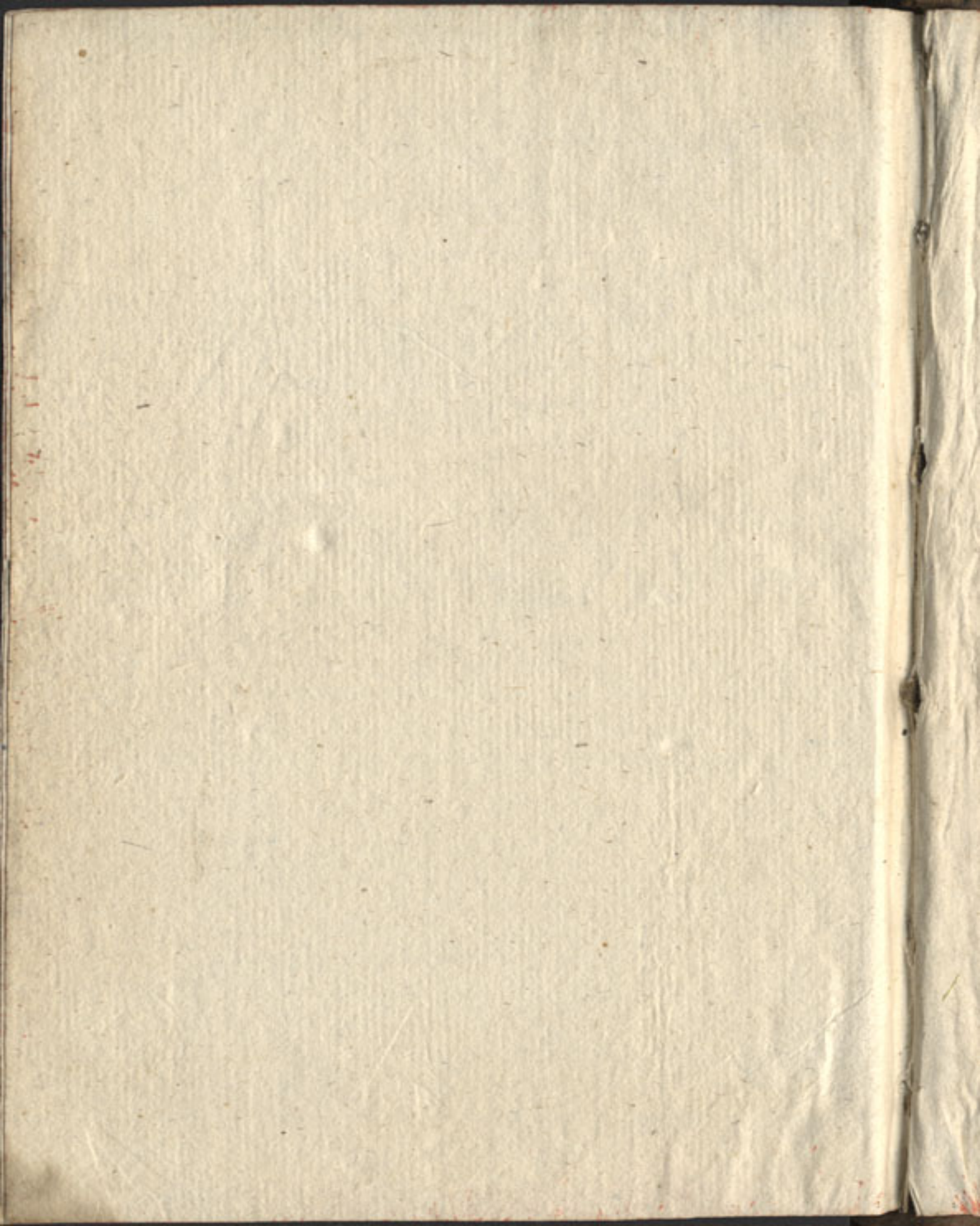

Handwritten text at the bottom of the page, mostly illegible due to fading and bleed-through.

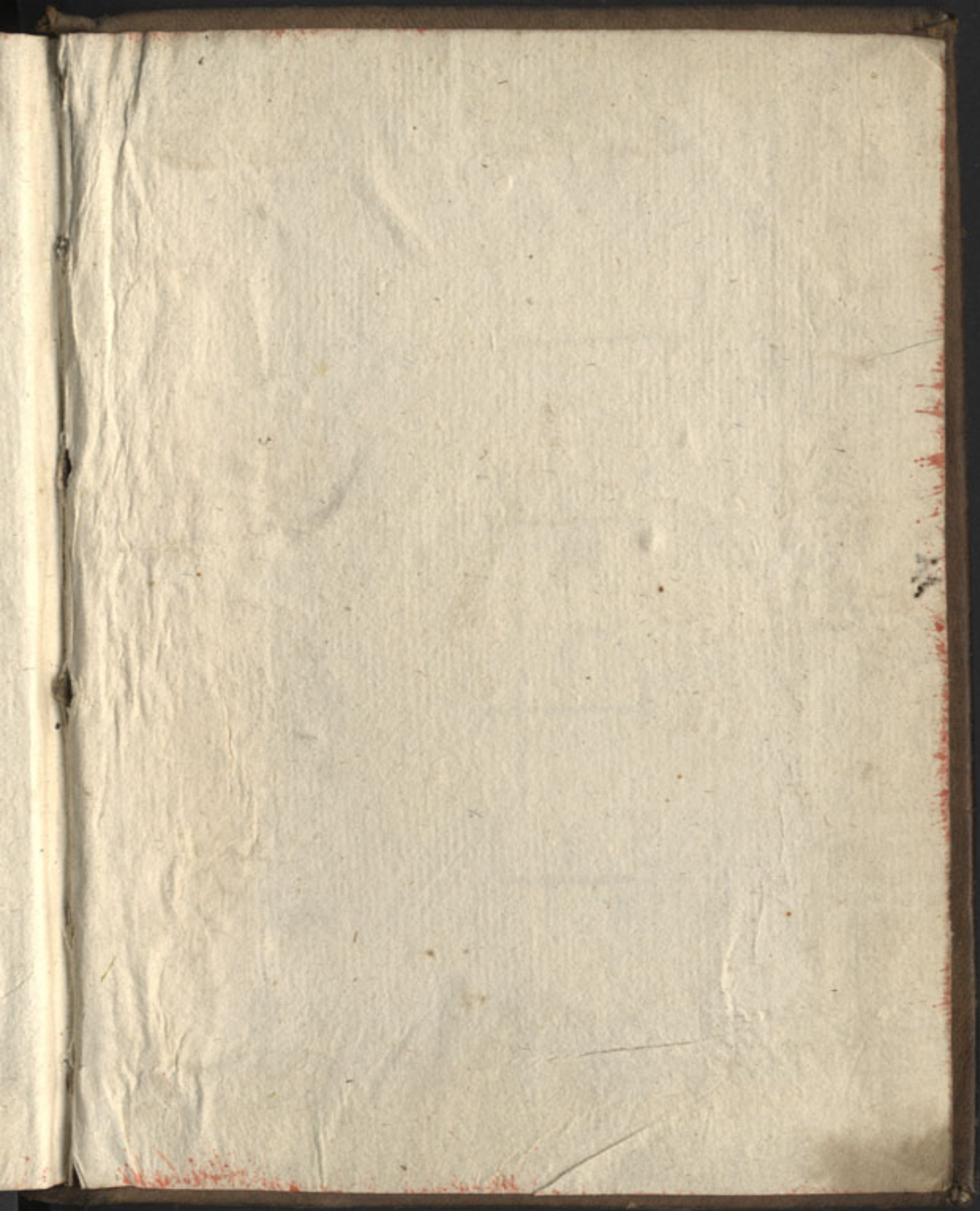

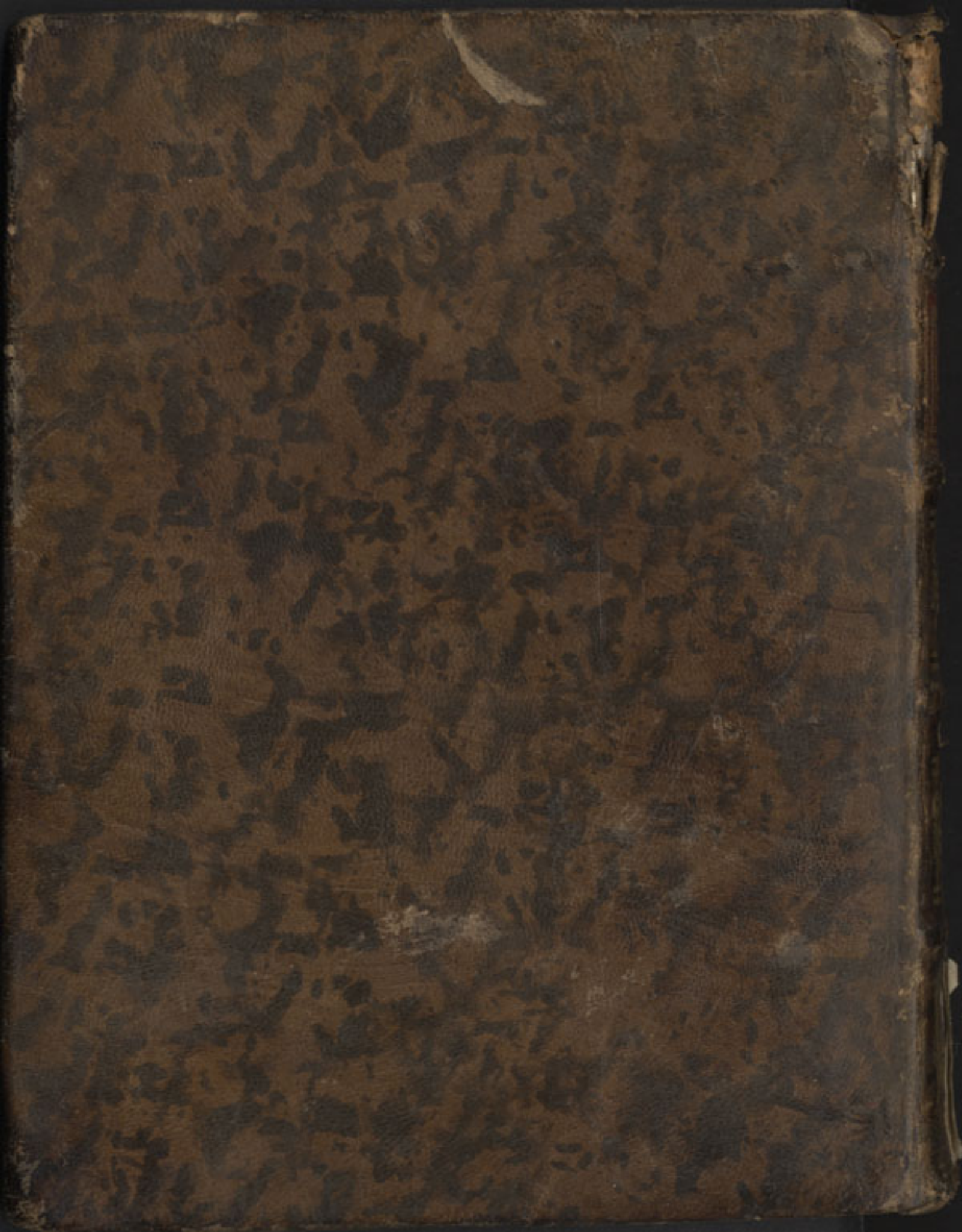

SANCTI
BONAVENTURAE

Sala

Gab. R

Est.

Tab. 10

N.º 16